

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I – Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Abortus.....	8
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	9
Asiel, migratie en Unieburgerschap.....	11
Belastingen.....	17
Belastingen, accijns.....	17
Belastingen, btw.....	18
Belastingen, douane en tariefindeling.....	21
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	21
Brexit.....	21
Civiel.....	22
Consumenten.....	22
COVID-19.....	26
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....	26
Diensten, elektronische communicatiediensten.....	27
Digitale markt en social media.....	28
Discriminatie.....	29

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Sophie Abelsma, Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keerweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

EHRM – algemeen	30
Eigendomsrecht.....	30
Energiemarkt	30
Erfrecht en erfbelasting	32
Europese subsidies	33
Familieleven en familierecht.....	33
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	38
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	38
Gewasbeschermingsmiddelen en biociden.....	40
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	41
Godsdienstvrijheid	41
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	42
Handel en anti-dumping	43
IE - Intellectuele eigendom	45
Institutioneel	49
IPR.....	50
Landbouw en visserij.....	52
Levenslange gevangenisstraf.....	55
LHBT rechten	55
Luchtvaart.....	55
Manipulatiesoftware auto's	56
Mededinging	57
Milieu, natuur, duurzame energie.....	59
Ne bis in idem.....	63
Oekraïne	63
Onderwijs.....	63
Overlevering en uitlevering.....	64
Prejudiciële procedure HvJ.....	64
Privacy en persoonsgegevens	66
Procesrecht en recht op eerlijk proces	68
Procesrecht en recht op eerlijk proces – bestuursrecht.....	68
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	69
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	70
Recht op effectieve rechtsbescherming	73
Recht op leven.....	73
Rechtsstaat en rechterlijke macht	74
Rijbewijs.....	75
Staatssteun.....	75

Strafrecht	77
Tabak.....	78
Terrorisme en witwassen.....	80
Toegang tot documenten.....	81
Verkiezingen en kiesrecht	83
Vervoer en reizen	84
Verzekeringen	85
Vrij verkeer.....	85
Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en smaad	85
Vrijheid van vereniging	87
Wapens.....	87
Deel II – Algemeen	90
Cursus en opleiding.....	90
Nieuwsbrieven	92
NL zaken bij het HvJEU.....	94
NL prejudiciële verwijzingen.....	94
NL zaken bij het EHRM	95
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....	95

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-486/21 – SHARENGO – Slovenië – ECLI:EU:C:2022:868 – geen conclusie – arrest

Concessie – Overheidsopdracht - Drempelwaardes - Gemeenschappelijke woordenlijst overheidsopdrachten (CPV)

Richtlijn 2014/23/EU. Richtlijn 2014/24/EU. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/1986. Verordening (EG) nr. 2195/2002. Verordening nr. 1893/2006. De elf vragen gaan o.a. over de juiste kwalificatie van een opdracht als concessie dan wel overheidsopdracht, als een opdracht voor levering dan wel een voor diensten, en het juiste gebruik van CPV-codes in het kader van een opdracht van gemengde aard. Daarnaast wordt gevraagd hoe geldende drempelwaardes exact dienen te worden berekend. Ook worden vragen gesteld over de mate waarin bepaalde voorwaarden die de opdracht stelt in strijd zijn met het Unierecht inzake aanbesteding, met name gelet op evenredigheid en non-discriminatie.

Hof: Artikel 5, punt 1, onder b), van richtlijn 2014/23/EU moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van een „concessie voor diensten” wanneer een aanbestedende dienst de totstandbrenging en het beheer van een dienst voor het huren en delen van elektrische voertuigen wil toevertrouwen aan een ondernemer wiens financiële bijdrage hoofdzakelijk wordt gebruikt voor de aankoop van die voertuigen, en de inkomsten van deze ondernemer hoofdzakelijk zullen voortvloeien uit de vergoedingen die door de gebruikers van deze dienst worden betaald, aangezien op grond van die kenmerken kan worden vastgesteld dat het risico dat is verbonden aan de exploitatie van de toevertrouwde diensten op deze ondernemer is overgegaan.

Artikel 8 van richtlijn 2014/23, zoals gewijzigd bij gedelegeerde verordening 2019/1827, moet aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst, om te bepalen of de drempel voor de toepasbaarheid van deze richtlijn is bereikt, de „totale tijdens de looptijd van het contract te behalen omzet van de concessiehouder, exclusief [belasting over de toegevoegde waarde (btw)]” moet ramen, rekening houdend met de vergoedingen die de gebruikers aan de concessiehouder zullen betalen, alsmede met de bijdragen die de aanbestedende dienst zal leveren en de kosten die hij zal dragen. De aanbestedende dienst kan zich echter ook op het standpunt stellen dat de drempel voor de toepasbaarheid van richtlijn 2014/23, zoals gewijzigd bij gedelegeerde verordening 2019/1827, is bereikt, wanneer de investeringen en de kosten die de concessiehouder, alleen of samen met de aanbestedende dienst, gedurende de gehele looptijd van de concessieovereenkomst moet dragen, deze drempel voor toepasbaarheid kennelijk overschrijden.

Artikel 38, lid 1, van richtlijn 2014/23, gelezen in samenhang met bijlage V, punt 7, onder b), bij richtlijn 2014/23 en overweging 4 ervan, en met artikel 4 van uitvoeringsverordening (EU) 2015/1986 moet aldus worden uitgelegd dat een aanbestedende dienst op grond van de criteria voor selectie en kwalitatieve beoordeling van de gegadigden kan eisen dat de ondernemers in het handels- of beroepsregister zijn ingeschreven, mits een ondernemer zich erop kan beroepen te zijn ingeschreven in een soortgelijk register in de lidstaat waar hij is gevestigd.

Artikel 38, lid 1, van richtlijn 2014/23, gelezen in samenhang met artikel 27 van deze richtlijn en artikel 1 van verordening (EG) nr. 2195/2002 moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat een aanbestedende dienst die ondernemers verplicht om in het handels- of beroepsregister van een lidstaat van de Unie te zijn ingeschreven, verwijst naar de NACE Rev. 2-classificatie, zoals vastgesteld bij verordening (EG) nr. 1893/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 20 december 2006 tot vaststelling van de statistische classificatie van economische activiteiten NACE Rev. 2 en tot wijziging van verordening (EEG) nr. 3037/90 van de Raad en enkele EG-verordeningen op specifieke statistische gebieden, in plaats van naar de gemeenschappelijke woordenlijst overheidsopdrachten bestaande uit CPV-codes verwijst.

Artikel 38, leden 1 en 2 van richtlijn 2014/23, gelezen in samenhang met artikel 26, lid 2, van die richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat een aanbestedende dienst niet zonder het door artikel 3, lid 1, eerste alinea, van richtlijn 2014/23 gewaarborgde evenredigheidsbeginsel te schenden

van elk van de leden van een tijdelijk samenwerkingsverband van ondernemingen kan verlangen dat zij in het handels- of beroepsregister van een lidstaat zijn ingeschreven met het oog op de uitoefening van de activiteit van verhuur en lease van personenauto's en andere lichte auto's.

- EU-Hof: een dienstenconcessie waarbij de financiële vergoeding hoofdzakelijk wordt gebruikt voor aankoop van producten kan in sommige gevallen niet als een leveringsopdracht kwalificeren ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-631/21 – Taxi Horn Tours BV – Nederland – Gerechtshof 's-Hertogenbosch – ECLI:EU:C:2022:869 – geen conclusie – arrest

Aanbesteding - Leerlingenvervoer - Uniform Europees Aanbestedingsdocument

Richtlijn 2014/24/EU. Taxi Horn heeft in opdracht van de gemeenten Weert en Nederweert het vervoer van basisschoolleerlingen in het kader van bewegingsonderwijs (gymnastiekvervoer) verzorgd. De opdracht liep tot 1 augustus 2019. Op 28 februari 2019 is een Europese openbare aanbesteding uitgeschreven voor het gymnastiekvervoer in de periode van 1 januari 2020 tot aan het einde van het schooljaar 2027-2028. Niet Horn maar Touringcars is gekozen. Volgens Horn mocht Touringcars echter niet één Uniform Europees Aanbestedingsdocument indienen voor de vennootschap onder firma, maar dienden de beide vennoten elk apart een document in te dienen. Taxi Horn voert aan dat Touringcars een permanent samenwerkingsverband tussen de ondernemingen van de vennoten is, en dus een combinatie van ondernemingen. Het is daarom van belang dat de gedragingen en verklaringen van beide vennoten kunnen worden getoetst. Het Hof gaat daar niet zonder meer in mee en verduidelijkt onder welke omstandigheden een aanbestedingsdocument van een vennoot kan worden verlangd.

Hof: Artikel 59, lid 1, van richtlijn 2014/24/EU gelezen in samenhang met artikel 2, lid 1, punt 10, en artikel 63 van deze richtlijn en bijlage 1 bij uitvoeringsverordening (EU) 2016/7 moet in die zin worden uitgelegd dat een gemeenschappelijke onderneming die, zonder een rechtspersoon te zijn, de vorm heeft van een vennootschap die wordt beheerst door de nationale wetgeving van een lidstaat, die is ingeschreven in het handelsregister van die lidstaat, die tijdelijk of permanent kan zijn opgericht en waarvan de gezamenlijke vennoten op dezelfde markt actief zijn als zij en hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de goede uitvoering van de door haar aangegane verbintenissen, bij de aanbestedende dienst alleen haar eigen Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) hoeft in te dienen, wanneer zij voornemens is individueel aan een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht deel te nemen of een inschrijving in te dienen en aantoont dat zij de betrokken opdracht met uitsluitend eigen personeel en materieel kan uitvoeren. Indien deze gemeenschappelijke onderneming daarentegen meent voor de uitvoering van een overheidsopdracht een beroep te moeten doen op de eigen middelen van bepaalde vennoten, dan moet zij worden geacht een beroep te doen op de draagkracht van andere entiteiten in de zin van artikel 63 van richtlijn 2014/24 en dient zij niet alleen haar eigen UEA in te dienen, maar ook het UEA van elk van de vennoten op wier draagkracht zij een beroep wil doen.

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-54/21 – ANTEA POLSKA e.a. – Polen – ECLI:EU:C:2022:888 – persbericht – conclusie – arrest

Gunningscriteria - Bescherming van bedrijfsgeheimen - Beoordeling niet-prijsgebonden criteria

Richtlijn 2014/24/EU. Richtlijn (EU) 2016/943. Richtlijn 2007/66/EG. Richtlijn 89/665/EEG. Het betreft een openbare aanbestedingsprocedure die in het Publicatieblad is gepubliceerd. In de procedure zijn inschrijvingen ingediend door verschillende ondernemers. De inschrijvingen zijn beoordeeld aan de hand van de gunningscriteria. Verzoekers hebben beroep ingesteld en daarbij verzocht om nietigverklaring van de selectie van de inschrijving door de beoordelende instantie, alsmede om een hernieuwd onderzoek en een hernieuwde beoordeling van de inschrijvingen onder openbaarmaking en terbeschikkingstelling van de documenten en gegevens. De eerste

groep prejudiciële vragen heeft betrekking op de bescherming van bedrijfsgeheimen door de ondernemers. De laatste jaren zijn zowel in richtlijn 2014/24/EU als in richtlijn 2016/943 regelingen opgedoken die tot een steeds grotere onzekerheid voor aanbestedende diensten en rechtsprekende organen kunnen leiden, aangezien ondernemers uit hoofde daarvan de daadwerkelijke mogelijkheid krijgen om informatie in een aanbestedingsprocedure te beschermen. Deze twijfels berusten hoofdzakelijk op de in deze richtlijnen gehanteerde bewoordingen. De tweede groep vragen heeft betrekking op de vaststelling door de aanbestedende dienst van niet-prijsgebonden criteria voor de beoordeling van de inschrijvingen alsmede van de specifieke wijze van beoordeling daarvan. De wijze van beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van deze criteria heeft misschien geen twijfels doen rijzen in de fase waarin ondernemers de beschrijving daarvan konden raadplegen in het bestek, maar het is mogelijk dat er tekortkomingen aan het licht zijn gekomen zodra de aanbestedende dienst de inschrijvingen daadwerkelijk aan de hand van deze criteria is beginnen te beoordelen. In dit verband merkt de verwijzende rechter o.a. op dat de criteria niet berusten op gemakkelijk vergelijkbare en objectieve gegevens die mathematisch of fysisch meetbaar zijn

Het Hof oordeelt dat de bescherming van de vertrouwelijkheid op het gebied van de plaatsing van overheidsopdrachten moet worden afgewogen tegen de vereisten van transparantie en effectieve rechterlijke bescherming. Het Unierecht verzet zich tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan alle door inschrijvers verstrekte informatie, met als enige uitzondering bedrijfsgeheimen, openbaar moet worden gemaakt. Een dergelijke wettelijke regeling kan de aanbestedende dienst namelijk dwingen tot openbaarmaking van bepaalde informatie die weliswaar geen bedrijfsgeheimen omvat, maar toch ontoegankelijk moet blijven.

Hof: Artikel 18, lid 1, en artikel 21, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 50, lid 4, en artikel 55, lid 3, van richtlijn 2014/24/EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale wettelijke regeling inzake het plaatsen van overheidsopdrachten op grond waarvan de door inschrijvers aan aanbestedende diensten verstrekte informatie, met als enige uitzondering bedrijfsgeheimen, integraal moet worden gepubliceerd of meegedeeld aan de andere inschrijvers, alsmede tegen een praktijk van aanbestedende diensten om verzoeken om vertrouwelijke behandeling vanwege bedrijfsgeheimen systematisch te aanvaarden.

Artikel 18, lid 1, artikel 21, lid 1, en artikel 55, lid 3, van richtlijn 2014/24 moeten aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst:

– om te bepalen of hij een inschrijver wiens ontvankelijke inschrijving is afgewezen de toegang zal weigeren tot de door andere inschrijvers verstrekte informatie over hun relevante ervaring en de bijbehorende referenties, de identiteit en beroepsbekwaamheden van de personen die worden voorgedragen om de opdracht uit te voeren of van onderaannemers, alsmede over het ontwerp van de in het kader van de opdracht voorgenomen projecten en de wijze van uitvoering van de opdracht, moet beoordelen of die informatie een commerciële waarde heeft die de betrokken overheidsopdracht ontstijgt, zodat openbaarmaking ervan rechtmatige commerciële belangen of de eerlijke mededinging zou kunnen schaden;

– voorts de toegang tot deze informatie kan weigeren wanneer openbaarmaking ervan, ook al heeft de informatie niet een dergelijke commerciële waarde, rechtshandhaving in de weg zou staan of in strijd zou zijn met een algemeen belang, en

– wanneer volledige toegang tot de informatie wordt geweigerd, de betrokken inschrijver toegang moet verlenen tot de wezenlijke inhoud ervan, zodat de eerbiediging van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte wordt gewaarborgd.

Artikel 18, lid 1, van richtlijn 2014/24, gelezen in het licht van artikel 67, lid 4, ervan, moet aldus worden uitgelegd dat het zich er niet tegen verzet dat de „opzet van de concepten” van de in het kader van de opdracht voorgenomen projecten en de „beschrijving van de wijze van uitvoering” van de opdracht worden opgenomen in de criteria voor gunning van die opdracht, mits deze criteria vergezeld gaan van specificaties die de aanbestedende dienst in staat stellen om de ingediende inschrijvingen concreet en objectief te beoordelen.

Artikel 1, leden 1 en 3, van richtlijn 89/665/EEG moet aldus worden uitgelegd dat wanneer bij de behandeling van een beroep tegen een besluit tot gunning van een overheidsopdracht wordt

vastgesteld dat de aanbestedende dienst verplicht is om de verzoeker informatie te verstrekken die ten onrechte als vertrouwelijk is behandeld, en dat de niet-openbaarmaking van die informatie heeft geleid tot een schending van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, deze vaststelling er niet noodzakelijkerwijs toe hoeft te leiden dat die aanbestedende dienst een nieuw gunningsbesluit vaststelt, mits het nationale procesrecht de aangezochte rechter toestaat om in de loop van het geding maatregelen te nemen tot herstel van de eerbiediging van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, of hem toestaat om te oordelen dat de verzoeker een nieuw beroep tegen het reeds genomen gunningsbesluit kan instellen. De termijn voor het instellen van een dergelijk beroep mag pas ingaan op het tijdstip waarop de verzoeker toegang heeft tot alle informatie die ten onrechte als vertrouwelijk is aangemerkt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Kroatië – (ECER 24.11.22) – C-652/22 - Kolin Inšaat Turizm Sanayi ve Ticaret

Aanbesteding - Inschrijving – Verstrekken documenten na verstrijken van termijn - Gelijke behandeling

Richtlijn 2014/25/EU. De vraag is o.a. of richtlijn 2014/25 het toestaat dat de aanbestedende instantie rekening houdt met documenten die de inschrijver voor het eerst na het verstrijken van de termijn voor indiening van de inschrijvingen heeft verstrekt, die niet in de oorspronkelijke inschrijving waren vermeld en waarin omstandigheden zijn uiteengezet die ook niet in de oorspronkelijke inschrijving waren vermeld.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 30 juni 2022 (17.11.22) – C-635/22 - Assofrutti Rom*

Subsidie voor de aanleg van een hazelnootboomgaard – Gebruik CAC materiaal zonder aanbestedingsprocedure

Samenvatting onder: Landbouw

REGELGEVING

Uitvoeringsverordening (EU) 2022/2303 van de Commissie van 24 november 2022 tot wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1780 tot vaststelling van standaardformulieren voor de bekendmaking van aankondigingen op het gebied van overheidsopdrachten, [PB L 305 van 25.11.2022](#)

Abortus

EHRM – ARREST – 22 november 2022 - G.M. e.a. t. Moldavië – [persbericht](#) – [arrest](#) – 44394/15 - ECLI:CE:ECHR:2022:1122JUD004439415

Gedwongen abortussen en anticonceptie bij psychiatrisch patiënten – Doeltreffendheid onderzoek - Schending artikel 3 EVRM

Samenvatting onder: Familieleven en familierecht

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Le Fact Checking de LLC : La proposition de révision constitutionnelle sur l'IVG ([Libertés chéries](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Dahan t. Frankrijk – persbericht – arrest – 32314/14 - [ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD003231414](#)

Ongewenst gedrag – Disciplinaire maatregelen – Integrale toetsing – Proportionaliteit

Samenvatting onder: [Recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-304/21 – Ministero dell'Interno – Italië – [ECLI:EU:C:2022:897](#) – geen conclusie – arrest

Gelijke behandeling in arbeid en beroep - Verbod van discriminatie op grond van leeftijd - Openbaar vergelijkend onderzoek voor functie van politiecommissaris

Samenvatting onder: [Discriminatie](#)

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-638/20 – MCM – Zweden – [ECLI:EU:C:2022:916](#) – conclusie – arrest

Vrij verkeer van werknemers - Studiefinanciering – Land van herkomst - Terugkeer

Verordening (EU) nr. 492/2011. MCM en zijn vader zijn Zweedse staatsburgers. MCM woont sinds zijn geboorte in Spanje. Hij heeft in maart 2020 in een aanvraag ingediend voor studiefinanciering van zijn universitaire studie in Spanje. De vader van MCM woont en werkt sinds november 2011 in Zweden. De aanvraag is afgewezen omdat MCM niet in Zweden woont, en omdat er ook geen sprake was van een uitzonderingssituatie. De verwijzende rechter stelt vragen over verordening 492/2011.

Kan een lidstaat (het land van herkomst) gelet op zijn financiële belangen, zonder dat artikel 45 VWEU en artikel 7, lid 2, van verordening nr. 492/2011 eraan in de weg staan, de toekenning van studiefinanciering aan het kind van een terugkerende migrerende werknemer voor een buitenlandse studie in een andere lidstaat van de Europese Unie (het gastland), waar de ouder van het kind voorheen werkzaam was, afhankelijk maken van het vereiste dat het kind een band heeft met het land van herkomst, wanneer:

- i) de ouder van het kind na terugkomst uit het gastland gedurende ten minste acht jaar woont en werkt in het land van herkomst;
- ii) het kind zijn ouder niet heeft gevolgd naar het land van herkomst, maar sinds zijn geboorte altijd in het gastland heeft gewoond, en
- iii) het land van herkomst dezelfde eis betreffende een band stelt aan andere burgers in het land van herkomst die niet voldoen aan het woonplaatsvereiste en die studiefinanciering aanvragen voor een buitenlandse studie in een andere lidstaat van de Europese Unie?"

Hof: Artikel 45 VWEU en artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 492/2011 moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet in de weg staan aan een regeling van een lidstaat die de toekenning, aan het kind van een persoon die de lidstaat van ontvangst waar hij werkte heeft verlaten en is teruggekeerd naar de eerstbedoelde lidstaat, waarvan hij de nationaliteit heeft, van financiële steun voor een studie in de lidstaat van ontvangst afhankelijk stelt van het vereiste dat het kind een band heeft met de lidstaat van herkomst, in een situatie waarin het kind sinds zijn geboorte in de lidstaat van ontvangst woont, en de lidstaat van herkomst andere onderdanen die niet aan het woonplaatsvereiste voldoen en die een dergelijke financiële steun voor een studie in een andere lidstaat aanvragen ook aan de voorwaarde van een band onderwerpt.

- B** EU-Hof oordeelt over de toekenning van financiering voor het volgen van een studie in een andere EU-lidstaat ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 21 juli 2022 (ECER 24.11.2022) – C-630/22 Kirchliches Krankenhaus*

Gelijke behandeling in arbeid en beroep - Particuliere katholieke organisatie – Ontslag vanwege kerkverlating door werknemer

Richtlijn 2000/78/EG. Verzoekster was in dienst bij een katholieke organisatie. In 2014 heeft verzoekster de katholieke kerk verlaten. Haar vertrek uit de kerk was een reactie op het feit dat gevallen van kindermisbruik in de katholieke kerk niet werden vervolgd. Het hoofd personeelszaken heeft verzoekster meegedeeld dat de kerkverlating inging tegen het basisreglement. Verzoekster werd ontslagen. Verzoekster is hiertegen in rechte opgekomen met een beroep op ontslagbescherming.

De vraag is o.a. of het verenigbaar is met richtlijn 2000/78/EG (gelijke behandeling in arbeid en beroep), wanneer in een nationale regeling wordt bepaald dat een particuliere organisatie waarvan de grondslag op godsdienst is gebaseerd, personen die vóór de totstandkoming van de arbeidsverhouding een bepaalde geloofsgemeenschap hebben verlaten ongeschikt mag achten om voor haar te werken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Duitsland – 20 september 2022 (ECER 16.11.22) – C-627/22 - Finanzamt Köln-Süd*

Vrije verkeer van personen – Inkomstenbelasting – Overeenkomst EG en Zwitserland

Overeenkomst tussen de EG en haar lidstaten, enerzijds, en de Zwitserse Bondsstaat, anderzijds, over het vrije verkeer van personen (OVP). Partijen zijn het oneens over de vraag of aan de toentertijd in Zwitserland woonachtige verzoeker in verband met zijn inkomsten uit werkzaamheden in loondienst – in weerwil van de regeling van het EStG (Duitse wet op de inkomstenbelasting) – op grond van het Unierecht met toepassing van de OVP het recht moet worden toegekend om te verzoeken om een aanslag. Verzoeker is Duits staatsburger en was in de litigieuze jaren werkzaam als manager voor een in Duitsland gevestigde onderneming. Hij behaalde hieruit inkomsten uit werkzaamheden in loondienst. Hij had in deze jaren in Zwitserland zijn enige woonplaats en gewone verblijfplaats. Verweerder stelde voor de litigieuze jaren belastingaanslagen vast waarin hij alleen verzoekers inkomsten uit de verhuur bij de vaststelling van de Duitse inkomstenbelasting in aanmerking nam, maar niet zijn inkomsten uit werkzaamheden in loondienst. Dientengevolge werd de reeds betaalde Duitse loonbelasting niet in mindering gebracht op de inkomstenbelasting en werden ook de door verzoeker aangevoerde verwervingskosten niet in aanmerking genomen.

De vraag is o.a. of de bepalingen van de Overeenkomst vrij verkeer personen in de weg staan aan een regeling van een lidstaat op grond waarvan werknemers die onderdaan zijn van een lidstaat van de EU en die in Duitsland of in een lidstaat van de EU hun woonplaats of gewone verblijfplaats hebben, weliswaar vrijwillig om een aanslag in de inkomstenbelasting kunnen verzoeken met een raming van de in Duitsland belastbare inkomsten uit werkzaamheden in loondienst („aanslag op verzoek”), maar dit recht wordt ontzegd aan Duitse en Zwitserse staatsburgers die in Zwitserland wonen.

EUROPESE COMMISSIE

Aanbeveling (EU) 2022/2337 van de Commissie van 28 november 2022 betreffende de Europese lijst van beroepsziekten, PB L 309 van 30.11.2022 (COVID-19 wordt in bijlage I bij de aanbeveling opgenomen)

BNC fiche

Fiche: Verordening verbod producten gemaakt met dwangarbeid (22112, nr. 3537)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 oktober 2022 - [Aboubaker t. Nederland - beslissing - 46534/14 - ECLI:CE:ECHR:2022:1018DEC004653414](#)

Vreemdelingenbewaring

Artikel 5 EVRM. Artikel 13 EVRM. Klager is in vreemdelingenbewaring geplaatst met het oog op zijn uitzetting. De Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam heeft het beroep van klager tegen voortzetting van zijn detentie afgewezen. Klager heeft geen beroep ingesteld bij de ABRvS. Op 17 januari 2014 heeft de staatssecretaris het bevel tot aanhouding opgeheven. Klager klaagt dat de vreemdelingenbewaring niet gerechtvaardigd was omdat er geen reëel vooruitzicht was op zijn uitzetting. Bovendien vindt hij dat de rechtsgang bij de rechtbank niet effectief is geweest.

Het Hof merkt op dat klager op grond van de Vreemdelingenwet hoger beroep had kunnen instellen tegen de uitspraken van de rechtbank. Een beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak zou kunnen leiden tot invrijheidstelling en schadevergoeding. Verder zou hij in die beroepsprocedure bij de Afdeling bestuursrechtspraak de beslissing van de rechtbank kunnen aanvechten. Het Hof oordeelt daarom dat het bestaan van een doeltreffend rechtsmiddel voor de klachten van klager op nationaal niveau voldoende is aangetoond.

Klager heeft niet de effectiviteit van het toetsingsproces bij de Afdeling bestuursrechtspraak betwist of anderszins gemotiveerd waarom hij daar geen gebruik van heeft gemaakt.

De klacht is daarom niet ontvankelijk.

EHRM – INTERIM MAATREGELN – 2 november 2022 - [Camara t. België - persbericht](#)

Internationale bescherming – Geen opvangvoorziening

Artikelen 3, 6 en 8 EVRM. De zaak betreft een Guinees onderdaan die bij de Belgische autoriteiten een aanvraag om internationale bescherming heeft ingediend. Sindsdien woont hij op straat omdat hij geen plaats in een opvangvoorziening heeft gekregen vanwege capaciteitsproblemen.

Het Hof beveelt de Belgische Staat om klager huisvesting en andere basisvoorzieningen aan te bieden.

EHRM – INTERIM MAATREGELN – 16 november 2022 [Msallem e.a. t. België - persbericht](#)

Klagers (volwassen mannen) hebben een verzoek om internationale bescherming ingediend bij de Belgische autoriteiten en geen huisvesting gekregen vanwege vermeende capaciteitsproblemen. Klagers hebben allemaal een definitieve beslissing van de

Arbeidsrechtbank van Brussel gekregen waarbij het Federaal Agentschap voor de Opvang van asielzoekers (Fedasil) is bevolen om onderdak en materiële hulp te bieden.

Het Hof beslist nu de Belgische Staat te gelasten deze beslissingen van de Arbeidsrechtbank na te leven en om hen huisvesting te bieden en materiële bijstand om in hun basisbehoeften te voorzien gedurende de procedure voor het Hof.

HvJ – ARREST – 8 november 2022 – zaak C-704/20 en C-39/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State (C-704/20) en Rechtbank Den Haag (C-39/21) – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:858 – persbericht – conclusie – arrest

Vreemdelingenbewaring – Ambtshalve toetsing voorwaarden? - Terugkeerrichtlijn - Opvangrichtlijn - Dublinverordening

Richtlijn 2008/115/EG. Richtlijn 2013/33/EU. Verordening (EU) nr. 604/2013. Artikelen 6 en 47 Handvest EU. De vraag die in deze zaak wordt opgeworpen, is of een nationale rechter bij zijn toetsing van de rechtmatigheid van de inbewaringstelling of van de voortdrijving van de bewaring van een derdelander kan worden beperkt door een nationale procedureregule die hem belet om rekening te houden met niet-aangevoerde rechtsgronden of argumenten. De vraag is dus of de rechter volgens het Unierecht ambtshalve de voorwaarden voor de rechtmatigheid van een bewaring kan of zelfs moet onderzoeken.

Het Hof oordeelt dat de nationale rechter op eigen initiatief moet nagaan of ten aanzien van illegale vreemdelingen of asielzoekers genomen bewaringsmaatregelen rechtmatig zijn. Uit het Unierecht volgt dat wanneer er ten aanzien van een vreemdeling die een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend of die illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijft een bewaringsmaatregel wordt genomen of een maatregel waarbij de bewaring wordt gehandhaafd, aan meerdere rechtmatigheidsvoorwaarden moet worden voldaan. De einduitspraak van 14 november 2022 in deze zaak staat [hieronder](#).

Hof: Artikel 15, leden 2 en 3, van richtlijn 2008/115/EG, artikel 9, leden 3 en 5, van richtlijn 2013/33/EU, en artikel 28, lid 4, van verordening (EU) nr. 604/2013, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 47 van het Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat een rechterlijke autoriteit bij de toetsing of de uit het Unierecht voortvloeiende voorwaarden voor de rechtmatigheid van de bewaring van een derdelander zijn nageleefd, op basis van de gegevens in het dossier die haar ter kennis zijn gebracht, en zoals aangevuld of verduidelijkt in de bij haar gevoerde procedure op tegenspraak, ambtshalve de eventuele niet-naleving van een door de betrokkene niet aan de orde gestelde rechtmatigheidsvoorwaarde moet vaststellen.

- B** EU-Hof: nationale rechter moet ambtshalve de voorwaarden voor de rechtmatigheid van een bewaring onderzoeken ([ECER](#))
- B** Rechter moet zelfstandig vreemdelingendetentie toetsen ([Verblijfblog](#))

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - 14 november 2022 – Rechtbank Den Haag - na prejudiciële verwijzing ECLI:NL:RBDHA:2021:466 – na HvJ C-39/21 en C-704/21 - ECLI:NL:RBDHA:2022:11952

Vreemdelingenbewaring – Ambtshalve toetsing voorwaarden? - Terugkeerrichtlijn - Opvangrichtlijn - Dublinverordening

De rechtbank verklaart het beroep gegrond. Zie samenvatting onder het arrest van het HvJ [hierboven](#).

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-230/21 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2022:887 – conclusie – arrest

Gezinshereniging – Niet erkend buitenlands kindhuwelijk - Alleenstaande minderjarige vluchteling

Richtlijn 2003/86/EG. De dochter van verzoekster (A.) is in 2016 als minderjarige in Libanon in het huwelijk getreden met Y.B., die in België over een geldige verblijfstitel beschikte. In 2017 is A. naar België gereisd. Daar werd zij beschouwd als niet-begeleide minderjarige vreemdeling en onder voogdij gesteld. Het Libanese huwelijk is niet erkend omdat het een kindhuwelijk betrof. In 2018 is zij als vluchteling erkend. De moeder van A. heeft een visumaanvraag ingediend met het oog op gezinshereniging met haar dochter en humanitaire visa voor haar minderjarige zonen. Deze aanvragen zijn afgewezen. A heeft in 2019 een kind gekregen dat de Belgische nationaliteit bezit.

Ten eerste rijst de vraag of het begrip “alleenstaande minderjarige” vluchteling inhoudt dat deze ‘ongetrouwd’ moet zijn om het recht op gezinshereniging te openen in hoofde van zijn bloedverwanten in rechtstreekse opgaande lijn, hoewel dit niet als dusdanig in de definitie in de richtlijn wordt aangegeven. Vervolgens rijst de vraag wat de implicatie is van een niet-erkend buitenlands huwelijk en/of een zogeheten ‘hinkende rechtsverhouding’ op de definitie van een “alleenstaande minderjarige”.

Hof: Artikel 10, lid 3, onder a), van richtlijn 2003/86/EG moet aldus worden uitgelegd dat een alleenstaande minderjarige vluchteling die in een lidstaat verblijft, niet ongehuwd hoeft te zijn om de status van gezinshereniger te verkrijgen met het oog op gezinshereniging met zijn bloedverwanten van de eerste graad in rechtstreekse opgaande lijn.

- E EU-Hof: een alleenstaande minderjarige vluchteling hoeft niet ongehuwd te zijn om gebruik te kunnen maken van recht op gezinshereniging ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 22 november 2022 – zaak C-69/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Den Bosch – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:913 – persbericht – conclusie – arrest

Asiel – Behandeling voor ernstige ziekte – Medicinale cannabis - Verwijderingsbesluit

Richtlijn 2008/115/EG. Artikelen 4 en 7, Handvest EU. X heeft asiel aangevraagd in Nederland, maar dat is afgewezen. Hij lijdt echter aan een zeldzame vorm van bloedkanker. Hij wordt in Nederland reeds gedurende geruime tijd in het kader van pijnbestrijding behandeld met medicinale cannabis. In het land van herkomst van X is medicinale cannabis niet beschikbaar. De rechtbank Den Haag wenst van het Hof te vernemen of een en ander een uitzettingsbeletsel vormt.

Het Hof oordeelt dat een derdelander die aan een ernstige ziekte lijdt niet kan worden verwijderd indien hij in het land van bestemming geen adequate behandeling kan krijgen en daardoor het risico loopt dat de door die ziekte veroorzaakte pijn snel, aanzienlijk en onomkeerbaar toeneemt.

Hof: Artikel 5 van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 1 en 4 en artikel 19, lid 2, Handvest EU verzet zich tegen de vaststelling van een terugkeerbesluit of een verwijderingsmaatregel ten aanzien van een derdelander die illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijft en lijdt aan een ernstige ziekte wanneer er ernstige en gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de betrokkene in het derde land waarnaar hij zou worden overgebracht zal worden blootgesteld aan een reëel risico dat de door die ziekte veroorzaakte pijn in geval van terugkeer aanzienlijk, op onomkeerbare wijze en snel zal toenemen omdat de enige doeltreffende pijnbehandeling in dat land verboden is. Een lidstaat mag geen strikte termijn vaststellen waarbinnen een dergelijke toename van de pijn moet intreden opdat die toename in de weg kan staan aan dit terugkeerbesluit of die verwijderingsmaatregel.

Artikel 5 en artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met de artikelen 1 en 4 en artikel 19, lid 2, Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen

verzetten dat de bevoegde nationale autoriteit de gevolgen van de verwijderingsmaatregel zelf voor de gezondheidstoestand van een derdelander alleen in aanmerking neemt om te onderzoeken of de derdelander in staat is om te reizen.

Richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikel 7, alsmede de artikelen 1 en 4, Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat:

– zij niet vereist dat een lidstaat een verblijfsvergunning toekent aan een illegaal op zijn grondgebied verblijvende derdelander wanneer tegen die derdelander geen terugkeer- of verwijderingsmaatregel kan worden uitgevaardigd omdat er zwaarwegende en gegronde redenen zijn om aan te nemen dat hij in het land van bestemming zal worden blootgesteld aan een reëel risico dat de door zijn ernstige ziekte veroorzaakte pijn snel, aanzienlijk en op onomkeerbare wijze toeneemt;

– de gezondheidstoestand van deze derdelander en de zorg die hij wegens die ziekte op dat grondgebied ontvangt, door de bevoegde nationale autoriteit samen met alle andere relevante gegevens in aanmerking moeten worden genomen bij de beoordeling of het recht van de betrokkene op eerbiediging van zijn privéleven eraan in de weg staat dat jegens hem een terugkeerbesluit of verwijderingsmaatregel wordt uitgevaardigd;

– de vaststelling van een dergelijk besluit of een dergelijke maatregel geen inbreuk maakt op dat recht op de enkele grond dat de betrokkene, in geval van terugkeer naar het land van bestemming, wordt blootgesteld aan het risico dat zijn gezondheidstoestand verslechtert, wanneer een dergelijk risico niet de door artikel 4 van het Handvest vereiste minimale ernst heeft.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 17 november 2022 – zaak C-338/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2022:900 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 17 november 2022 – zaak C-556/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2022:901 – [conclusie](#)

Dublinverordening - Overdrachtstermijn – Opschorting

Verordening (EU) nr. 604/2013. Richtlijn 2004/81/EG. De Raad van State legt het Hof vragen voor over de termijn waarbinnen een vreemdeling kan worden overgedragen aan de verantwoordelijke lidstaat in het kader van de Dublinafspraken in de EU. Volgens het Nederlandse vreemdelingenbeleid wordt de overdrachtstermijn opgeschort, als een vreemdeling tijdens de Dublinprocedure stelt in Nederland en/of in de verantwoordelijke lidstaat slachtoffer te zijn geworden van mensenhandel. De vraag is of de Dublinverordening zich tegen dit Nederlandse systeem verzet.

A-G geeft het Hof in overweging in zaak C-338/21: Artikel 27, lid 3, en artikel 29 van verordening (EU) nr. 604/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat de uitvoering van het krachtens die verordening genomen overdrachtsbesluit op grond van artikel 47 Handvest EU moet worden opgeschort wanneer een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen een besluit tot weigering van afgifte van de tijdelijke verblijfstitel als bedoeld in artikel 8 van richtlijn 2004/81/EG.

Artikel 27, lid 3, en artikel 29 van verordening (EU) nr. 604/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat die opschorting niet tot gevolg heeft dat de overdrachtstermijn van artikel 29, lid 1, van verordening nr. 604/2013 wordt opgeschort.

A-G geeft het Hof in overweging in zaak C-556/21: Artikel 27, lid 3, en artikel 29 van verordening (EU) nr. 604/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat voor zover de verzoekende lidstaat heeft gekozen voor toepassing van artikel 27, lid 3, onder c), van die verordening en de aanvrager van internationale bescherming niet uit hoofde van die bepaling om opschorting van de uitvoering van het overdrachtsbesluit heeft verzocht, zij zich ertegen verzetten dat de rechter in hoger beroep, tijdens de behandeling van de zaak en louter op verzoek van de bevoegde autoriteit van die lidstaat, een voorlopige voorziening gelast die leidt tot opschorting van de in artikel 29, lid 1, van die verordening vastgestelde overdrachtstermijn.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 24 november 2022 – zaak C-528/21 – M.D. – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:933 – [conclusie](#)

Verblijfsrecht – Inreis- en verblijfsverbod – Minderjarige EU-burger – Nationale veiligheid

Richtlijn 2008/115/EG. Artikel 20 VWEU. Artikel 25 van de Overeenkomst ter uitvoering van het te Schengen gesloten akkoord. Verordening (EG) nr. 1987/2006. Vraag is onder andere of het EU-recht, waaronder bepalingen uit richtlijn 2008/115/EG, in de weg staat aan een inreis- en verblijfsverbod dat om redenen van nationale veiligheid is opgelegd aan een langdurig rechtmatig in een lidstaat verblijvend, uit een derde land afkomstig minderjarig gezinslid van een Unieburger?

In het kielzog van deze vraag doemen er twee problemen op, die betrekking hebben op:

- de toepasselijkheid van richtlijn 2008/115/EG wanneer de onderdaan van het derde land zich buiten het grondgebied van de lidstaat bevindt op het moment waarop de autoriteiten van deze laatste het inreisverbod uitvaardigen, en
- de evenredigheid die volgens verordening (EG) nr. 1987/2006 een voorwaarde is voor de opnemings van „signaleringen” in het Schengeninformatiesysteem van de tweede generatie (hierna: „SIS II”) met het oog op weigering van toegang en verblijf.

A-G geeft het Hof in overweging: Richtlijn 2008/115/EG is niet van toepassing wanneer de autoriteiten van een lidstaat tegen een onderdaan van een derde land die zich niet op het grondgebied van die lidstaat bevindt en ten aanzien van wie zij geen terugkeerbesluit hebben vastgesteld, een inreis- en verblijfsverbod uitvaardigen op grond dat hij een bedreiging voor de nationale veiligheid kan vormen. In die omstandigheden is ook het Handvest EU niet van toepassing.

Artikel 20 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de autoriteiten van de lidstaat, alvorens een dergelijk inreis- en verblijfsverbod uit te vaardigen, de persoonlijke en gezins- en familieomstandigheden van de persoon wiens toegang en verblijf wordt verboden, moeten onderzoeken wanneer deze persoon de ouder is van een kind dat de nationaliteit van die lidstaat bezit, en de gevolgen van het verbod voor het genot van de rechten die inherent zijn aan of voortvloeien uit het Europees burgerschap, moeten meewegen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 9 augustus 2022 (ECER 14.11.22) – [C-563/22 - Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite](#)

Internationale bescherming – Minderjarig kind – Gazastrook – Palestijnse staatlozen

Richtlijn 2011/95/EU. Richtlijn 2013/32/EU. Verzoekster en haar kind zijn geboren in de Gazastrook. Zij zijn allebei Palestijnse staatlozen en geregistreerd bij de UNRWA. In Bulgarije hebben zij om internationale bescherming verzocht. Dat is afgewezen.

De vraag is o.a. of het Unierecht aldus moet worden uitgelegd dat in het geval van ontvankelijkheid van een volgend verzoek om internationale bescherming dat is ingediend door een staatloze verzoeker van Palestijnse afkomst wegens zijn registratie bij de UNRWA, de voorziene verplichting voor de bevoegde autoriteiten om rekening te houden met alle elementen die aan het verzoek in dit kader ten grondslag liggen en deze elementen te onderzoeken, tevens de verplichting omvat om naast de nieuwe elementen of omstandigheden die zijn aangevoerd, ook de redenen voor het vertrek van die persoon uit het werkgebied van de UNRWA te onderzoeken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 14 september 2022 (ECER 11.11.22) – [C-608/22 en C-609/22 - Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl e.a.*](#)

Internationale bescherming asiel – Taliban – Vluchteling - Vrouwen

Richtlijn 2011/95/EU. Verzoeksters in beide zaken zijn Afghaans staatsburger. Na hun binnenkomst in Oostenrijk hebben zij een verzoek om internationale bescherming ingediend.

Beide verzoeksters betogen in Revision (onder meer) dat alleen al op grond van de na de machtsovername door de Taliban in Afghanistan heersende algemene situatie met betrekking tot de positie van vrouwen, de status van asielgerechtigde aan hen had moeten worden verleend. Zij dreigen „louter op grond van het feit dat zij tot een bepaalde sociale groep behoren, namelijk de vrouwen, te worden blootgesteld aan de voor asielverlening relevante vervolging”.

De vraag is o.a. of het samenstel van maatregelen die in een staat door een actor die feitelijk de regeringsmacht heeft, worden genomen, in de zin van artikel lid 1, onder b), van richtlijn 2011/95/EU, voldoende ernstig is om een vrouw op een soortgelijke wijze te treffen als omschreven in artikel 9, lid 1, onder a), van de richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 13 september 2022 (ECER 1.11.22) - C-614/22 - Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

Internationale bescherming - Minderjarig kind – Vluchteling - Rechtstreekse werking

Richtlijn 2011/95/EU. Verzoekster, die de Guineese nationaliteit heeft, is met haar drie kinderen België binnengekomen. Zij heeft een verzoek om internationale bescherming ingediend. Een dochter van verzoekster, geboren in Guinee, heeft de hoedanigheid van vluchteling gekregen. Aan verzoekster is geen internationale bescherming verleend. Verzoekster heeft tegen deze beslissing beroep ingesteld.

De vraag is o.a. of artikel 23 van richtlijn 2011/95, welke niet op zodanige wijze is omgezet in Belgisch recht dat de moeder van een kind dat in België als vluchteling is erkend en samen met zijn moeder het land is binnengekomen, in aanmerking komt voor een verblijfstitel of voor internationale bescherming, rechtstreekse werking kan hebben.

NOOT – bij HvJ 20 oktober 2022, C-66/21, O.T.E. tegen Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

EU-Hof: tijdens periode van bedenktijd geen overdracht van derdelander die slachtoffer is of is geweest van mensenhandel (ECER)

OVERIG

- Practical Tool for Guardians: Temporary protection for unaccompanied children fleeing Ukraine (EUAA)
- Safeguards for asylum applicants with disabilities, Fact Sheet No 14 (EUAA)
- Provisional Agreement on the recast Reception Conditions Directive: Preventing ‘Asylum Shopping’ and ‘Secondary Movements’ as the Ultimate Goal? (European law analysis)
- Third-party interventions before the Court of Justice in migration law cases (EU migration law blog)
- How EU countries apply the EU Temporary Protection Directive updated (FRA)
- Dutch expulsion procedure for Venezuelan (child) migrants from Curaçao seems subpar (Leiden law blog)
- Le Fact Checking de LLC : L'Océan Viking et le droit d'asile (libertés chéries)
- How Immigration Detention Violates People's Human Rights (eachother)
- The small boats storm and the unlawful seizure of mobile phones (UK human rights blog)

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin” cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)

- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

HvJ – ARREST – 8 november 2022 – zaak C-885/19 P en C-898/19 P – Fiat Chrysler Finance Europe / Commissie en Ierland / Commissie e.a. – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2022:859 – [persbericht](#) – [conclusie \(C-885/19 P\)](#) – [conclusie \(C-898/19 P\)](#) – [arrest](#)

Tax rulings - Staatssteun

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

OVERIG

- Resolutie van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, betreffende een herziene gedragscode inzake de belastingregeling voor ondernemingen 2022/C 433/01, *PB C 433 van 15.11.2022*
- BNC Fiche: Verordening terbeschikkingstelling nieuwe eigen middelen ([22112](#), nr. 3459)

EHRM factsheet

- [Taxation](#)

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-166/21 – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2022:922 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Niet nakoming - Accijns op ethylalcohol en alcoholhoudende dranken – Alcohol voor de vervaardiging van geneesmiddelen - Vrijstelling – Accijnsschorsingsregeling - Evenredigheidsbeginsel

Richtlijn 92/83/EEG. Ethylalcohol die gebruikt wordt voor de vervaardiging van geneesmiddelen, is vrijgesteld van accijns. Polen heeft voor deze vrijstelling de voorwaarde gesteld dat voornoemd product onder een accijnsschorsingsregeling wordt overgebracht.

De Europese Commissie is van mening dat deze voorwaarde onverenigbaar is met artikel 27, lid 1, onder d), van richtlijn 92/83 en het evenredigheidsbeginsel schendt, aangezien de vrijstelling enkel op basis van die voorwaarde kan worden verkregen. Zij heeft bijgevolg krachtens artikel 258 VWEU een procedure tegen de Republiek Polen ingeleid tot vaststelling dat die lidstaat de op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen. Het Hof verwerpt het beroep.

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-607/20 – GE Aircraft Engine Services – Verenigd Koninkrijk – ECLI:EU:C:2022:884 – conclusie – arrest

Waardebonnen voor werknemers – Voor eigen privédoeleinden of andere bedrijfsdoeleinden? - Fiscale neutraliteit

Richtlijn 2006/112/EG. Het betreft een geschil met betrekking tot de verplichting om btw te betalen over de overdracht om niet van vouchers door een belastingplichtige aan zijn personeel. Vraag is o.a. of de uitgifte van voor externe detailhandelaren bestemde waardebonnen aan werknemers door een belastingplichtige in het kader van een beloningsprogramma voor goed presterende werknemers, een dienst "voor eigen privédoeleinden of voor privédoeleinden van zijn personeel, of, meer in het algemeen, voor andere dan bedrijfsdoeleinden" in de zin van artikel 26, lid 1, onder b) van de btw-richtlijn vormt? Verder speelt in deze zaak het vraagstuk van fiscale neutraliteit. Indien ervan wordt uitgegaan dat de betrokken handeling onder artikel 26, lid 1, onder b), van de btw-richtlijn valt, zou over de waarde van dezelfde vouchers immers twee keer btw verschuldigd zijn. Dat wil zeggen eenmaal op het moment dat zij door de belastingplichtige aan zijn personeel worden overgedragen en eenmaal bij het gebruik van het daarin besloten liggende recht (om goederen of diensten van een gekozen detailhandelaar af te nemen).

Hof: Artikel 26, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat een dienstverrichting die erin bestaat dat een onderneming vouchers aan werknemers verstrekt in het kader van een programma dat bedoeld is om blijf te geven van waardering voor de beste en productiefste werknemers en hen te belonen, niet binnen de werkingssfeer ervan valt.

- 📌 Overdracht voucher aan personeel vormt geen belastbare handeling (VN-Vandaag-2022/2816)

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-458/21 – CIG Pannónia Életbiztosító – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:924 – geen conclusie – arrest

Btw – Medische verzorging – Verzekering - Samenwerkingsovereenkomst

Richtlijn 2006/112/EG. Een verzekeringsmaatschappij heeft een samenwerkingsovereenkomst gesloten met een Spaanse onderneming, die geneeskundige behandelingen in het buitenland organiseert. De Spaanse onderneming voert geen onderzoeken uit om een diagnose te stellen en past ook geen medische behandeling toe, maar beoordeelt slechts op basis van bestaande medische documentatie de resultaten van de diagnose-onderzoeken en de behandelingen om te bepalen of het door de verzekering van de cliënt gedekte risico zich heeft voorgedaan. Ook organiseert, zij soms zorg, zonder deze zelf te verlenen. De rechter vraagt of de dienstverlening zoals die van de Spaanse onderneming op basis van artikel 132, lid 1, onder c van richtlijn 2006/112 is vrijgesteld van btw.

Hof: Artikel 132, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat diensten waarbij de juistheid van de diagnose van ernstige ziekte bij de verzekerde wordt gecontroleerd om de best mogelijke gezondheidszorg vast te stellen met het oog op de genezing van de verzekerde en om ervoor te zorgen dat de medische behandeling in het buitenland wordt verstrekt voor zover dit risico wordt gedekt door de verzekeringsovereenkomst en de verzekerde daarom verzoekt, niet vallen onder de in deze bepaling bedoelde vrijstelling.

- 📌 Geen BTW-vrijstelling bij onderzoek naar recht op behandeling ziekte in buitenland. (VN-Vandaag-2022/2885)

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-596/21 – Finanzamt M – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:921 – geen conclusie – arrest

Omzetbelasting – Belastingontduiking – Btw – Berekeningswijze gederfde belastinginkomsten

Richtlijn 2006/112/EG. Geschil over de betaling van omzetbelasting. Vragen over de weigering van aftrek van voorbelasting van de tweede koper van een goed, wanneer deze had moeten weten dat er sprake was van belastingontduiking in de leveringsketen. Tevens wordt gevraagd hoe het bedrag van gederfde belastinginkomsten dient te worden berekend.

Hof: De artikelen 167 en 168 van richtlijn 2006/112/EG gelezen in het licht van het beginsel van het verbod op fraude moeten aldus worden uitgelegd dat de tweede koper van een goed het recht op aftrek van de voorbelasting kan worden geweigerd wanneer hij wist of had moeten weten van de door de oorspronkelijke verkoper bij de eerste koop gepleegde btw-fraude, ook al was de eerste koper zelf ook op de hoogte van die fraude.

De artikelen 167 en 168 van richtlijn 2006/112, gelezen in het licht van het beginsel van het verbod op fraude moeten aldus worden uitgelegd dat de tweede koper van een goed dat in een aan die verkoop voorafgaand stadium het voorwerp is geweest van een frauduleuze handeling die slechts betrekking heeft op een gedeelte van de aan de staat verschuldigde belasting over de toegevoegde waarde (btw), zijn recht op aftrek van voorbelasting in zijn geheel moet worden geweigerd, wanneer hij wist of had moeten weten dat deze verkoop verband hield met fraude.

B Bij kennis van fraude bestaat geen recht op BTW-aftrek. ([VN-Vandaag-2022/2886](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 10 november 2022 – zaak C-612/21 – Gmina O. – Polen – ECLI:EU:C:2022:874 – conclusie

Project van gemeente inzake hernieuwbare energiebronnen - Btw-plichtig – Overeenkomsten in het kader van een energieproject

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster (gemeente) heeft samen met drie andere gemeenten een partnerschapsovereenkomst voor een project betreffende de installatie van hernieuwbare energiebron-systemen op het grondgebied van deze vier gemeenten gesloten. De gemeente heeft overeenkomsten gesloten met natuurlijke personen die de eigenaren van onroerende goederen zijn. In het kader van het project zullen op de betreffende onroerende goederen fotovoltaïsche panelen, luchtwarmtepompen voor de verwarming van proceswater en zonnecollectoren worden geïnstalleerd. De gemeente heeft cassatieberoep ingesteld inzake een individuele ruling waarin zij ten aanzien van diensten in verband met de installatie van systemen voor hernieuwbare energiebronnen als btw-plichtige is aangemerkt.

Handelt een gemeente als btw-plichtige wanneer zij een project uitvoert dat tot doel heeft het aandeel hernieuwbare energiebronnen te vergroten, waarbij zij zich er krachtens een privaatrechtelijke overeenkomst met vastgoedeigenaren toe verbindt systemen voor hernieuwbare energiebronnen op hun vastgoed te installeren en de eigendom van die systemen na verloop van een bepaalde periode aan hen over te dragen?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, onder a) en c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de beantwoording van de vraag tussen wie een levering van goederen of een dienst onder bezwarende titel wordt verricht, voornamelijk afhangt van een algehele beoordeling van de bestaande rechtsbetrekkingen. Blijkt uit deze algehele beoordeling een rechtstreeks verband tussen de betaling van een derde en de levering van goederen of de verrichting van diensten, dan is er sprake van een prestatie 'onder bezwarende titel'.

Artikel 9, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling vereist dat de concrete activiteit wordt vergeleken met de activiteit van een typische belastingplichtige van de betrokken beroepsgroep.

Artikel 13, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de vaststelling of er sprake is van als overheid verrichte handelingen, dient te geschieden aan de hand van een algehele materiële beoordeling. Daarom kan het irrelevant zijn wanneer een van de overeenkomsten van civielrechtelijke aard is, maar alle andere onderdelen van de activiteit niet onder dezelfde juridische voorwaarden zijn uitgevoerd als die welke voor andere particuliere marktdeelnemers gelden. Voorts kan er geen sprake zijn van verstoringen van de mededinging van enige betekenis indien door de regelingen voor de uitoefening van het openbaar gezag wordt gewaarborgd dat particuliere marktdeelnemers niet van de verrichting van prestaties ten behoeve van verbruikers worden uitgesloten, maar hierbij worden betrokken.

- 📌 A-G HvJ schetst kaders beoordeling BTW-gevolgen bij Pools overheidsprogramma voor zonnepanelen. ([VN-Vandaag-2022/2793](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 10 november 2022 – zaak C-616/21 – Gmina L. – Polen – ECLI:EU:C:2022:875 – [conclusie](#)

Verwijdering asbest door gemeente - Btw plicht?

Richtlijn 2006/112/EG. Cassatieberoep met betrekking tot een individuele ruling waarbij een gemeente ten aanzien van een programma voor de verwijdering van asbest uit onroerende goederen op haar grondgebied als btw-plichtige is aangemerkt. Met het programma voor de verwijdering van asbesthoudende producten geeft de gemeente uitvoering aan de wettelijke taken van gemeenten en aan het door de regering vastgestelde „Programma voor de verwijdering van asbest in Polen voor de jaren 2009-2032.”

De vraag is of een gemeente als btw-plichtige moet worden aangemerkt voor zover zij uitvoering geeft aan een programma voor de verwijdering van asbest uit op haar grondgebied gelegen onroerende goederen die eigendom zijn van inwoners, die daarvoor geen kosten dragen. Of valt een dergelijke werkzaamheid onder het optreden van de gemeente als overheid ter vervulling van haar taken met het oog op de bescherming van de gezondheid en het leven van haar inwoners en de bescherming van het milieu, zodat zij niet als btw-plichtige kan worden aangemerkt?

A-G: Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de beantwoording van de vraag tussen wie een dienst onder bezwarende titel wordt verricht, voornamelijk afhangt van een algehele beoordeling van de bestaande rechtsbetrekkingen. Blijkt uit deze algehele beoordeling een rechtstreeks verband tussen de betaling van een derde en de dienstverrichting, dan is er sprake van de verrichting van een dienst, onder bezwarende titel’.

Artikel 9, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling vereist dat de concrete activiteit wordt vergeleken met de activiteit van een typische belastingplichtige van de betrokken beroepsgroep.

Artikel 13, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat verstoringen van de mededinging van enige betekenis uitgesloten zijn, indien door de regelingen voor de uitoefening van het openbaar gezag wordt gewaarborgd dat particuliere marktdeelnemers niet van de verrichting van diensten ten behoeve van verbruikers worden uitgesloten, maar hierbij betrokken worden.

- 📌 A-G HvJ schetst kaders beoordeling BTW-gevolgen bij Pools asbestprogramma van de overheid. ([VN-Vandaag-2022/2794](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 29 maart 2022 (ECER 25.11.22) - [C-657/22 - Bitulpetroleum Serv*](#)

Entrepotregeling – Accijns – Btw - Belasting van energieproducten

Samenvatting onder: [Belastingen, douane](#)

Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 29 maart 2022 (ECER 25.11.22) - [C-657/22](#) - [Bitulpetroleum Serv*](#)

Entrepotregeling – Accijns – Btw - Belasting van energieproducten

Richtlijn 2003/96/EG. Richtlijn 2006/112/EG. De belastingdienst heeft een verplichting tot betaling van bijkomende accijns over dieselolie en biodiesel opgelegd. Verzoekster heeft daartegen beroep ingesteld. De vraag is o.a. of nationale bepalingen en praktijken, volgens welke de entrepotregeling vermeend wordt geschonden indien verwarmingsbrandstof buiten douanetoezicht opnieuw wordt ingeslagen in een belastingentrepot, in strijd zijn met het evenredigheidsbeginsel en met de bepalingen van richtlijn 2003/96/EG.

Belastingen, vennootschapsbelasting

EHRM – ARREST - Grote Kamer - 3 november 2022 – Vegotex International t. België - [persbericht](#) – [arrest](#) – [49812/09](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD004981209

Aftrek vennootschapsbelasting – Toepassing van nieuwe wetgeving gedurende beroepsprocedure – Recht op eerlijk proces - Verjaring

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces bestuursrecht](#)

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-414/21 – VP Capital – België – [ECLI:EU:C:2022:871](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Vrijheid van vestiging – Vennootschapsbelasting – Aandelen – Verplaatsing statutaire zetel

Artikelen 49 en 54 VWEU. Het Belgische Hof van Cassatie vraagt het Hof of de vrijheid van vestiging wordt geschonden door een Belgische regeling die tot gevolg heeft dat een Luxemburgse vennootschap die in Luxemburg waardeverminderingen op aandelen boekt en deze waardeverminderingen weliswaar principieel in mindering van haar fiscaal resultaat brengt, maar niet daadwerkelijk van haar fiscaal resultaat kan aftrekken wegens het bestaan van een fiscale verliespositie, na verplaatsing van haar statutaire zetel naar België, op de terugname van die waardeverminderingen in België wordt belast.

Hof: Artikel 49 VWEU verzet zich niet tegen een nationale fiscale regeling op grond waarvan waardestijgingen op aandelen in vennootschappen die door een vennootschap in een lidstaat na de verplaatsing van haar statutaire zetel naar die lidstaat zijn geboekt, worden behandeld als uitgedrukte maar niet verwezenlijkte meerwaarden zonder dat in aanmerking wordt genomen of die aandelen ertoe hebben geleid dat die vennootschap waardeverminderingen heeft geboekt toen zij fiscaal ingezetene van een andere lidstaat was.

- België belast terecht latente meerwaarden na zetelverplaatsing ([VN-Vandaag-2022/2747](#))

Brexit

Wiki

 [Wiki Brexit](#)

Civiel

HvJ – CONCLUSIE A-G ČAPETA – 24 november 2022 – zaak C-574/21 – 02 Czech Republic – Tsjechië – ECLI:EU:C:2022:931 – [conclusie](#)

Agentuurovereenkomst – Schadevergoeding - Voordelen na ontbinding overeenkomst

Richtlijn 86/653/EEG. De vragen gaan over de uitlegging van het begrip “provisie, die voor de handelsagent verloren gaat” in de zin van artikel 17, lid 2, van richtlijn 86/653/EEG. Ziet dit begrip tevens op een provisie voor overeenkomsten die de handelsagent zou hebben in de hypothetische situatie dat de agentuurovereenkomst tussen de principaal en hem niet was beëindigd?

A-G geeft het Hof in overweging: Het begrip „provisie, die voor de handelsagent verloren gaat” in de zin van artikel 17, lid 2, onder a), tweede streepje, van richtlijn 86/653 (EEG) moet aldus worden uitgelegd dat het ziet op een provisie die de handelsagent zou hebben ontvangen over toekomstige transacties tussen de principaal en de nieuwe klanten die de handelsagent bij de principaal zou hebben aangebracht of de bestaande klanten met wie de handelsagent de transacties aanzienlijk zou hebben uitgebreid indien de agentuurovereenkomst niet was beëindigd.

Aan dat begrip wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat er eenmalige provisiebetalingen aan de handelsagent zijn verricht. Enkel indien de contractueel overeengekomen provisiebetalingen eenmalige provisiebetalingen zouden zijn van zodanige aard dat de handelsagent daarmee reeds is vergoed voor de toekomstige voordelen die de principaal blijft genieten uit de door de handelsagent tot stand gebrachte klantenkring, vormen zij geen gedeerde provisie. Dit betekent echter niet dat de handelsagent geen recht heeft op de betaling van een vergoeding, aangezien gedeerde provisie slechts één onderdeel is bij het bepalen van de billijkheid van die betaling.

Consumenten

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-691/21 – Cafpi en Aviva assurances – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:926 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Energiedistributeur – Productaansprakelijkheid - Begrip “producent”

Richtlijn 85/374/EEG. Op 28 juli 2010 bleken elektrische apparaten van een agentschap van de vennootschap Cafpi slecht te werken, als gevolg van overspanning veroorzaakt door een onderbreking van de nulgeleider van het elektriciteitsdistributienet. Verzoekers (vennootschap Cafpi en haar verzekeraar, de vennootschap Aviva assurances) stellen verweerder (de elektriciteitsdistributiesysteembeheerder), hiervoor aansprakelijk en hebben haar gedagvaard tot vergoeding van de geleden schade.

De vraag is of een elektriciteitsdistributiesysteembeheerder kan worden beschouwd als een „producent” in de zin van richtlijn 85/374/EEG, omdat hij de spanning van de elektriciteit van de leverancier aanpast met het oog op de distributie

Hof: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 85/374/EEG moet aldus worden uitgelegd dat een elektriciteitsdistributiesysteembeheerder moet worden beschouwd als een „producent” in de zin van die bepaling wanneer hij de spanning van de elektriciteit aanpast met het oog op de distributie ervan aan de eindafnemer.

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-302/21 – Banco Cetelem – Spanje – ECLI:EU:C:2022:919 – geen conclusie – arrest

Kredietovereenkomsten – Oneerlijke bedingen – Woekerrente - Ambtshalve toetsing – Geen antwoord op prejudiciële vragen wegens schikking

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2008/48/EG. Artikel 120 VWEU. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Casilda, een consument, en Banco Cetelem SA over een overeenkomst waarbij Banco Cetelem een doorlopend krediet aan Casilda heeft toegekend, waarvan de rentevoet zou neerkomen op woekerrente. Vraag is onder andere of de nationale rechter op basis van de beginselen van voorrang van Unierecht en de harmoniserende werking van het Unierecht, ambtshalve kan beoordelen of er sprake is van woekerrente en een kredietovereenkomst – met een lager jaarlijks kostenpercentage dan de drempelwaarde voor het bestaan van woeker – kan vernietigen, ook al is er geen sprake van afbreuk aan de openbare orde in de Unie? In het onderhavige geval is het hoofdgeding formeel weliswaar nog aanhangig bij de verwijzende rechter, aangezien deze de behandeling van de zaak heeft geschorst met het oog op de onderhavige prejudiciële verwijzing, maar uit de informatie waarover het Hof beschikt blijkt dat partijen in het hoofdgeding een schikkingsovereenkomst hebben gesloten, die ten uitvoer is gelegd, en dat zij de verwijzende rechter hebben verzocht om die overeenkomst goed te keuren en hun geschil te beëindigen. Hieruit volgt dat een antwoord van het Hof op de vragen van de verwijzende rechter voor deze laatste geen enkel nut zou hebben voor zijn uitspraak in dat geding, dat zonder voorwerp is geraakt.

Hof: Op het door de Spaanse rechter ingediende verzoek om een prejudiciële beslissing hoeft niet te worden beslist.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 12 oktober 2022 (ECER 29.11.22) - C-645/22 - Luminor Bank*

Oneerlijk beding – Kredietovereenkomst - Nietigheid – Handhaving overeenkomst op verzoek consument - Vervanging oneerlijk beding

Richtlijn 93/13/EEG De vraag is o.a. of artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 aldus kunnen worden uitgelegd dat ingeval een consument te kennen geeft een overeenkomst te willen handhaven door een daarin opgenomen oneerlijk beding te vervangen, een rechter, nadat hij heeft vastgesteld dat de overeenkomst niet geldig kan blijven na de schrapping van het als oneerlijk aangemerkt beding, zich kan uitspreken over de vervanging van het oneerlijke beding zonder eerst te beoordelen of de overeenkomst in haar geheel nietig kan worden verklaard.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 10 oktober 2022 (ECER 21.11.22) – C-646/22 – Compass Banca*

Oneerlijke handelspraktijken – Verzekeringen - Begrip “gemiddelde consument”

Richtlijn 2005/29/EG. Richtlijn (EU) 2016/97. In casu werd zowel een financiering als een verzekeringspolis in een zodanige context aangeboden dat de consument uiteindelijk dacht dat de financiering niet kon worden verkregen zonder tevens de verzekeringspolis te ondertekenen met name wegens het feit dat de polis werd voorgesteld met betrekking tot gebeurtenissen die geen verband hielden met het krediet, maar invloed hadden op de capaciteit om de lening binnen de termijnen en volgens de voorwaarden af te lossen. Verweerster, de Italiaanse mededingingsautoriteit (AGCM), heeft na onderzoek een aantal maatregelen voorgesteld die deels zijn opgevolgd. De bank heeft daarentegen geen gevolg gegeven aan het verzoek van de AGCM om een tijdmechanisme in te voeren van „ten minste zeven dagen tussen de fase van ondertekening van de financieringsovereenkomst en de fase van ondertekening van de verzekeringsovereenkomst” omdat zij die maatregel buitensporig vond.

De vraag is o.a. of het in richtlijn 2005/29 gebruikte begrip ‘gemiddelde consument’, opgevat als een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende consument niet moet worden

geformuleerd in het licht van de beste wetenschappelijke kennis en ervaring, en bijgevolg verwijst naar niet alleen het traditionele begrip, maar ook naar aanvaarde recentere theorieën over beperkte rationaliteit.

- 🇧🇪 CJEU on recognition of extrajudicial divorces, case *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*, C-646/20 ([conflict of laws](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 27 augustus 2022 (ECER 7.11.22) – [C-610/22 – Agos Ducato*](#)

Consumentenkrediet – Jaarlijks kosten percentage – Daadwerkelijk toegepaste percentage hoger dan percentage uit overeenkomst

Richtlijn 87/102/EEG. QX heeft bij beroep ingesteld in verband met een persoonlijke lening die hij met Agos Ducato s.p.a. heeft afgesloten voor een bedrag van 35 054,28 EUR. Hij stelt dat het in de overeenkomst vermelde jaarlijkse kostenpercentage (JKP) van 8,94 % lager is dan het daadwerkelijk op de overeenkomst toegepaste percentage van 11,017 %, en heeft daarom verzocht om „vast te stellen dat verweerster in werkelijkheid een hoger rentepercentage heeft toegepast dan het in de overeenkomst als JKP vermelde percentage.

De vraag is o.a. of het voorschrift van artikel 14, lid 2, van richtlijn 87/102/EEG dat de lidstaten erop toezien dat de door hen ter uitvoering van deze richtlijn vast te stellen bepalingen niet kunnen worden omzeild door een overeenkomst een bijzondere vorm te geven, uitsluitend betrekking heeft op het niet vermelden van het JKP in de overeenkomst of ook op de onjuiste vermelding daarvan.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 9 december 2021 (ECER 3.11.22) – [C-810/21 – C-813/21 Bankia e.a.*](#)

Consumentenkrediet – Kosten voor sluiten van de overeenkomst - Oneerlijk beding – Verjaring – Aanvang verjaringstermijn

Richtlijn 93/13/EEG. Het geding gaat over wie de kosten moet betalen die voortvloeien uit de sluiting van de overeenkomst inzake hypothecaire lening. Volgens kredietnemers is het beding nietig vanwege het oneerlijke karakter. Zij vorderen tevens terugbetaling van de in dit verband betaalde bedragen. BANKIA, S.A. verzette zich tegen de vordering, met het argument dat deze verjaard was.

Is het verenigbaar met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG dat voor het instellen van een terugbetalingsvordering in het kader van de ongedaanmaking van de gevolgen van een nietig verklaard beding dat de kredietnemer verplicht de kosten voor het sluiten van de overeenkomst te drageneen verjaringstermijn van tien jaar geldt die begint te lopen vanaf het tijdstip waarop het beding geen werking meer heeft omdat de laatste op die kosten betrekking hebbende betaling is verricht en de consument op dat moment kennis heeft gekregen van de feiten op grond waarvan het beding oneerlijk is, of is het noodzakelijk dat de consument over nadere informatie beschikt omtrent de juridische beoordeling van de feiten? Indien kennis van de juridische beoordeling van de feiten noodzakelijk is, moet de aanvang van de verjaringstermijn dan afhankelijk worden gesteld van het bestaan van vaste rechtspraak over de nietigheid van het beding of mag de nationale rechter ook rekening houden met andere omstandigheden?

Wanneer moet de consument, gelet op de lange verjaringstermijn van tien jaar die voor het instellen van de terugbetalingsvordering geldt, in staat worden geacht op de hoogte te zijn van het oneerlijke karakter van het beding en van de rechten die de richtlijn hem verleent: voordat de verjaringstermijn begint te lopen of voordat de verjaringstermijn verstrijkt?

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Spanje – 22 juli 2022 (ECER 3.11.22) - C-561/21 - Banco Santander*

Consumentenkrediet – Kosten voor sluiten van de overeenkomst - Oneerlijk beding – Verjaring – Aanvang verjaringstermijn

Richtlijn 93/13/EEG. De vraag is o.a. of het in overeenstemming is met het rechtszekerheidsbeginsel om artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG aldus uit te leggen dat de verjaringstermijn van de vordering tot restitutie van op grond van een oneerlijk beding betaalde bedragen pas begint te lopen nadat dat beding bij in kracht van gewijsde gegane uitspraak nietig is verklaard.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 22 juli 2022 (ECER 2.11.22) - C-484/21 – Caixabank*

Consumentenkrediet – Kosten voor sluiten van de overeenkomst - Oneerlijk beding – Verjaring – Aanvang verjaringstermijn

Richtlijn 93/13/EEG. De vraag is o.a. of het verenigbaar is met artikel 38 van het Handvest, met het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht en met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG dat de verjaringstermijn van een vordering tot vergoeding van de economische gevolgen van een oneerlijk beding, zoals een kostenbeding, ingaat op een tijdstip vóór de nietigverklaring van dat beding.

NOOT – bij HvJ 31 maart 2022, C-96/21 CTS Eventim

Right of withdrawal, leisure activities and intermediaries - CJEU in Eventim (C-96/21) (ECLB)

NOOT – bij HvJ 13 oktober 2022, C-405/21 Nova Kreditna Banka Maribor

C-405/21 Nova Kreditna Banka Maribor: further interpretation of the test of fairness in the UCTD (ECLB)

REGELGEVING

- Fiche: Herziening richtlijn productaansprakelijkheid (22112, nr. 3548)
- Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten (Stb.2022, nr. 459)

CONSULTATIE

- Consumentenbescherming – versterkte samenwerking op het gebied van handhaving, (EC)
- Consumentenrechten – aanpassing van de buitengerechtelijke geschillenbeslechting aan de digitale markten (EC)

OVERIG

EU Commission consultation on digital fairness (ECLB)

COVID-19

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 12 oktober 2022 (ECER 30.11.22) – [C-659/22](#) – [Ministerstvo zdravotnictví*](#)

QR-code – AVG – Verificatie van geldigheid - Begrip “geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens”

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

EUROPESE COMMISSIE

Aanbeveling (EU) 2022/2337 van de Commissie van 28 november 2022 betreffende de Europese lijst van beroepsziekten, [PB L 309 van 30.11.2022](#) (COVID-19 wordt in bijlage I bij de aanbeveling opgenomen)

WIKI

[Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM – factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 10 november 2022 – Rimševics t. Letland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [56425/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1110JUD005642518](#)

Arrestatie en detentie van voormalig lid van Raad van Bestuur van ECB – Rechtmatig?

Artikel 5 EVRM. Klager, een voormalige Gouverneur van de Centrale Bank van Letland en voormalig lid van de Raad van Bestuur van de ECB is gearresteerd en 46 uur in hechtenis genomen vanwege corruptie gerelateerde aanklachten.

In deze zaak is een prejudiciële vraag gesteld aan het HvJEU. Er is nog een zaak aanhangig bij het EHRM (nr. 31634/18) waarin klager klaagt over opmerkingen van ambtenaren die zijn gemaakt na zijn arrestatie.

Het Hof oordeelt dat de arrestatie van klager en de daaropvolgende detentie rechtmatig waren aangezien hij korter dan de wettelijke termijn van 48 uur was vastgehouden. Bovendien was de beslissing om hem te arresteren en vast te houden in overstemming met het Letse Wetboek van strafvordering.

De klacht over de onmogelijkheid om toegang te krijgen tot een rechterlijke toetsing van de arrestatie van klager is volgens het Hof niet ontvankelijk omdat deze na de termijn van zes maanden was ingediend (de termijn voor het indienen van beroepen bij het Hof is nu vier maanden).

EHRM – factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)

- [!\[\]\(746d018fdf6ab02bf5fb7681133e8b29_img.jpg\) Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [!\[\]\(5daa6eee1904cb6b9d765700250de764_img.jpg\) Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [!\[\]\(d72e437c7cc5947bc0b147aba6602563_img.jpg\) Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-494/21 – Eircom – Ierland – ECLI:EU:C:2022:867 – geen conclusie – arrest

Universele dienst – Berekening kosten – Onredelijke last

Richtlijn 2002/22/EG (Universeledienstrichtlijn). Richtlijn 2002/21/EG (Kaderrichtlijn). Verzoekster, een telecommunicatiebedrijf, is aangewezen als aanbieder van een universele dienst (USP). Partijen verschillen van mening over de betekenis van de conclusies van het Hof in het arrest C-389/08 Base en de toepassing daarvan bij de beoordeling of er sprake is van een onredelijke last indien er op de markt slechts één USP is, en over de vraag welke toets moet worden gehanteerd bij de bepaling wat meer in het algemeen een onredelijke last is.

Hof: De artikelen 12 en 13 van richtlijn 2002/22/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij de bevoegde nationale regelgevende instantie de verplichting opleggen om, teneinde te beoordelen of de nettokosten van de universeledienstverplichtingen voor een exploitant die met dergelijke verplichtingen is belast, een onredelijke last vormen, de specifieke kenmerken van die exploitant te onderzoeken, rekening houdend met zijn situatie vergeleken met die van zijn concurrenten op de betrokken markt.

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-243/21 – TOYA – Polen – ECLI:EU:C:2022:889 – conclusie – arrest

Elektronische communicatienetwerken – Bevoegdheid nationale autoriteit – Exploitant – Voorwaarden toegang

Richtlijn 2014/61/EU. Richtlijn 2002/21/EG. Richtlijn 2002/19/EG. Richtlijn (EU) 2018/1972. De eerste vraag is of richtlijn 2014/61, gelezen in het licht van Richtlijn 2002/21/EG en van richtlijn 2002/19/EG eraan in de weg staat dat een nationale regelgevende instantie voorwaarden oplegt aan een aanbieder van elektronische communicatienetwerken die geen aanmerkelijke marktmacht heeft op de desbetreffende markt. De tweede vraag is of richtlijn 2014/61 eraan in de weg staat dat een nationale regelgevende instantie voorwaarden oplegt aan exploitanten van telecommunicatie om toegang te verlenen tot hun fysieke infrastructuur zonder dat sprake is van een geschil over die toegang.

Hof: Artikel 1, leden 3 en 4, en artikel 3, lid 5, van richtlijn 2014/61/EU gelezen in samenhang met artikel 1, lid 1, artikel 5, lid 1, en artikel 8, lid 3, van richtlijn 2002/19/EG (toegangsrichtlijn), en de artikelen 8 en 12 van richtlijn 2002/21/EG (kaderrichtlijn) moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich er niet tegen verzetten dat een op het gebied van elektronische communicatie bevoegde nationale regelgevende instantie een netwerkexploitant die niet is aangemerkt als een exploitant met aanmerkelijke marktmacht, verplicht de door die instantie ex ante opgelegde voorwaarden inzake toegang tot de fysieke infrastructuur van die exploitant door ondernemingen die actief zijn op dat gebied, na te leven, met inbegrip van de regels en procedures voor het sluiten van overeenkomsten en de voor de toegang toegepaste tarieven, ongeacht of er een geschil bestaat over die toegang en ongeacht of er sprake is van daadwerkelijke mededinging.

NOOT – bij HvJ 27 oktober 2022, C-544/21, ID tegen Stadt Mainz

EU-Hof verduidelijkt de toepassing in de tijd van de EU-Dienstenrichtlijn (ECER)

CONSULTATIE

Toeristische diensten – kortetermijnverhuur ([EC](#))

OVERIG

Advies Implementatiebesluit toegankelijkheidsvoorschriften elektronische communicatiediensten ([college rechten voor de mens](#))

Digitale markt en social media

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 7 september 2022 (ECER 3.9.22) – [C-604/22](#) – IAB Europe*

AVG – Begrip “persoonsgegevens”- Begrip “gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijk” - Digitale gegevens internetgebruikers

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

BNC fiche

Fiche: Richtlijn betreffende aanpassing civielrechtelijke aansprakelijkheidsregels voor kunstmatige intelligentie ([22112, nr. 3549](#))

CONSULTATIE

Consumentenrechten – aanpassing van de buitengerechtelijke geschillenbeslechting aan de digitale markten ([EC](#))

OVERIG

- Cyberbeveiliging: Europees Parlement neemt nieuwe wet aan om veerkracht EU te versterken. ([BS-14-11-2022](#))
- De Digital Markets Act: een revolutionaire handhavingstool in het digitale decennium. ([BS-22-11-2022](#))
- Europese Commissie doet een voorstel voor een EU-Verordening over interoperabiliteit tussen overheidsdiensten ([ECER](#))
- The EU Commission’s proposal on Media Freedom Regulation ([European law analysis](#))
- The Cyber Resilience Act in the context of the Internet of Things ([European law analysis](#))
- The Proposed EU AI Liability Rules: Ease or Burden? ([European law blog](#))
- Twitter and Elon Musk: why free speech absolutism threatens human rights – Sarah Glozer, Emily Jane Godwin and Rita Mota ([Informs](#))
- Verklaring over digitale rechten en beginselen: EU-waarden en burger centraal ([Privacyweb](#))
- Europees Parlement stemt in met nieuwe cybersecuritywetgeving ([Privacyweb](#))
- Will the DSA work? ([Verfassungsblog](#))
- The DSA fails to reign in the most harmful digital platform businesses – but it is still useful ([Verfassungsblog](#))
- The EU’s new Digital Services Act and the Rest of the World ([Verfassungsblog](#))

Discriminatie

EHRM – ARREST – 8 november 2022 – Moraru t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest 64480/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD006448019](#)

Discriminatie – Geen objectieve en redelijke rechtvaardiging voor weigering om toegelaten te worden tot een opleiding

Artikel 14 EVRM. Klaagster wilde een toelatingsexamen doen voor de studie militaire geneeskunde. Klaagster werd niet toegelaten tot de opleiding omdat zij niet voldeed aan het minimum gewicht en de minimum lengte. Bij de herbeoordeling werd vastgesteld dat er geen medische redenen zijn die klaagster ongeschikt zouden maken voor het beroep en dat de ongeschiktheid enkel gebaseerd is op gewicht en lengte. Klaagster stelt dat antropometrische beperkingen niet opgelegd mochten worden en dat zij niet in staat is gesteld om haar fysieke kracht en geschiktheid te bewijzen. Het EHRM stelt voorop dat alleen verschillen in behandeling op basis van een persoonlijk kenmerk (of status) waarmee personen of groepen personen van elkaar kunnen worden onderscheiden, kunnen leiden tot discriminatie in de zin van artikel 14 EVRM. Nu voor mannen en vrouwen andere grenzen werden gehanteerd, is geen sprake van man-vrouw discriminatie.

Het stellen van selectiecriteria valt binnen de bevoegdheid van de overheid. Desondanks is er wel sprake van een schending, omdat de nationale autoriteiten de lengte en het gewicht gelijk stelden aan de voor de functie vereiste kracht. Zij had die beslissing moeten staven met een beoordeling van de wet, enig onderzoek of statistieken. Nu dit niet is gedaan, is er geen objectieve en redelijke rechtvaardiging voor de weigering. EHRM: schending artikel 14 EVRM.

NOOT – bij EHRM 18 oktober 2022, [Basu t. Duitsland](#)

Basu v. Germany and Muhammad v. Spain: Room for improvement in the Court's first judgments on racial profiling. ([strasbourgobservers](#))

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-304/21 – Ministero dell'Interno – Italië – [ECLI:EU:C:2022:897](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Gelijke behandeling in arbeid en beroep - Verbod van discriminatie op grond van leeftijd - Openbaar vergelijkend onderzoek voor functie van politiecommissaris

Richtlijn 2000/78/EG. Artikel 21 EU Handvest. Artikel VEU. Artikel 10 VWEU. De zaak gaat over de verenigbaarheid van een Italiaans wetsbesluit met Europese regelgeving, met name richtlijn 2000/78/EG, over het verbod van discriminatie op grond van leeftijd. In het wetsbesluit is voor de functie van commissaris van de Polizia di Stato een leeftijdsgrens van 30 jaar ingevoerd voor deelname aan het openbare vergelijkende onderzoek voor die functie.

Hof: Artikel 2, lid 2, artikel 4, lid 1, en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG gelezen in het licht van artikel 21 Handvest EU, verzetten zich tegen een nationale regeling waarin voor de deelname aan een vergelijkend onderzoek voor de indienstneming van politiecommissarissen een leeftijdsgrens van 30 jaar wordt vastgesteld, voor zover de daadwerkelijk door politiecommissarissen verrichte taken geen bijzondere fysieke capaciteiten vereisen of, indien dergelijke capaciteiten wel vereist zijn, voor zover blijkt dat die regeling weliswaar een legitieme doelstelling nastreeft, maar een onevenredig vereiste oplegt. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of dit het geval is.

EHRM – facstsheets en guides

[🔗 Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

EHRM – algemeen

Wiki

- [Europees Hof voor de rechten van de mens](#)

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 10 november 2022 – The Karibu Foundation t. Noorwegen – [persbericht](#) – [arrest](#) - [2317/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1110JUD000231720](#)

Prijsplafond erfpacht – Reparatiwetgeving - Eigendomsbescherming

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. Klaagster, een Noorse goede doelenstichting, wordt in 2018 na een erfenis rechthebbende op een stuk grond in Oslo. Op dat moment loopt er al een procedure tegen de erfpachters van de grond met als inzet de verhoging van de erfpachtcanon, in welke procedure klaagster van rechtswege partij wordt. Enkele jaren eerder had de Noorse wetgever bepaald dat eigenaren een jaarlijkse canonverhoging mogen doorvoeren, zij het tot een wettelijk vastgelegd plafond. Deze wetgeving was een reactie op een arrest van het EHRM waarin was geoordeeld dat het voorheen bestaande systeem waarin de erfpacht zonder de mogelijkheid van verhoging ongelimiteerd verlengd kon worden in strijd was met het eigendomsrecht van de erfpachtgever (*Lindheim e.a. tegen Noorwegen* (nrs. 13221/08 en 2139/10)). In onderhavige zaak betoogt klaagster dat onverkorte toepassing van het prijsplafond uit de reparatiwetgeving, met voorbijgaan aan een specifiek op artikel 1 EP toegesneden “hardheidsparagraaf”, in strijd is met het verdrag.

EHRM: op grond van een complexe redenering komt het Hof uiteindelijk tot de conclusie dat in het onderhavige geval een goede balans is getroffen tussen de verschillende conflicterende belangen en dat de verdragsstaat binnen de haar toekomstige – gezien de sociaaleconomische context: ruime – beoordelingsmarge is gebleven. In de beoordeling laat het Hof in het bijzonder meewegen dat bij de totstandkoming van de reparatiwetgeving grote mate van zorg is betracht waar het gaat om de door artikel 1 EP voorgeschreven waarborgen, dat de zaak van klaagster in drie instanties is beoordeeld en dat de reparatiwetgeving op zichzelf ruimte biedt voor uitzonderingen. Geen schending van artikel 1 EP.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 24 november 2022 – zaak C-234/21 – [Défense Active des Amateurs d’Armes e.a.](#) – België – [ECLI:EU:C:2022:929](#) – [conclusie](#)

Vuurwapenbezitters – Eigendomsrecht – Ongelijke behandeling

Samenvatting onder: [Wapens](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR – protection of property](#)

Energiemarkt

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 17 november 2022 – zaak C-580/21 – [EEW Energy from Waste](#) – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:904](#) – [conclusie](#)

Energie uit hernieuwbare bronnen – Voorrang - Distributie aan systeem - Biomassa

Richtlijn 2009/28/EG. In geschil is of de verbranding van afval dat voor maximaal 50% bestaat uit biomassa als “hernieuwbare energiebron” en/of als energie opgewekt uit “biomassa” kwalificeert

in de zin van artikel 2, onder a), resp. onder e), van de richtlijn. Daarnaast is onduidelijk of, indien dit het geval is, de grootte van het aandeel van de hernieuwbaar-opgewekte energie van belang is, waarbij de verwijzende rechter oordeelt dat de hardheidsregeling ook geldt voor installaties die niet uitsluitend gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. Tenslotte is de status van het aandeel energie dat niet opgewekt is uit hernieuwbare bronnen onduidelijk ten aanzien van de berekening van het bruto-eindverbruik in de zin van artikel 5, lid 3, tweede alinea, van de richtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16, lid 2, onder c), van richtlijn 2009/28/EG moet aldus worden uitgelegd dat de voorrang bij de toegang tot het elektriciteitsnet die wordt verleend aan elektriciteitsopwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, niet alleen moet worden verleend aan opwekkingsinstallaties die elektriciteit uitsluitend uit hernieuwbare energiebronnen opwekken maar ook aan opwekkingsinstallaties waarin elektriciteit wordt opgewekt door de thermische verwerking van gemengd afval met een biologisch afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval.

Artikel 16, lid 2, onder c), van richtlijn 2009/28 moet aldus worden uitgelegd dat een elektriciteitsopwekkingsinstallatie alleen voorrang bij de toegang tot het net krijgt voor elektriciteit die wordt opgewekt uit de biologisch afbreekbare fractie van het gebruikte industrieel en huishoudelijk afval. Het is aan de lidstaten om, voor zover het veilige beheer van het nationale elektriciteitssysteem dit toelaat, transparante en niet-discriminerende criteria vast te stellen om te bepalen hoe deze voorrang bij de toegang aan een dergelijke installatie wordt verleend.

GERECHT EU – ARREST – 16 november 2022 – zaak T-469/20 – Nederland / Commissie – ECLI:EU:T:2022:713 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun – Verbod op kolen – Sluittingswet – Bevoegdheid Commissie

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 29 maart 2022 (ECER 25.11.22) - [C-657/22](#) - [Bitulpetroleum Serv*](#)

Entrepotregeling – Accijns – Btw - Belasting van energieproducten

Samenvatting onder: [Belastingen, douane](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 30 september 2022 (ECER 10.11.22) - [C-624/22](#) - [BP France*](#)

Energie uit hernieuwbare bronnen - Biobrandstof – Fysische laboratoriumanalyse

Richtlijn 2009/28/EG. Richtlijn (EU) 2018/2001. BP France voert in Frankrijk brandstoffen in die met waterstof behandelde plantaardige oliën (HVO) bevatten en in Spanje zijn geproduceerd volgens het procedé van co-processing. BP France vordert de nietigverklaring van een circulaire van de minister wegens bevoegdheidsoverschrijding, voor zover hierbij voor HVO een fysische laboratoriumanalyse wordt vereist met het oog op de meting van het werkelijke gehalte aan biogebaseerde moleculen bij ontvangst in het eerste Franse belastingentrepot. Verzoekster betoogt dat de bestreden nationale bepalingen niet verenigbaar zijn met de doelstellingen van richtlijn 2009/28/EG noch die van richtlijn 2018/2001, voor zover zij van een marktdeelnemer vereisen dat die op een andere dan in die richtlijnen bepaalde manier aantoonst dat de in de belastinggrondslag opgenomen biobrandstoffen voldoen aan de duurzaamheidscriteria.

De vraag is o.a. of de artikelen 17 en 18 van richtlijn 2009/28 en artikel 30 van richtlijn 2018/2001 aldus moet worden uitgelegd dat de mechanismen voor toezicht via massabalans, en de in die artikelen bepaalde nationale of vrijwillige systemen, enkel tot doel hebben de duurzaamheid van de grondstoffen en de biobrandstoffen alsmede de mengsels daarvan te beoordelen en aan te tonen, en aldus niet tot doel hebben om, binnen de door co-processing ontstane eindproducten,

het toezicht op en de traceerbaarheid van het aandeel energie van hernieuwbare oorsprong in deze producten te regelen.

Raad en Europese Commissie

- EU to speed up permitting process for renewable energy projects ([Raad](#))
- Commissie stelt nieuw EU-instrument voor om buitensporige pieken in de gasprijzen te beperken ([ECER](#))
- Europese Commissie presenteert voorstel voor noodverordening betreffende een versnelde vergunningsprocedure voor hernieuwbare energiebronnen ([ECER](#))

BNC Fiche

Brief regering; Appreciatie noodverordening 'Versnelde inzet van hernieuwbare energie' ([22112, nr. 3545](#))

OVERIG

Member States Hold all the Necessary Bargaining Power to Decide the Future of the Energy Charter Treaty, Not the European Union ([European law blog](#))

Erfrecht en erfbelasting

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 november 2022 – zaak C-651/21 – M. Ya. M. – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:876](#) – [conclusie](#)

Erfrechtverklaring – Rechtszekerheid – Bevoegdheid - Geschil over de inschrijving van de verwerpingsverklaring

Verordening (EU) nr. 650/2012. Staat artikel 13 van de verordening gelezen in samenhang met het beginsel van rechtszekerheid, eraan in de weg dat, nadat een erfgenaam bij het gerecht van de staat waarin hij zijn gewone verblijfplaats heeft, de aanvaarding of verwerping van de nalatenschap van een erflater die ten tijde van zijn overlijden zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat van de Europese Unie had, reeds heeft laten inschrijven, in die andere lidstaat van de Europese Unie ook wordt verzocht om inschrijving van die verwerping of aanvaarding?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 13 van verordening (EU) nr. 650/2012 staat niet eraan in de weg dat, wanneer een van de erfgenamen bij het gerecht van de lidstaat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, een verklaring van aanvaarding of verwerping van de nalatenschap van een erflater die ten tijde van zijn overlijden zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat had, heeft laten inschrijven, een andere erfgenaam vervolgens in die andere lidstaat ook verzoekt om inschrijving van die verklaring.

Artikel 13 van verordening nr. 650/2012 staat niet eraan in de weg dat een andere mede-erfgenaam dan degene die de verklaring van verwerping van de nalatenschap in de lidstaat van zijn gewone verblijfplaats heeft afgelegd, het gerecht dat de erfopvolging behandelt van het bestaan van die verklaring in kennis stelt.

PREDUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 september 2021 (ECER 6.1.22) - C-670/21 - BA

Erfbelasting – In derde land gelegen bebouwd perceel dat wordt verhuurd – Verschil met in EU lidstaat gelegen perceel

Richtlijn 88/361/EEG. Artikelen 63, 64 en 65 VWEU. De vraag is of artikel 63, lid 1, en de artikelen 64 en 65 VWEU in de weg staan aan een nationale regeling van een lidstaat over de heffing van erfbelasting die met betrekking tot de berekening van de erfbelasting bepaalt dat een tot het privévermogen behorend bebouwd perceel dat in een derde land is gelegen en voor woondoeleinden wordt verhuurd, wordt gewaardeerd tegen de volledige waarde ervan, terwijl een perceel dat in een lidstaat van de EU is gelegen bij de berekening van de erfbelasting slechts voor 90 % van de waarde ervan in aanmerking wordt genomen

Europese subsidies

OVERIG

Algemene Rekenkamer brengt rapport uit over mogelijke verbeteringen ten aanzien van EU-subsidies ([ECER](#))

Familielevens en familierecht

EHRM – VERZOEK ADVISORY OPINION – 8 november 2022 - Finland – [P16-2022-001](#)

Adoptie volwassen zoon – Procedurele rechten van biologische moeder

Artikel 8 EVRM. Artikel 6 EVRM. Het gevraagde advies heeft betrekking op een zaak die aanhangig is bij het Hogergerechtshof van Finland met betrekking tot de adoptie van een volwassen zoon. De adoptie betreft C, geboren in 1993. De eerste vier jaar van zijn leven heeft zijn biologische moeder voor hem gezorgd. Daarna ging hij bij zijn tante wonen. Op verzoek van en in overleg met de biologische moeder heeft de tante de aanvullende voogdij gekregen. De moeder is betrokken gebleven bij de opvoeding en moeder en zoon hebben nog steeds contact. Nadat C volwassen was geworden, heeft de tante met toestemming van de zoon bij de rechtbank een adoptieverzoek ingediend. De rechtbank heeft de adoptie toegewezen.

De biologische moeder heeft bezwaar gemaakt tegen de adoptie. Zij was van mening dat de relatie tussen moeder en kind bestond tussen haar en C en niet tussen de tante en C, en dat de echte reden voor de adoptie fiscaal gerelateerd is. Haar beroep is niet-ontvankelijk verklaard. Het hof van beroep oordeelde dat de biologische moeder niet het recht had om in beroep te gaan omdat ze geen partij was bij de adoptie procedures.

De Finse rechter vraagt o.a. of de biologische moeder moet worden gehoord door het gerecht dat de kwestie behandelt, en of zij ook de status van partij bij de procedure moet krijgen, zodat zij het recht heeft om in beroep te gaan tegen het verlenen van adoptie.

EHRM – ARREST - 10 november 2022 – I.M. e.a. t. Italië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [25426/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1110JUD002542620](#)

Privéleven - Belang kinderen om geen omgang te hebben met gewelddadige vader veronachtzaamd

Artikel 8 EVRM. Klagers zijn een moeder en haar twee kinderen. De vrouw had de vader van de kinderen, een gewelddadige alcohol- en drugsverslaafde, verlaten. Vanwege het eerdere geweld werd zijn ouderlijk gezag geschorst en werd begeleide omgang bevolen in een strikt beveiligde omgeving in aanwezigheid van een psycholoog. Op verschillende locaties bleek begeleide omgang uiteindelijk niet mogelijk, waardoor de omgang plaatsvond 60 km verderop, begeleid

door een sociaal werker. De sociaal werker rapporteerde regelmatig dat de vader zich ongepast gedroeg tijdens de omgang. Na ruim een jaar meldde de vrouw in december dat zij de kinderen vanwege een nieuwe baan rondom de feestdagen niet naar de omgang kon brengen. Omdat ze twee omgangsmomenten niet kwam, werd haar ouderlijk gezag geschorst.

EHRM: De begeleide omgang had de psychologische en emotionele balans van de kinderen verstoord, omdat deze plaatsvond in een omgeving waar hun bescherming niet werd gegarandeerd. De omgang werd pas geschorst in 2018, terwijl er vanaf 2015 al rapportages van sociaal werkers waren over schadelijk gedrag van de vader. Het risico voor de kinderen was niet afgewogen tegen andere belangen. Schending van artikel 8 EVRM ten aanzien van de kinderen.

De nationale rechter heeft het ouderlijk gezag van de moeder geschorst zonder alle relevante factoren in de zaak bij die beslissing te betrekken. De nationale rechter heeft dus geen relevante en voldoende redenen gebruikt om die beslissing te rechtvaardigen. Schending van artikel 8 EVRM ten aanzien van de moeder.

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - Aygun t. België – persbericht – arrest – 28336/12 - ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD002833612

Geen mogelijkheid tot herziening van het verbod op het begraven van de zonen van klagers tijdens het strafrechtelijk onderzoek is in strijd met het EVRM.

Artikel 8 EVRM. Artikel 9 EVRM. Klagers hebben de Belgische nationaliteit. Hun twee zonen stierven in 2010 ten gevolge van meerdere schotwonden. Gedurende het onderzoek dat plaatsvond tussen 24 september 2010 en 4 april 2013 mochten de klagers de lichamen van hun zonen niet overbrengen naar Turkije waar zij hen, in overeenstemming met hun rituelen, overtuigingen en tradities, in het familiegraf wilden begraven. De nationale rechter wees het verzoek, nadat op 19 september 2010 een volledige autopsie was uitgevoerd, af. Volgens de rechter verhinderde het onderzoek de overbrenging van de lichamen naar het buitenland, was er geen basis voor een dergelijk verzoek in het nationale recht en konden de klagers hun zonen begraven in overeenstemming met hun religieuze overtuigingen op een moslimbegrafplaats in België. Klagers vochten de beslissing meermaals aan bij de nationale rechter, maar hun verzoek werd telkens afgewezen of niet-ontvankelijk verklaard.

Het Hof acht het passend om de beweringen van de klagers te onderzoeken op grond van artikel 8 en 9 van het EVRM. De weigering om gedurende het onderzoek de klagers in staat te stellen de begrafenis van hun zoons te regelen op de manier waarop zij wensten betreft een inmenging in het privé- en gezinsleven van de klagers en vormt een inmenging van hun recht op vrijheid van godsdienst. Blijkens de nationale wetgeving van België valt het binnen de taak van de onderzoeksrechter om toezicht te houden op het strafrechtelijk onderzoek. Daartoe mag de rechter dwang gebruiken en individuele rechten en vrijheden inperken. De maatregel in kwestie was volgens het Hof gericht op het voorkomen van wanordelijkheden en de bescherming van de rechten van anderen, met name de verdedigingsrechten van de verdachten. Het betreft hier aldus de bescherming van twee concurrerende grondrechten die beiden evenveel respect verdienen. De maatregel van de onderzoeksrechter was gebaseerd op de behoeften van het onderzoek en niet op het opleggen van een algemeen verbod tot het overbrengen van de lichamen naar Turkije. De weigering van het verzoek van klagers door de onderzoeksrechter is echter voortgezet gedurende het hele onderzoek. Het Hof ziet vanuit het perspectief van de artikelen 8 en 9 van het EVRM geen redenen om te twijfelen aan de noodzaak van de aanvankelijke beslissing van de nationale rechter. Echter om verenigbaar te zijn met die bepalingen moest elke inmenging gedurende de periode dat de klagers erdoor werden getroffen gerechtvaardigd zijn, welke noodzaak met het verstrijken van de tijd dreigde af te nemen. Daarnaast hebben de klagers geen rechtsmiddel gehad om de noodzaak van die aanvankelijke weigering opnieuw te laten beoordelen in het licht van de voortgang van het onderzoek. Door de regering is ook niet aangetoond dat een rechtsmiddel tegen de aanvankelijke beslissing open stond. Het Hof is alles afwegende van oordeel dat, wegens het onvermogen van de klagers om bij de nationale rechter een herziening van de noodzakelijkheid van de maatregel in kwestie, genomen in de beginfase van het onderzoek dat ongeveer tweeëneenhalf jaar duurde, te verkrijgen, er sprake is van een schending van artikel 8 en 9 van het EVRM.

EHRM – ARREST – 15 november 2022 – A. e.a. t. IJsland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [25133/20](#) – [31856/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1115JUD002513320](#)

Verlies voogdij – Beschuldigingen seksueel misbruik - Belang van het kind

Artikel 8 EVRM. De zaak betrof het verlies van de voogdij over hun twee kinderen door een echtpaar na beschuldigingen van seksueel misbruik. De beschuldigingen waren gericht tegen de vader, die is vervolgd, maar uiteindelijk is vrijgesproken. Klagers klagen dat hun recht op familieleven is geschonden.

Het Hof oordeelt dat de beslissing om de ouders het gezag te ontnemen niet gebaseerd is op een evaluatie van de schuld van de vader, maar op het belang van de kinderen. De beslissing van de rechter was bovendien onderbouwd door een groot aantal rapporten en getuigenverklaringen waaruit bleek dat de ouders niet in staat waren de kinderen op te voeden, de kinderen hun vader vreesden en bij hun pleegouders wilden blijven. Bovendien heeft de moeder in ieder geval contactrechten behouden en is de beslissing niet onomkeerbaar.

De autoriteiten hebben een juiste belangenafweging gemaakt. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 22 november 2022 - G.M. e.a. t. Moldavië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [44394/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1122JUD004439415](#)

Gedwongen abortussen en anticonceptie bij psychiatrisch patiënten – Doeltreffendheid onderzoek - Schending artikel 3 EVRM

Artikel 3 EVRM. De zaak betreft het verplicht abortus ondergaan en het gedwongen gebruik van anticonceptie aan drie verstandelijk beperkte vrouwen die in een psychiatrische inrichting woonden, nadat ze herhaaldelijk waren verkracht door een van de artsen daar, en het gebrek aan onderzoek daarnaar.

Het Hof is van oordeel dat artikel 3 EVRM zowel formeel als materieel is geschonden.

Met betrekking tot de materiële schending overweegt het Hof ten aanzien van alle drie de klagsters dat de autoriteiten tekort zijn geschoten in de rechtsbescherming van de lichamelijke integriteit van klagsters met een verstandelijke beperking.

Wat betreft de formele schending overweegt het Hof ten aanzien van alle drie de klagsters dat de autoriteiten hebben nagelaten een *doeltreffend* onderzoek in te stellen naar de beschuldigingen, ondanks het feit dat wel onderzoek had plaatsgevonden dat zelfs tot vier keer toe was heropend. Het Hof is van oordeel dat bij dat onderzoek geen rekening was gehouden met de kwetsbaarheid van de klagsters door hun verstandelijke beperkingen en het feit dat zij waren blootgesteld aan seksueel misbruik binnen een institutionele context. Het Hof oordeelt dat het nationale strafrecht geen effectieve bescherming heeft geboden tegen dergelijke ingrijpende medische ingrepen die werden uitgevoerd zonder geldige toestemming van de patiënt.

EHRM – ARREST – 22 november 2022 - D.B. e.a. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [58817/15](#) - [58252/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1122JUD005881715](#)

Draagmoederschap in de VS - Geregistreerd partnerschap tussen personen van hetzelfde geslacht – Adoptie – Belang van het kind - Geen erkenning oude-kind relatie - Recht op familieleven

Artikel 8 EVRM. Klagers hebben alle drie de Zwitserse nationaliteit. Klager 1 en 2 zijn geregistreerd partners met hetzelfde geslacht. Klager 3 (verder: het kind) is hun kind, dat in 2011 d.m.v. een draagmoederschap in de Verenigde Staten is geboren. De rechtbank in Californië heeft bepaald dat klager 1 en 2 de wettelijke ouders zijn van het kind, wat vervolgens in een geboortecertificaat is vastgelegd. Klagers hebben in Zwitserland verzocht om de Amerikaanse

uitspraak te erkennen en het geboortecertificaat in het persoonsregister op te nemen. Dit verzoek is in eerste instantie afgewezen.

Enige tijd later hebben de autoriteiten alsnog besloten dat klager 1 en 2 als de vaders van het kind geregistreerd mochten worden. Het Federale hof heeft die beslissing in 2015 vernietigd. In Zwitserland is het krijgen van een kind door een draagmoeder verboden. Door naar Californië uit te wijken, is er volgens het hof sprake van ontduiking van de wet. Het hof erkent wel de ouder-kindrelatie tussen het kind en klager 2, die de genetische vader is, maar niet tussen het kind en klager 1. Het hof oordeelt dat het kind, ondanks het ontbreken van een officiële ouder-kindrelatie, voldoende wordt beschermd door het Zwitserse rechtssysteem en dat het beginsel van het belang van het kind niet is geschonden.

In 2018 is de adoptie van het kind van een geregistreerd partner legaal geworden. Klagers hebben meteen adoptie aangevraagd en toegekend gekregen. Het homohuwelijk is toegestaan in 2021.

Klacht - Klagers hebben zich bij het EHRM op het standpunt gesteld dat artikel 8 EVRM is geschonden, nu de Zwitserse autoriteiten hebben geweigerd om de ouder-kindrelatie tussen klager 1 en het kind, dat in de VS is vastgesteld, te erkennen. Verder betogen ze dat adoptie in plaats van erkenning van het geboortecertificaat geen oplossing bood voor de inbreuk op hun recht op eerbiediging van het privéleven en familie- en gezinsleven. Tot slot is door de lange duur van de procedure ook artikel 8 EVRM geschonden.

Beoordeling EHRM - Het EHRM overweegt dat er een inbreuk is gemaakt op het recht van eerbiediging van het privéleven van het kind en op het recht van eerbiediging van het familie- en gezinsleven van alle klagers. Deze inbreuk (bestaande uit het niet erkennen van de relatie tussen klager 1 en het kind) was in overeenstemming met de Zwitserse wet, aangezien draagmoederschap verboden was. Dit verbod was bedoeld om kinderen en draagmoeders te beschermen. De inbreuk diende dus twee legitieme doelen.

Uit eerdere zaken van het EHRM volgt dat, voor de eerbiediging van het privéleven van een kind, een wettelijke mogelijkheid moet bestaan om een ouder-kindrelatie met een beoogde ouder te erkennen. De beoordelingsruimte die staten daarbij hebben is beperkt.

Ten tijde van de geboorte van het kind was er geen wettelijke mogelijkheid om de ouder-kindrelatie tussen klager 1 en het kind te erkennen. Pas in 2018 is adoptie toegestaan voor geregistreerd partners, waardoor klagers 7 jaar en 8 maanden lang geen enkele mogelijkheid hebben gehad om de ouder-kindrelatie officieel vast te stellen. Dit tijdsverloop is onverenigbaar met eerdere jurisprudentie van het EHRM en, in het bijzonder, met de belangen van het kind, aangezien het kind in een juridisch onduidelijke positie was betreffende zijn of haar identiteit binnen de samenleving en hem of haar de kans is ontzegd om te leven en zich te ontwikkelen in een stabiele omgeving.

Recht op het privéleven van het kind – Het was dus niet in het belang van het kind om het wettelijk afgegeven geboortecertificaat niet te erkennen met betrekking tot de relatie tussen klager 1 en het kind, zonder dat daarvoor een alternatief was. De algemene en absolute onmogelijkheid, gedurende een significante periode, om erkenning van de relatie tussen klager 1 en het kind te krijgen, vormde een buitenproportionele inbreuk op het recht op eerbiediging van het privéleven als bedoeld in artikel 8 EVRM. Zwitserland heeft zijn beoordelingsvrijheid overschreden door daarvoor niet tijdig een wettelijke mogelijkheid te bieden. Het recht op het privéleven van het kind is dus geschonden.

Recht op familieleven ouders (klager 1 en 2) – Het recht op het familie- en gezinsleven van klager 1 en 2 is daarentegen niet geschonden. Het draagmoederschap dat zij hebben gebruikt was in Zwitserland niet toegestaan en het oordeel van de Federale rechter dat klagers hiermee de wet hebben omzeild, is niet onbegrijpelijk of onredelijk. Verder heeft het niet erkennen van het geboortecertificaat hun familie- en gezinsleven niet significant beïnvloed. De praktische problemen waar zij in hun familie- en gezinsleven tegenaan zouden kunnen lopen zolang er geen erkenning was van de relatie tussen klager 1 en het kind, vielen binnen de grenzen van artikel 8 EVRM.

B GPA : Filiation et couple homosexuel (libertés chéries)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 oktober 2022 – Mas Gavarro t. Spanje – persbericht 10.11.22 – beslissing – 26111/15 – ECLI:CE:ECHR:2022:1018DEC002611115

Door de strafrechtelijke weg te kiezen in plaats van beschikbare civiele procedures heeft klager zichzelf de mogelijkheid van verhaal ontzegd

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en smaad](#)

HvJ – ARREST – 15 november 2022 – zaak C-646/20 – Senatsverwaltung für Inneres und Sport – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:879 – persbericht – conclusie – arrest

Echtscheiding - Brussel II bis-verordening – Automatische erkenning in Duitsland van een buitengerechtelijke echtscheiding met wederzijdse instemming naar Italiaans recht

Verordening (EG) nr. 2201/2003. TB heeft de Duitse en de Italiaanse nationaliteit. Haar echtgenoot is alleen Italiaans staatsburger. Zij zijn in 2013 in Berlijn gehuwd. Het huwelijk is in het huwelijksregister ingeschreven. In 2017 zijn zij verschenen voor de burgerlijke stand in Italië en hebben zij verklaard en bevestigd in goed overleg te willen scheiden. Begin 2018 hebben zij daar opnieuw te kennen gegeven dat zij hun huwelijk wensten te ontbinden en nadat zij dat opnieuw hebben bevestigd, heeft de burgerlijke stand TB een certificaat met de bevestiging van de ontbinding van het huwelijk, als bedoeld in artikel 39 van de Brussel II bis-verordening afgegeven. TB heeft de betreffende burgerlijke stand in Berlijn verzocht deze ontbinding in te schrijven in het Duitse huwelijksregister. In Duitsland is echter twijfel gerezen of voor de inschrijving op grond van de Duitse wetgeving eerst erkenning van de ontbinding vereist is. De verwijzende rechter vraagt of de ontbinding van het huwelijk door middel van gelijklopende verklaringen van de echtelieden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, conform de Italiaanse wetgeving, wordt aangemerkt als uitgesproken echtscheiding in de zin van de Brussel II bis-verordening?

Hof: Artikel 2, punt 4 van verordening (EG) nr. 2201/2003 moet, met name voor de toepassing van artikel 21, lid 1, van deze verordening, aldus worden uitgelegd dat een door een ambtenaar van de burgerlijke stand van de lidstaat van herkomst opgestelde akte van echtscheiding die een door de echtgenoten gesloten echtscheidingsovereenkomst bevat en door hen voor die ambtenaar is bevestigd overeenkomstig de in de wetgeving van die lidstaat gestelde voorwaarden, een „beslissing” vormt in de zin van dat artikel 2, punt 4.

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Loste t. Frankrijk – persbericht – arrest – 59227/12 - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD005922712

Pleeggezin – Onvoldoende toezicht en bescherming door kindbescherming – Moslima in Jehova-getuige pleeggezin - Seksueel misbruik - Verjaring

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

LITERATUUR

Parental Child Abduction to Islamic Countries by Nazia Yaqub ([conflict of laws](#))

EHRM - factsheets en case-law guide

- [🔗 Children's rights](#)
- [🔗 Gestational surrogacy](#)
- [🔗 International child abductions](#)
- [🔗 Parental rights](#)
- [🔗 Protection of minors](#)
- [🔗 Reproductive rights](#)

- [Guide on Article 8 ECHR – right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR – right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 19 oktober 2022 (ECER 29.11.22) - [C-661/22 - Bruc Bond*](#)

Betalingsdiensten – Elektronisch geld – Intrekking vergunning – Bank hield geld klanten te lang vast

Richtlijn (EU) 2015/2366. Richtlijn 2009/110/EG. Richtlijn 2007/64/EG. De vergunning van verzoeker is ingetrokken omdat deze betalingsinstelling het geld van klanten langer onder zich hield dan noodzakelijk voor het uitvoeren van de betalingstransacties of om technische redenen en bijgevolg elektronisch geld uitgifte zonder dat zij uitgever van elektronisch geld was en zich zodoende niet hield aan de vereisten van de wet inzake elektronisch geld en instellingen voor elektronisch geld. De vraag is o.a. of de handelingen van een betalingsinstelling, waarin die betalingsinstelling geldmiddelen aanvaardt zonder een specifieke betalingsopdracht om deze geldmiddelen op dezelfde of de eerstvolgende werkdag over te maken, en waarin deze geldmiddelen na het verstrijken van de bij wet gestelde termijnen voor het uitvoeren van de betalingsdienst nog op de rekening van de betalingsinstelling voor het uitvoeren van betalingstransacties staan, dienen te worden beschouwd als een deel van een betalingsdienst of een betalingstransactie, of als de uitgifte van elektronisch geld.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 27 augustus 2022 (ECER 7.11.22) - [C-610/22 - Agos Ducato*](#)

Consumentenkrediet – Jaarlijks kosten percentage – Daadwerkelijk toegepaste percentage hoger dan percentage uit overeenkomst

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

The boundaries of the insolvency exclusion under the EAPO Regulation: A recent judgment from Slovakia ([conflict of laws](#))

NOOT – bij HvJ 15 juli 2021, [C-911/19 Fédération bancaire française \(FBF\)](#)

Case C-911/19: the CJEU rules on EBA's Soft Guidelines ([European law blog](#))

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

GERECHT EU – ARREST – 30 november 2022 – gevoegde zaken T-316/14 RENV en T-148/19 – PKK/Raad – ECLI:EU:T:2022:727 – [arrest](#)

Beperkende maatregelen – PKK

Common Position 2001/931/CFSP. Het Gerecht vernietigt uitvoeringsverordening (EU) nr. 125/2014 voor zover deze betrekking hebben op de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK); Verwerpt het beroep in zaak T-316/14 RENV voor het overige; Verwerpt het beroep in zaak T-148/19.

REGELGEVING

Besluit (EU) 2022/2332 van de Raad van 28 november 2022 betreffende het aanmerken van de schending van beperkende maatregelen van de Unie als een vorm van criminaliteit die voldoet aan de in artikel 83, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie genoemde criteria, [PB L 308 van 29.11.2022](#)

OVERIG

- Sanctions: Council adds the violation of restrictive measures to the list of EU crimes ([Raad](#))
- Europese Commissie brengt jaarverslag uit over het externe optreden van de Europese Unie in 2021 ([ECER](#))
- EU foreign policy sanctions: extending and using EU criminal law powers to enforce them ([European law analysis](#))

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-702/21 P – Laboratoire Pareva/Commissie e.a. – ECLI:EU:C:2022:870 – geen conclusie – arrest

Biocide - Polyhexamethylene biguanide hydrochloride (PHMB)

Verordening (EU) No 528/2012. Uitvoeringsverordening (EU) No 1062/2014. Met haar hogere voorziening vordert Laboratoire Pareva vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-337/18 en T-347/18, waarbij het Gerecht zijn beroep tot nietigverklaring in zaak T-337/18 van Uitvoeringsbesluit (EU) 2018/619 tot niet-goedkeuring van PHMB als bestaande werkzame stof verwierp voor gebruik in biociden van de productsoorten 1, 5 en 6 en, in zaak T-347/18, van Uitvoeringsverordening (EU) 2018/ 613 tot goedkeuring van PHMB als bestaande werkzame stof voor gebruik in biociden van de productsoorten 2 en 4. Het Hof verwerpt het beroep.

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-658/21 – VZW (Belplant) voorheen VZW (Phytofar) – België – ECLI:EU:C:2022:925 – geen conclusie – arrest

Technische voorschriften – Aanmeldingsplicht Europese Commissie – Verbod gebruik pesticiden - Glyfosaat

Verordening (EG) nr. 1107/2009. Richtlijn 2009/128/EG. Richtlijn 2015/1535/EU. Beroep tot nietigverklaring van een besluit van de Vlaamse Regering, o.a houdende regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten. Volgt uit artikel 5, lid 1, van richtlijn 2015/1535/EU dat een verbod op het gebruik van pesticiden die glyfosaat bevatten door gebruikers die niet over een fytolicensie beschikken op terreinen in particulier gebruik, wordt geacht betrekking te hebben op een technisch voorschrift dat overeenkomstig het bepaalde in dat artikel bij de Europese Commissie moet worden aangemeld?

Hof: Artikel 1, lid 1, van richtlijn (EU) 2015/1535 gelezen in samenhang met artikel 5 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die personen zonder een nationale vergunning voor professioneel gebruik verbiedt om op terreinen in particulier gebruik glyfosaathoudende pesticiden te gebruiken, een „technisch voorschrift” in de zin van artikel 1, lid 1, onder d) en f), van deze richtlijn kan vormen dat volgens artikel 5 ervan aan de Europese Commissie moet worden meegedeeld, mits die nationale regeling de verhandeling van de betrokken producten op significante wijze kan beïnvloeden, waarbij het aan de verwijzende rechter staat om dit na te gaan.

KAMERVragen

Antwoord op vragen van het lid Vestering over 'de afgezwakte Nederlandse inzet voor de nieuwe Europese landbouwgifverordening' (2022-2023 nr. 888)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – gevoegde zaken C-253/20 en C-254/20 – Impexco en PI Pharma – België – ECLI:EU:C:2022:894 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gemeenschapsmerk – Parallelhandel in geneesmiddelen

Samenvatting onder: [IE](#)

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-147/20 – Novartis Pharma – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:891 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uniemark – Geneesmiddelen – Ompakken door parallelverkoper - Parallelimport van geneesmiddelen

Samenvatting onder: [IE](#)

GERECHT EU – ARREST – 23 november 2022 – gevoegde zaken T-279/20 en T-288/20 en zaak T-283/20 – CWS Powder Coatings / Commissie en Brillux en Daw / Commissie en Billions Europe e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2022:725 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Etikettering van titaandioxide als kankerverwekkende stof

Verordening (EG) nr. 1272/2008. Gedelegeerde verordening (EU) 2020/217. Het Gerecht verklaart de gedelegeerde verordening van de Commissie van 2019 nietig voor wat betreft de geharmoniseerde indeling en etikettering van titaandioxide als kankerverwekkende stof bij inademing in bepaalde poedervormen. De Commissie heeft ten eerste een kennelijke fout gemaakt bij het beoordelen van de betrouwbaarheid en aanvaardbaarheid van de studies waarop de indeling is gebaseerd, en heeft ten tweede niet het criterium in acht genomen dat die indeling alleen betrekking kan hebben op een stof met intrinsieke eigenschappen die kanker kunnen veroorzaken.

Gerecht: De gevoegde zaken T-279/20 en T-288/20 en zaak T-283/20 worden gevoegd voor het arrest. Gedelegeerde verordening (EU) 2020/217 wordt nietig verklaard voor wat betreft de geharmoniseerde indeling en etikettering van titaandioxide in de vorm van een poeder dat 1 % of meer deeltjes met een diameter van 10 µm of minder bevat.

BNC fiche

Fiche: Mededeling en verordening Europese ruimte voor gezondheidsgegevens (22112, nr. 3458)

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Loste t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) – [59227/12](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD005922712

Pleeggezin – Onvoldoende toezicht en bescherming door kindbescherming – Moslima in Jehova-getuige pleeggezin - Seksueel misbruik - Verjaring

Artikelen 3, 9 en 13 EVRM. Klaagster was vanaf haar vijfde (in 1976) tot haar meerderjarigheid in een pleeggezin geplaatst door de kinderbescherming. Ze werd jarenlang seksueel misbruikt door de pleegvader. Hoewel de pleegouders hadden ingestemd met een clausule over religieuze neutraliteit, werd klaagster – die uit een islamitisch gezin kwam – door de pleegouders opgevoed als Jehova's getuige. Toen klaagster op 17-jarige leeftijd slachtoffer werd in een ernstig verkeersongeluk, verzochten de pleegouders het ziekenhuis klaagster geen bloedproducten toe te dienen. Klaagsters verzoek om schadevergoeding van de lokale overheid die verantwoordelijk was voor kinderbescherming, is door de nationale rechter vanwege verjaring niet-ontvankelijk verklaard.

EHRM: In deze specifieke zaak is sprake van excessief formalisme door de wijze waarop de regels over verjaring zijn toegepast. Klaagster had pas in 1999 inzage gekregen in haar pleegzorgdossier. De nationale rechter had rekening moeten houden met het moment waarop klaagster voldoende bewijs had verzameld over het falen van de autoriteiten. Schending van artikel 13 juncto artikel 3 en 9 van het EVRM.

De autoriteiten hadden ten tijde van de onmenselijke behandeling geen preventieve maatregelen genomen. De kinderbescherming had geen regelmatige huisbezoeken afgelegd of gesprekken met klaagster gevoerd. In totaal hadden er in twaalf jaar tijd slechts zes huisbezoeken plaatsgevonden en er zat soms tweeënehalf of zelfs vijf jaar tussen bezoeken. Ook was er onvoldoende communicatie en samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten. Schending van het materiele aspect van artikel 3 EVRM.

De kinderbescherming was mogelijk aanvankelijk niet op de hoogte van de religieuze achtergrond van de pleegouders, maar had dit kunnen weten aan de hand van huisbezoeken en gesprekken met klaagster gedurende haar plaatsing. De kinderbescherming had daarop moeten handelen door de pleegouders te herinneren aan hun plicht tot religieuze neutraliteit of zo nodig door een overplaatsing. Toen de jeugdwerker na het verkeersongeluk van klaagster wel op de hoogte raakte van de religieuze overtuiging, nam hij dat niet op in een rapport en informeerde de jeugdrechter hier niet over. Schending van artikel 9 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 10 november 2022 – zaak C-40/21 – *Agentia Națională de Integritate – Roemenië* – ECLI:EU:C:2022:873 – [conclusie](#)

Hervorming justitiële stelsel en corruptiebestrijding Roemenië - Mechanisme voor samenwerking en toetsing van de vooruitgang in Roemenië - Legaliteitsbeginsel en evenredigheidsbeginsel inzake delicten en straffen

Beschikking 2006/928/EG. Artikelen 15, 47 en 49 EU Handvest. Verzoeker had – terwijl hij burgemeester was – een bruikleenovereenkomst gesloten met de vereniging TMN, waarvan verzoekers echtgenote een oprichtend lid en vicevoorzitter was. Hierdoor verkreeg de vereniging een recht op gratis gebruik van aan de stad MN toebehorende ruimten voor een periode van vijf jaar, voor culturele activiteiten. Verweerster stelde in zijn beoordelingsrapport vast dat verzoeker de rechtsregeling inzake belangenconflicten op administratief gebied niet in acht had genomen.

De zaak gaat over de werkingsfeer van voornoemde bepalingen van het Handvest alsook op de bevoegdheden en verplichtingen van nationale rechterlijke instanties wanneer het nationale recht voorziet in onevenredige sancties voor schendingen van nationale bepalingen ter uitvoering van het Unierecht. De vraag rijst of de bepalingen van artikel 49 Handvest EU (legaliteitsbeginsel en

evenredigheidsbeginsel inzake delicten en straffen) ook van toepassing zijn op andere dan strafrechtelijke procedures (bijvoorbeeld tuchtrechtelijke aansprakelijkheid van ambtenaren, die naar Roemeens recht onder het publiekrecht valt), maar waarbij ook strafrechtelijke aansprakelijkheid aan de orde kan zijn. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, rijst de vraag of het evenredigheidsbeginsel inzake straffen zich verzet tegen een dergelijke nationale regeling. Ten slotte rijst de vraag of de artikelen 15 en 47 van het Handvest zich verzetten tegen een dergelijke regeling, aangezien de beoordeelde persoon voor de nationale rechter alleen het bestaan van het verweten feit kan betwisten, maar niet de opgelegde sanctie.

A-G geeft het Hof in overweging: Een nationale wettelijke regeling die is vastgesteld met het oog op de omzetting van beschikking 2006/928/EG van de Commissie van 13 december 2006 tot vaststelling van een mechanisme voor samenwerking en toetsing van de vooruitgang in Roemenië ten aanzien van specifieke ijkpunten op het gebied van de hervorming van het justitiële stelsel en de bestrijding van corruptie, valt binnen de werkingssfeer van het Unierecht.

Het evenredigheidsbeginsel inzake straffen verzet zich tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan aan degene die schuldig is bevonden aan onrechtmatig handelen in het geval van een belangenconflict, automatisch een sanctie wordt opgelegd die bestaat in een voor een bepaalde periode geldend verbod om een gekozen openbaar ambt te bekleden, indien de zwaarte van deze sanctie in het licht van alle relevante omstandigheden niet in verhouding staat tot de ernst van de door verzoeker gepleegde feiten, rekening houdend met de doelstellingen die worden nagestreefd met de nationale wettelijke regeling in kwestie, of indien die sanctie verder gaat dan wat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de met de nationale wettelijke regeling nagestreefde doelstellingen.

Ingeval de nationale wettelijke regeling in kwestie niet voldoet aan het evenredigheidsvereiste, dient de nationale rechter haar buiten toepassing te laten voor zover zij ertoe noopt een onevenredige sanctie op te leggen aan een persoon, en dient hij alles te doen wat binnen zijn macht ligt om een doeltreffende en afschrikkende sanctie op te leggen.

Artikel 15, lid 1, en artikel 47 Handvest EU verzetten zich niet tegen een nationale wettelijke regeling als die welke in casu aan de orde is, mits de opgelegde sancties evenredig zijn en de betrokken personen de rechtmatigheid van de beoordelingsrapporten en de daarmee samenhangende sancties daadwerkelijk kunnen betwisten.

OVERIG

The Quest for Consistency between the EU and the European Convention on Human Rights
([Johan Callewaert](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

HvJ – CONCLUSIE A-G CÁPETA – 17 november 2022 – zaak C-123/21 P – Changmao Biochemical Engineering / Commissie – ECLI:EU:C:2022:890 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Dumping – Uitvoer van wijnsteenzuur uit China - Vaststelling normale waarde – ,Referentielandmethode’ – Rechterlijke toetsing aan WTO-recht

Verordening (EU) 2016/1036. Deze zaak betreft een door Changmao Biochemical Engineering Co. Ltd ingestelde hogere voorziening, waarmee zij het Hof verzoekt om het arrest van het Gerecht te vernietigen. Bij dat arrest heeft het Gerecht in zaak T-541/18 het beroep van rekwirante tot nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2018/921 verworpen, met als gevolg dat de antidumpingrechten op de uitvoer van wijnsteenzuur van rekwirante uit China zijn gehandhaafd.

Rekwirante betwist in wezen de slotsom van het Gerecht dat het niet kon toetsen of artikel 2, lid 7, van verordening (EU) 2016/1036 rechtmatig was in het licht van de overeenkomsten van de WTO met name paragraaf 15 van het Protocol inzake de toetreding van China tot de WTO (Toetredingsprotocol). Deze hogere voorziening doet dan ook belangrijke vragen rijzen over de grenzen van de bevoegdheden van het Hof om handelingen van de instellingen van de Unie te toetsen aan het WTO-recht.

Volgens de A-G kan het Hof afzien van toetsing van de verenigbaarheid van de basis-antidumpingverordening in het licht van het protocol inzake de toetreding van China tot de WTO. Die rechterlijke toetsing is echter bij uitzondering alleen mogelijk vanwege de flexibele aard en structuur van de WTO-overeenkomsten.

A-G geeft het Hof in overweging: Het eerste middel in hogere voorziening af te wijzen.

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-147/20 – Novartis Pharma – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:891 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uniemerk – Geneesmiddelen – Ompakken door parallelverkoper - Parallelimport van geneesmiddelen

Verordening (EU) 2017/1001. Richtlijn 2001/83/EG. Gedelegeerde verordening (EU) 2016/161. Merkrechten zijn het verdedigingswapen van de fabrikanten tegen parallelhandel. Elke houder van een merk voor een product kan zich verzetten tegen het gebruik van dat merk en dus tegen de verhandeling van dat product door een derde. Een dergelijk verzet druist echter in tegen het fundamentele beginsel van de interne markt binnen de Unie. Het komt immers erop neer dat de door de Unie tot stand gebrachte interne markt wordt opgedeeld in afzonderlijke nationale markten.

Daarom is in de rechtspraak van het Hof het beginsel ontwikkeld van uitputting van het aan het merk verbonden recht ten aanzien van waren die met de instemming van de merkhouder in de Unie op de markt worden gebracht. Dit beginsel is vervolgens in de merkenwetgeving van de Unie vastgelegd. Die rechtspraak en wetgeving vormen de rechtsgrond voor de parallelhandel van geneesmiddelen in de Unie.

Vraag is o.a. of het ompakken van geneesmiddelen door een parallelverkoper in nieuwe buitenverpakkingen in strijd is met Unierechtelijke beginselen. Als de houder een beroep doet op haar merkrechten, leidt dat tot kunstmatige afscherming van de markt? Moet een streepjescode volgens het Unierecht rechtstreeks op de verpakking worden geplaatst of mag een etiket ook?

Hof: Artikel 9, lid 2, en artikel 15 van verordening (EU) 2017/1001 moeten aldus worden uitgelegd dat de houder van een Uniemerk niet het recht heeft om zich ertegen te verzetten dat een parallelimporteurt een geneesmiddel verhandelt dat is omgepakt in een nieuwe buitenverpakking waarop dat merk is aangebracht, wanneer het vervangen van het middel tegen knoeien van de oorspronkelijke buitenverpakking van dat geneesmiddel overeenkomstig artikel 47 bis, lid 1, van richtlijn 2001/83/EG zichtbare sporen van opening op die verpakking achterlaat en die sporen op de markt van de lidstaat van invoer of op een belangrijk deel daarvan bij een beduidend percentage van de consumenten een dermate grote weerstand tegen de aldus omgepakte geneesmiddelen oproepen dat de effectieve toegang tot die markt wordt belemmerd, hetgeen per geval moet worden vastgesteld.

Artikel 5, lid 3, van gedelegeerde verordening (EU) 2016/161 verzet zich er niet tegen dat de streepjescode die het uniek identificatiekenmerk als bedoeld in artikel 3, lid 2, onder a), van deze gedelegeerde verordening bevat, door middel van een zelfklevend etiket op de buitenverpakking van een geneesmiddel wordt aangebracht, op voorwaarde dat dit etiket niet kan worden verwijderd zonder het te beschadigen en dat de streepjescode in de hele distributieketen en gedurende de volledige in artikel 6 van die gedelegeerde verordening bedoelde periode nauwkeurig leesbaar is.

- HvJ EU heeft drie geneesmiddelenherverpakkingenarresten gewezen. ([Boek9.nl](#))
- HvJ EU: Novartis tegen Abacus Medicine. ([IEF21097](#))

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-204/20 – Bayer Intellectual Property – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:892 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geneesmiddelen - Merkenrecht – Parallelimport – Relabeling of reboxing?

Richtlijn 2001/83/EG. Richtlijn 2015/2436. Gedelegeerde verordening (EU) 2016/161. De vragen gaan over de situatie waarin als gevolg van parallelimport de originele verzegeling van een medicijn moet worden verbroken. In welke situatie moet worden gekozen voor relabeling en wanneer voor reboxing?

Hof: Artikel 47 bis van richtlijn 2001/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat mits aan alle in dat artikel bedoelde vereisten is voldaan, ompakking in een nieuwe verpakking en heretikettering van parallel ingevoerde geneesmiddelen gelijkwaardige wijzen van ompakking zijn wat de doeltreffendheid van de in artikel 54, onder o), van deze richtlijn – zoals gewijzigd bij richtlijn 2012/26 – bedoelde veiligheidskenmerken betreft, zonder dat de ene wijze voorrang heeft boven de andere.

Artikel 10, lid 2, en artikel 15 van richtlijn (EU) 2015/2436 moeten aldus worden uitgelegd dat de houder van een merk het recht heeft om zich ertegen te verzetten dat een parallelimporteur een geneesmiddel verhandelt dat is omgepakt in een nieuwe buitenverpakking waarop dat merk is aangebracht, wanneer het objectief mogelijk is het betrokken geneesmiddel opnieuw te etiketteren met inachtneming van de vereisten van artikel 47 bis van richtlijn 2001/83, zoals gewijzigd bij richtlijn 2012/26, en het aldus opnieuw geëtiketteerde geneesmiddel daadwerkelijk toegang kan krijgen tot de markt in de lidstaat van invoer.

Artikel 10, lid 2, en artikel 15 van richtlijn 2015/2436 moeten aldus worden uitgelegd dat de houder van een merk het recht heeft om zich ertegen te verzetten dat een parallelimporteur een geneesmiddel verhandelt dat is omgepakt in een nieuwe buitenverpakking waarop dat merk is aangebracht, wanneer de zichtbare sporen van opening van de oorspronkelijke buitenverpakking die, in voorkomend geval, het gevolg zijn van heretikettering van dat geneesmiddel, duidelijk toe te schrijven zijn aan het ompakken van dat geneesmiddel door die parallelimporteur, tenzij die sporen op de markt van de lidstaat van invoer of op een belangrijk deel daarvan bij een beduidend percentage van de consumenten een dermate grote weerstand tegen de aldus omgepakte geneesmiddelen oproepen dat de effectieve toegang tot die markt wordt belemmerd, hetgeen per geval moet worden vastgesteld.

 HvJ EU: Bayer Intellectual Property. ([IEF21099](#))

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-175/21 – Harman International Industries – Polen – ECLI:EU:C:2022:895 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uniemerk – Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten - Rechterlijke bescherming - Toestemming in handel brengen in EER

Richtlijn 2008/95/EG. Verordening (EU) 2017/1001. Richtlijn 2004/48/EG. Artikelen 34 en 36 VWEU. Artikel 47 Handvest EU. Verzoekster is gevestigd in de Verenigde Staten en is houdster van de uitsluitende rechten op enkele Uniemerken. De audiovisuele apparatuur van verzoekster wordt in Polen gedistribueerd door één marktdeelnemer, waarmee verzoekster een distributieovereenkomst heeft gesloten en via welke de producten aan de eindgebruiker worden verkocht. Verzoekster maakt gebruik van een etiketteersysteem. Het kan niet altijd worden vastgesteld of de producten door verzoekster al dan niet voor de EER zijn bestemd, aangezien de etiketten niet aangeven waar de producten voor het eerst met verzoeksters toestemming in de handel dienden te worden gebracht. Voor de vaststelling van de doelmarkt moet gebruik worden gemaakt van een specifiek IT-instrument dat ter beschikking van verzoekster staat. Verweerster is gevestigd in Polen en is actief op het gebied van de distributie van elektronica.

Bij de verwijzende rechter is twijfel gerezen over de vraag of, gelet op de beschreven bewoordingen van de rechterlijke uitspraken in zaken over de bescherming van een Uniemerk, de rechterlijke bescherming van het vrije verkeer van goederen gewaarborgd is. Deze twijfel vloeit voort uit het in het nationale recht bestaande stelsel van rechtsmiddelen ten behoeve van een schuldenaar in procedures van tenuitvoerlegging van executoriale titels (rechterlijke uitspraken) in zaken waarin inbreuk is gemaakt op een uitsluitend recht op een Uniemerk. De vraag heeft betrekking op specifieke bewoordingen van rechterlijke instanties waardoor de tenuitvoerleggingsautoriteit moet vaststellen of waren wel/niet met toestemming in de EER in handel zijn gebracht, terwijl tegen de beslissing van de autoriteit geen rechtsmiddel openstaat.

Hof: Artikel 15, lid 1, van verordening (EU) 2017/1001 gelezen in samenhang met artikel 36, tweede volzin, VWEU, artikel 47 Handvest EU en richtlijn 2004/48/EG verzet zich niet tegen een rechterlijke praktijk die erin bestaat het dictum van de beslissing waarbij een vordering wegens inbreuk op een Uniemerk wordt toegewezen, op te stellen in bewoordingen die, wegens het

algemene karakter ervan, het aan de voor de tenuitvoerlegging van deze beslissing bevoegde autoriteit overlaten om te bepalen op welke waren deze beslissing van toepassing is, voor zover de verweerder in het kader van de tenuitvoerleggingsprocedure de vaststelling van de waren waarop deze procedure betrekking heeft, kan betwisten en een rechter met inachtneming van de bepalingen van richtlijn 2004/48 kan nagaan en oordelen welke waren daadwerkelijk door de merkhouders of met diens toestemming in de Europese Economische Ruimte in de handel zijn gebracht.

- E** HvJ EU over uitleg algemene bewoordingen 'zonder dienst toestemming' in dictum. ([Boek9.nl](#)) [let op foutieve link in artikel: C-175/20 moet zijn C-175/21]
- E** HvJ EU: Harman International Industries. ([IEF21100](#))

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – gevoegde zaken C-253/20 en C-254/20 – Impexco en PI Pharma – België – ECLI:EU:C:2022:894 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gemeenschapsmerk – Parallelhandel in geneesmiddelen

Verordening 207/2009. Richtlijn 2008/95/EG. Artikel 34 VWEU. Artikel 36 VWEU. De zaak gaat over een generiek geneesmiddel voor de behandeling van borstkanker. Dat geneesmiddel wordt door Novartis onder merkbescherming verkocht in België (de octrooibescherming is verlopen). De verpakking verschilt, maar de samenstelling van de geneesmiddelen is identiek. De vragen gaan over het recht van een merkhouders om zich te verzetten tegen het gebruik van zijn merk door een derde in het kader van de parallelhandel in geneesmiddelen. Deze vragen houden hoofdzakelijk verband met de nieuwe Unierechtelijke voorschriften ter bestrijding van vervalste geneesmiddelen.

Hof: Artikel 9, lid 2, en artikel 13 van verordening (EG) nr. 207/2009 alsmede artikel 5, lid 1, en artikel 7 van richtlijn 2008/95/EG gelezen in het licht van de artikelen 34 en 36 VWEU, moeten aldus worden uitgelegd dat de houder van het merk van een referentiegeneesmiddel en van het merk van een generiek geneesmiddel zich ertegen kan verzetten dat een parallelimporteur dit uit een lidstaat ingevoerd generiek geneesmiddel verhandelt in een andere lidstaat, wanneer dat geneesmiddel is omgepakt in een nieuwe buitenverpakking waarop het merk van het overeenkomstige referentiegeneesmiddel is aangebracht, tenzij, ten eerste, de twee geneesmiddelen volstrekt identiek zijn en, ten tweede, de vervanging van het merk voldoet aan de voorwaarden die zijn geformuleerd in punt 79 van het arrest van 11 juli 1996, Bristol-Myers Squibb e.a. (C-427/93, C-429/93 en C-436/93, EU:C:1996:282), in punt 32 van het arrest van 26 april 2007, Boehringer Ingelheim e.a. (C-348/04, EU:C:2007:249), en in punt 28 van het arrest van 17 mei 2018, Junek Europ-Vertrieb (C-642/16, EU:C:2018:322).

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 17 november 2022 – zaak C-628/21 – Castorama Polska en Knor – Polen – ECLI:EU:C:2022:905 – [conclusie](#)

Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten - Reproducties van afbeeldingen

Richtlijn 2004/48/EG. De rechthebbende in het hoofdgeding, is eigenaar van webwinkels met siervoorwerpen. In het kader van haar commerciële activiteit verkoopt zij machinaal door haar vervaardigde reproducties van afbeeldingen, aangeduid als A, B en C. De rechthebbende beroept zich erop dat zij de ontwerper van de gereproduceerde afbeeldingen is en dat deze afbeeldingen werken in de zin van het auteursrecht zijn.

Moet de richtlijn aldus worden uitgelegd dat artikel 8, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 1, van richtlijn betrekking heeft op een maatregel ter bescherming van intellectuele-eigendomsrechten die slechts kan worden genomen wanneer in de procedure wordt vastgesteld dat de rechthebbende houder van een intellectuele-eigendomsrecht is?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 8, lid 1, van richtlijn 2004/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat de eiser, tijdens een gerechtelijke procedure wegens inbreuk op een intellectuele-

eigendomsrecht, door voldoende bewijsmateriaal over te leggen aannemelijk dient te maken dat hij de houder van het betrokken intellectuele-eigendomsrecht is, zonder dat van hem wordt verlangd dat hij dat aantoont, met name wanneer het verzoek om informatie voorafgaat aan het indienen van schadevorderingen wegens inbreuk op het intellectuele-eigendomsrecht. Tevens dient de nationale rechter de gegrondheid van dat verzoek te beoordelen en naar behoren rekening te houden met alle objectieve omstandigheden van de zaak, daaronder begrepen het gedrag van de partijen, in het bijzonder om na te gaan of de eiser geen misbruik van het verzoek heeft gemaakt.

- 🇪🇺 Volgens Conclusie AG volstaat aannemelijk maken van houderschap IE-rechten. ([Boek9.nl](#))
- 🇪🇺 Conclusie A-G: recht op informatie houder IE-recht. ([IEF21092](#))
- 🇪🇺 AG Rantos: existence of IP right does not need to be proven for action to obtain information under Article 8 Enforcement Directive ([IPkat](#))

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-639/21 – CB/EUIPO - China Construction Bank (CCB) – ECLI:EU:T:2022:698 – [arrest](#)

Oppositieprocedure – Aanvraag voor Uniebeeldmerk CCB – Ouder Uniebeeldmerk CB – Relatieve weigeringsgronden – Geen verwarringsgevaar – Bekendheid en groter onderscheidend vermogen van het oudere merk

Verordening (EG) Nr. 207/2009 (thans Verordening (EU) 2017/1001). Met haar beroep op grond van artikel 263 VWEU vordert verzoekster, Groupement des Cartes Bancaires (CB), nietigverklaring van de beslissing van het EUIPO van 30 juli 2021 (zaak R 1305/ 2020-2). Het Gerecht verwerpt het beroep.

- 🇪🇺 Oppositie CB terecht afgewezen. ([IEF21077](#))

GERECHT EU – ARREST – 16 november 2022 – zaak T-512/21 – Epsilon Data Management / EUIPO - Epsilon Technologies – ECLI:EU:T:2022:710 – [arrest](#)

Vervallen van Uniemerkt

Verordening (EU) 2017/1001. Het Gerecht verwerpt het beroep.

- 🇪🇺 Merk Epsilon Technologies niet vervallen. ([IEF21094](#))

GERECHT EU – ARREST – 30 november 2022 – zaak T-611/21 – ADS L. Kowalik, B. Włodarczyk/EUIPO – ESSAtech – ECLI:EU:T:2022:739 – [arrest](#)

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Accessoire voor draadloze afstandsbediening - Nietigheidsgrond

Verordening (EG) nr. 6/2002. Artikel 41, lid 1 en lid 2, onder c), Handvest EU. Het Gerecht vernietigt de beslissing van het EUIPO van 5 juli 2021 (zaak R 1070/2020-3) wordt vernietigd.

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-610/21 – L'Oréal/EUIPO – Heinze – ECLI:EU:T:2022:700 – [arrest](#)

Oppositieprocedure – Aanvraag voor Uniebeeldmerk K K WATER – Ouder Uniebeeldmerk K – Relatieve weigeringsgrond – Geen verwarringsgevaar

Verordening (EG) Nr. 207/2009 (thans Verordening (EU) 2017/1001). Het Gerecht vernietigt de beslissing van het EUIPO van 21 juni 2021 (Case R 2327/2020-2).

- 📌 **Oppositie tegen K Water merk onterecht toegewezen.** ([IEF21078](#))

HvJ en Gerecht – Overig

- T-596/21 Oppositie tegen beeldmerk wolf terecht afgewezen. ([IEF21087](#))
- T-601/20 "Wellmonde" maakt geen inbreuk op "Well and Well". ([IEF21089](#))
- T-486/20 General Court reminds that in invalidity proceedings EUIPO Boards of Appeal can only review arguments submitted by parties (failing to do so also breaches EU Charter of Fundamental Rights)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Can an NFT infringe one's own trade mark rights? Yes, says Rome Court of First Instance ([IPKat](#))
- French ruling on transposition of the principle of appropriate and proportionate remuneration ([IPKat](#))

CONSULTATIE

Intellectuele eigendom – herziening van de EU-regels inzake industrieel design (Modellenrichtlijn) ([EC](#))

OVERIG

IP and TV series: Netflix's 'The Playlist' shows the rise of Spotify, which turned music piracy into licensed streaming ([IPKat](#))

Institutioneel

HvJ – ARREST – 22 november 2022 – zaak C-24/20 – Commissie/Raad – Grote Kamer –
ECLI:EU:C:2022:911 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bevoegdheid Raad tot wijziging voorstel Commissie – Exclusieve externe bevoegdheid van de Unie - Toetreding EU tot Akte van Genève bij Overeenkomst van Lissabon betreffende oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen

Besluit (EU) 2019/1754. Artikel 3, lid 1, Artikel 2, lid 1, Artikel 207, Artikel 218, lid 6 en Artikel 293, lid 1, VWEU. Artikel 4, lid 3, artikel 13, lid 2, en artikel 17, lid 2, VEU. n. De Europese Commissie betwist in de onderhavige zaak de bevoegdheid van de Raad van de Europese Unie om krachtens artikel 293, lid 1, VWEU haar voorstel voor een rechtshandeling van de Unie te wijzigen, op grond dat de door de Raad aangebrachte wijziging de grenzen van een wijziging overschrijdt. De Commissie legt in wezen een door de Raad aan het voorstel aangebrachte wijziging voor aan het Hof en stelt zoals René Magritte vast: „dit is geen wijziging”. Deze vaststelling dient het Hof in de onderhavige zaak te beoordelen.

Hof: Artikel 3 en, voor zover daarin wordt verwezen naar de lidstaten, artikel 4 van besluit (EU) 2019/1754 worden nietig verklaard.

De gevolgen van de nietig verklaarde delen van besluit 2019/1754 worden gehandhaafd voor zover zij de lidstaten betreffen die op de datum van uitspraak van het onderhavige arrest reeds gebruik gemaakt van de in artikel 3 van dat besluit verleende machtiging om de Akte van Genève bij de Overeenkomst van Lissabon betreffende oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen te ratificeren of ertoe toe te treden naast de Europese Unie, en dit tot de

inwerkingwerking, binnen een redelijke termijn van ten hoogste zes maanden vanaf die datum, van een nieuw besluit van de Raad van de Europese Unie.

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-259/21 – Parlement / Raad – ECLI:EU:C:2022:917 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gemeenschappelijk visserijbeleid – Bevoegdheid Raad – Bevoegdheid Commissie om technische maatregelen vast te stellen in gedelegeerde handelingen – Beginsel van loyale samenwerking

Samenvatting onder: [Landbouw en visserij](#)

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-158/21 – Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe / Commissie – ECLI:EU:T:2022:696 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Burgerinitiatief “Minority SafePack”

Artikel 236 VWEU. Volgens de initiatiefnemers van het succesvolle Europees burgerinitiatief „Minority SafePack – één miljoen handtekeningen voor verscheidenheid in Europa” (voor een beleid ter bevordering van nationale (taal)minderheden) heeft de Europese Commissie een kennelijke beoordelingsfout gemaakt door geen wetgevingsvoorstel vast te stellen om uitvoering te geven aan het initiatief.

Het Gerecht bevestigt de mededeling waarbij de Commissie weigert om de in het Europees burgerinitiatief „Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe” gevraagde maatregelen te nemen. De maatregelen die de Unie reeds heeft genomen om de nadruk te leggen op het belang van de regionale of minderheidstalen en om de culturele en taalkundige verscheidenheid te bevorderen, volstaan om de doelstellingen van dat initiatief te bereiken.

GERECHT EU – ARREST – 16 november 2022 – zaak T-469/20 – Nederland / Commissie – ECLI:EU:T:2022:713 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun – Verbod op kolen - Sluittingswet – Bevoegdheid Commissie

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

OVERIG

Member States Hold all the Necessary Bargaining Power to Decide the Future of the Energy Charter Treaty, Not the European Union ([European law blog](#))

IPR

HvJ – ARREST – 15 november 2022 – zaak C-646/20 – Senatsverwaltung für Inneres und Sport – Duitsland – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:879 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Echtscheiding - Brussel II bis-verordening – Automatische erkenning in Duitsland van een buitengerechtigde echtscheiding met wederzijdse instemming naar Italiaans recht

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-358/21 – Tilman – België – ECLI:EU:C:2022:923 – geen conclusie – arrest

Forumkeuzebeding in algemene voorwaarden – Link naar website

Verordening (EU) 1215/2012 (Brussel II bis). Lugano II-Verdrag. De vraag is of een forumkeuzebeding rechtsgeldig tot stand is gekomen wanneer dat forumkeuzebeding is opgenomen in de algemene voorwaarden van de verkoper en de schriftelijk overeenkomst een hyperlink bevat naar een website waar die algemene voorwaarden kunnen worden geraadpleegd.

Hof: Artikel 23, leden 1 en 2, van het Lugano II-Verdrag moet aldus worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding rechtsgeldig gesloten is wanneer het is opgenomen in de algemene voorwaarden waarnaar in de schriftelijk gesloten overeenkomst wordt verwezen door vermelding van de hyperlink naar een website waar van deze algemene voorwaarden, vóór de ondertekening van die overeenkomst, kennis kan worden genomen en waar deze kunnen worden gedownload en afgedrukt, zonder dat de partij aan wie deze clause wordt tegengeworpen, is uitgenodigd om de algemene voorwaarden te aanvaarden door het aanvinken van een vakje op die website.

- B** CJEU on Lugano II Convention and choice of court through a simple reference to a website, case Tilman, C-358/21 (conflict of laws)
- B** Tilman v Unilever. CJEU supports choice of court in GTCs even if no possibility of click-wrap is offered. (GAVL)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 november 2022 – zaak C-651/21 – M. Ya. M. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:876 – conclusie

Erfrechtverklaring – Rechtszekerheid – Bevoegdheid

Samenvatting onder: Erfrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 28 september 2022 (ECER 28.11.22) – C-633/22 - Real Madrid Club de Fútbol*

Krantenartikel – Aantasting eer – Schadevergoeding - Tenuitvoerlegging uitspraak Spaanse rechter in Frankrijk - Vrijheid van meningsuiting – Openbare orde

Verordening (EG) nr. 44/2001. De krant Le Monde heeft een artikel gepubliceerd waarin is beweerd dat de voetbalclub Real Madrid gebruik heeft gemaakt van de diensten van dokter Fuentes, de initiatiefnemer van een bloeddopingnetwerk dat eerder in de wielerved aan het licht was gekomen. De club en een lid van zijn medisch team, hebben tegen de uitgever van Le Monde en de journalist vorderingen tot schadevergoeding ingesteld wegens aantasting van hun eer. De Spaanse rechter heeft die vorderingen toegewezen. De Franse rechter in eerste aanleg heeft twee verklaringen van uitvoerbaarheid afgegeven die door de Franse rechter in tweede aanleg zijn vernietigd. Deze laatste rechter oordeelde dat de Spaanse beslissingen niet ten uitvoer konden worden gelegd in Frankrijk, omdat zij kennelijk in strijd waren met de Franse internationale openbare orde. De betaling van het uitzonderlijk hoge bedrag zou noodzakelijkerwijs een afschrikkende werking hebben op hun deelname aan de publieke discussie over onderwerpen die van belang zijn voor de samenleving, waardoor zij de media kunnen belemmeren in de uitvoering van hun informerende en controlerende taak, zodat de erkenning of tenuitvoerlegging van de beslissingen waarbij deze veroordelingen zijn uitgesproken, de Franse internationale openbare orde op onaanvaardbare wijze zou schenden, aangezien daarmee inbreuk zou worden gemaakt op de vrijheid van meningsuiting.

Vraag is o.a. of de artikelen 34 en 36 van de Brussel I-verordening en artikel 11 van het Handvest aldus moeten worden uitgelegd dat een veroordeling wegens aantasting van de reputatie van een sportclub en een lid van zijn medisch team door informatie die is gepubliceerd in een krant, kennelijk inbreuk kan maken op de vrijheid van meningsuiting en bijgevolg een grond voor de weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging kan vormen.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 november 2022 – [ECLI:NL:HR:2022:1702](#)

Piloot – Begrip “thuisbasis”- Bevoegdheid Nederlandse rechter

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EEG) nr. 3922/91. NetJets is een in het VK gevestigde luchtvaartmaatschappij die privévluchten verzorgt. NetJets vervoert personen binnen Europa, naar Noord-Afrika en naar de oostkust van de Verenigde Staten van Amerika. De piloot werkte in dienst van NetJets. In dit geding verzoekt de piloot onder meer om toekenning van een transitievergoeding, een billijke vergoeding en een gefixeerde schadevergoeding. De kantonrechter heeft zich onbevoegd verklaard.

Het gerechtshof heeft die beschikking vernietigd en de zaak terugverwezen naar de kantonrechter om te beslissen op de hoofdzaak. Het hof concludeerde dat de thuisbasis van de piloot Schiphol was. Tegen deze beslissing heeft NetJets beroep cassatie ingesteld. De piloot begint en eindigt in de regel een tour vanaf Schiphol. Tot het begin van een tour en na afloop daarvan moet de piloot voor eigen vervoer en onderdak zorgen, op eigen kosten. Netjets stelt cassatieberoep in. De Hoge Raad verwerpt het beroep.

De HR overweegt dat het oordeel van het hof dat de Nederlandse rechter bevoegd is, steunt op de omstandigheden dat de piloot zijn opdrachten voor NetJets verrichtte vanaf de luchthaven Schiphol en daar na elke tour ook weer terugkeerde, vanaf Schiphol vertrok hetzij met een lijnvlucht hetzij als piloot in een vliegtuig van NetJets, de instructies voor opdrachten thuis ontving via e-mail of via een app, na aanvaarding van een opdracht ervoor zorgde dat hij in het pilotenuniform van NetJets op de afgesproken tijd op Schiphol aanwezig was en tot het begin van een tour en na afloop daarvan voor eigen vervoer en onderdak moest zorgen, op eigen kosten, en dat NetJets gedurende een tour de zorg voor vervoer en accommodatie overnam en de daarmee gemoeide kosten betaalde. Tegen deze achtergrond geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is evenmin onbegrijpelijk dat de omstandigheid dat de ‘home base’ in de zin van de verordening op verzoek van de piloot kon worden gewijzigd, het hof niet heeft weerhouden van zijn hiervoor bedoelde oordeel omtrent de plaats ‘van waaruit’ de piloot het belangrijkste deel van zijn verplichtingen jegens NetJets vervulde.

- B** Brussel I-bis – de thuisbasis van een piloot en de bevoegdheid van de Nederlandse rechter ([Cassatieblog](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- The Greek Supreme Court on the date of service of documents abroad: The end of a contemporary Greek tragedy ([conflict of laws](#))
- The boundaries of the insolvency exclusion under the EAPO Regulation: A recent judgment from Slovakia ([conflict of laws](#))
- Ebuy Partners. Anti-suit viz Belgian proceedings re incorporation of e-mailed and /or hyperlinked general terms and conditions, with a serious miss on Rome I. ([GAVL](#))
- CA Indosuez v Afriquia. On Lugano claims and service out, and on jurisdiction for third party claims when the main claim has settled. ([GAVL](#))
- The Dutch MH17 judgment and the conflict of laws. On civil claims anchored to criminal suits, and the application of Article 4(3) Rome II’s escape clause. ([GAVL](#))

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-702/21 P – Laboratoire Pareva/Commissie e.a. – [ECLI:EU:C:2022:870](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Biocide - Polyhexamethylene biguanide hydrochloride (PHMB)

Samenvatting onder: [Gewasbeschermingsmiddelen](#)

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-443/21 – Avicarvil Farms – Roemenië – ECLI:EU:C:2022:899 – geen conclusie – arrest

Landbouwsubsidie – Plattelandsontwikkeling - Vertrouwensbeginsel - Rechtszekerheidsbeginsel

Verordening (EG) nr. 1698/2005. Verordening (EG) nr. 1974/2006. Verordening (EU) nr. 1303/2013. Verordening (EU) nr. 1305/2015. Verordening (EU) nr. 1306/2013. Het bedrag van de door verzoekster aangevraagde niet-terugvorderbare financiële steun was oorspronkelijk vastgesteld in het door de Commissie goedgekeurde NPOP. De Roemeense autoriteiten moesten onder andere de extra kosten en gedeerde inkomsten berekenen. De verwijzende rechter twijfelt of het vertrouwen van verzoekster dat zij gedurende de volledige verbintenisperiode de oorspronkelijk goedgekeurde bedragen zou blijven ontvangen, gewettigd is, gelet op de omstandigheid dat tijdens de uitvoering van de verbintenis is gebleken dat die bedragen onjuist waren vastgesteld en hebben geleid tot overcompensatie van schade. Bij gebrek aan een nationaal regelgevingskader inzake systematische berekeningsfouten, moet de rechtmatigheid van de nationale bestuurspraktijk getoetst worden aan het relevante Unierecht.

Hof: Artikel 40, lid 3, van verordening (EG) nr. 1698/2005 en artikel 58, lid 1, van verordening (EU) nr. 1306/2013, gelezen in samenhang met artikel 310, lid 5, VWEU, het vertrouwensbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich er niet tegen verzetten dat de nationale autoriteiten die betrokken zijn bij de uitvoering van een maatregel inzake niet-terugvorderbare financiële steun vanwege een door de Rekenkamer vastgestelde rekenfout handelingen vaststellen waarbij het bedrag wordt verlaagd van de steun die was toegekend door het plattelandsontwikkelingsprogramma voor Roemenië voor de periode 2007-2013 uit het Elfpo, zonder te wachten op de vaststelling door de Commissie van een besluit waarbij de bedragen die het gevolg zijn van deze rekenfout, van financiering door de Unie worden uitgesloten.

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-259/21 – Parlement / Raad – ECLI:EU:C:2022:917 – conclusie – arrest

Gemeenschappelijk visserijbeleid – Bevoegdheid Raad – Bevoegdheid Commissie om technische maatregelen vast te stellen in gedelegeerde handelingen – Beginsel van loyale samenwerking

Verordening (EU) 2021/92. Artikel 43, lid 3, VWEU. Verordening (EU) 2019/1241. Verordening (EU) 2019/472. In grote lijnen gaat het in de onderhavige zaak om de onenigheid die tussen de instellingen van de Unie bestaat over de rol die de Raad van de Europese Unie dient te spelen bij de vaststelling van bepaalde technische maatregelen op visserijgebied. Vóór de inwerkingtreding van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie speelde de Raad de hoofdrol bij de besluitvorming over alle aspecten van het gemeenschappelijk visserijbeleid. Dat is echter niet langer het geval. Op grond van artikel 43, lid 2, VWEU is de gewone wetgevingsprocedure van toepassing op het GVB en de eenzijdige beslissingsbevoegdheid van de Raad bestaat alleen nog binnen de grenzen van artikel 43, lid 3, VWEU. Krachtens die bepaling mag de Raad maatregelen vaststellen voor onder andere de „vaststelling en verdeling van de vangstmogelijkheden”.

Met dit beroep verzoekt het Europees Parlement om nietigverklaring van bepaalde technische maatregelen van verordening (EU) 2021/92, die door de Raad overeenkomstig laatstgenoemde bepaling is vastgesteld. Die maatregelen zijn opgenomen in de artikelen 15, 16, 17 en 20 en in artikel 59, tweede alinea, van die verordening.

Hof: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - (ECER 24.11.22) - C-655/22 Pfeifer & Langen*

Productieheffing op suiker - Verzoek om terugbetaling onverschuldigd geïnde heffingen

Verordening (EU) nr. 1360/2013. Verordening (EG, Euratom) nr. 1150/2000. Verordening (EG) nr. 1260/2001. Verordening (EG) nr. 1837/2002. Verordening (EU) 2018/264.

De vraag is o.a. of artikel 2 van verordening nr. 1360/2013 aldus moet worden uitgelegd dat een suikerfabrikant zijn verzoek om terugbetaling van onverschuldigd geïnde heffingen uiterlijk op 30 september 2014 had moeten indienen? Indien de eerste vraag ontkennend moet worden beantwoord: Heeft de bevoegde autoriteit in een geval als het onderhavige (heffingen die in strijd met het Unierecht maar definitief zijn vastgesteld, waarvoor pas een jaar na de vaststelling met terugwerkende kracht van een lagere coëfficiënt bij verordening nr. 1360/2013 om terugbetaling is verzocht) het recht om de terugbetaling van onverschuldigd geïnde productieheffingen te weigeren met een beroep op het nationale recht inzake het definitieve karakter van een besluit en op de vaststellingstermijn die volgens het nationale recht voor heffingsbesluiten geldt, alsook op het Unierechtelijke rechtszekerheidsbeginsel?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije - 15 augustus (ECER 22.11.22) - C-562/22 J.D.

Landbouwgrond – Vrijheid van vestiging

Artikelen 18, 49, 63 en 345 VWEU. De vraag is o.a. of de in het hoofdgeding aan de orde zijnde rechtsregels van Bulgarije als lidstaat, volgens welke de mogelijkheid om in Bulgarije landbouwgrond in eigendom te verwerven afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde van een verblijf van vijf jaar op het grondgebied van deze lidstaat, een beperking vormen die inbreuk maakt op de artikelen 18, 49, 63 en 345 VWEU.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 30 juni 2022 (17.11.22) – C-635/22 - Assofrutti Rom*

Subsidie voor de aanleg van een hazelnootboomgaard – Gebruik CAC materiaal zonder aanbestedingsprocedure

Richtlijn 2008/90/EG. Verordening (EU) nr. 1303/2013. Verzoeksters verzoek tot betaling van de vierde tranche betrof kosten van plantgoed ten bedrage van 254 098,33 EUR. Dit verzoek is door de bevoegde autoriteit, afgewezen op grond dat de betrokken uitgaven niet subsidiabel waren omdat verzoekster CAC-materiaal (Conformitas Agraria Communitatis) had gebruikt zonder de aanbestedingsprocedure te doorlopen. De vraag is o.a. of artikel 17 van richtlijn 2008/90/EG aldus moet worden uitgelegd dat de lidstaten niet mogen eisen dat de openbare aanbestedingsprocedure wordt doorlopen voordat het CAC-materiaal in de handel wordt gebracht.

CONSULTATIE

- Programma's voor plattelandsontwikkeling — conditionaliteitscontroles voor het ontvangen van areaalgebonden betalingen (EC)
- Dierziekten — aanpassingen van de TSE-wetgeving inzake het voederverbod, de uitvoer van meststoffen en de handel in en invoer van geiten (EC)

OVERIG

EU: landbouw Nederland slecht voor water, lucht en biodiversiteit (Europa-nu)

Levenslange gevangenisstraf

EHRM – ARREST - 3 november 2022 - Sanchez-Sanchez t. het VK - [persbericht](#) – [arrest](#) - [22854/20](#) - [Grote Kamer](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD002285420

Uitlevering naar derde land terwijl uitgeleverde een levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke invrijheidsstelling riskeert – tweefasen benadering voor uitleveringszaken

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING– Mc Callum t. Italië – [persbericht 3.11.2022](#) – [beslissing](#) – [20863/21](#) - [Grote Kamer](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:0921DEC002086321

Uitlevering aan de VS - Levenslang

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

LHBT rechten

EHRM – ARREST – 22 november 2022 - D.B. e.a. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [58817/15](#) - [58252/15](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1122JUD005881715

Draagmoederschap in de VS - Geregistreerd partnerschap tussen personen van hetzelfde geslacht – Adoptie – Belang van het kind - Geen erkenning oude-kind relatie - Recht op familieleven

Samenvatting onder: [Familierecht en familieleven](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

OVERIG

From empty to over-congested airports: Schiphol's passenger compensation scheme ([Leiden law blog](#))

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto's

HvJ – ARREST – 8 november 2022 – zaak C-873/19 – Deutsche Umwelthilfe – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:857 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Manipulatiesoftware – Procesbevoegdheid milieuvereniging

Verordening (EG) nr. 715/2007. Artikel 9, lid 3, Verdrag van Aarhus. Artikel 47, eerste alinea Handvest EU. De Duitse bevoegde instantie voor de EG typegoedkeuring staat voertuigen van Volkswagen die zijn uitgerust met een dieselmotor van de Euro 5-generatie, toe om in het motormanagement-systeem geïntegreerde software in te bouwen die bij bepaalde buitentemperaturen de recirculatie van uitlaatgassen vermindert, wat tot gevolg heeft dat de uitstoot van stikstofdioxide (NOx) toeneemt. Deutsche Umwelthilfe, een erkende vereniging voor milieubescherming, heeft tegen dit besluit beroep ingesteld bij de bestuursrechter Sleeswijk-Holstein. Deutsche Umwelthilfe heeft naar nationaal recht echter niet de procesbevoegdheid om tegen dit besluit op te komen. Biedt het Verdrag van Aarhus/EU-recht uitkomst?

Volgens de verwijzende rechter heeft deze milieuvereniging naar nationaal recht niet de procesbevoegdheid om tegen dit besluit op te komen. Deze rechter vraagt het Hof daarom ten eerste of artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU vereist dat een dergelijke vereniging een bestuursbesluit waarbij de EG-typegoedkeuring van voertuigen is verleend, met het oog op artikel 5, lid 2, van verordening nr. 715/2007 voor de nationale rechter moet kunnen aanvechten.

Indien die vraag bevestigend wordt beantwoord, vraagt de verwijzende rechter zich ten tweede af of de vraag of een manipulatie-instrument in de zin van genoemd artikel 5, lid 2 „nodig” is, moet worden beantwoord in het licht van de stand van de techniek op het tijdstip dat de EG-typegoedkeuring voor de betrokken voertuigen is verleend, en of er nog andere omstandigheden in aanmerking dienen te worden genomen op grond waarvan een dergelijk manipulatie-instrument kan worden toegestaan.

Het Hof oordeelt dat erkende verenigingen voor milieubescherming bij de rechter moeten kunnen opkomen tegen een EG-typegoedkeuring van voertuigen die uitgerust zijn met mogelijk verboden „manipulatie-instrumenten”. Software in diesellootvoertuigen waardoor de doelmatigheid van het emissiecontrolesysteem bij normale temperaturen en dus tijdens het grootste deel van het jaar wordt vermindert, vormt een verboden manipulatie-instrument.

Hof: Artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU, staat eraan in de weg dat een vereniging voor milieubescherming die overeenkomstig het nationale recht procesbevoegdheid heeft, niet bij een nationale rechterlijke instantie kan opkomen tegen een bestuursbesluit waarbij een EG-typegoedkeuring wordt verleend of gewijzigd die mogelijk in strijd is met artikel 5, lid 2, van verordening (EG) nr. 715/2007.

Artikel 5, lid 2, onder a), van verordening nr. 715/2007 moet aldus worden uitgelegd dat een manipulatie-instrument op grond van deze bepaling slechts kan worden gerechtvaardigd op voorwaarde dat wordt aangetoond dat dit instrument uitsluitend dient tot het voorkomen van acute risico's voor de motor in de vorm van schade of ongevallen die voortvloeien uit een zodanig gebrekkige werking van een onderdeel van het uitlaatgasrecirculatiesysteem dat daardoor tijdens het rijden met een met dit systeem uitgerust voertuig een concreet gevaar ontstaat. Voorts is een manipulatie-instrument in de zin van die bepaling alleen „nodig” wanneer op het moment van de EG-typegoedkeuring van dat instrument of van het voertuig dat ermee is uitgerust, met geen enkele andere technische oplossing kan worden vermeden dat zich acute risico's voor de motor voordoen in de vorm van schade of ongevallen waardoor het besturen van een voertuig een concreet gevaar oplevert.

NOOT – bij HvJ 14 juli 2022, C-145/20 Porsche Inter

Cars with emissions' systems infringing environmental protection – CJEU on non-conformity in Case C-145/20 DS v Porsche Inter Auto GmbH & Co. KG, Volkswagen AG ([ECLB](#))

NOOT – bij HvJ 27 oktober 2022, C-485/21 S.V. OOD

Consumer protection extended to mixed-purpose contracts - CJEU in S.V. (Immeuble en copropriété) (C-485/21) ([ECLB](#))

Mededinging

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-163/21 – PACCAR e.a. – Spanje – ECLI:EU:C:2022:863 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Schadevordering wegens inbreuk mededinging – Prijsafspraken over vrachtwagens in de EER - Bewijs – Alsnog op te maken documenten - Ex novo

Artikel 101, lid 1, VWEU. Richtlijn 2014/104/EU. De vraag heeft betrekking op de overlegging van relevant bewijsmateriaal: zijn dat alleen reeds bestaande documenten of ook ex novo documenten? Het Hof oordeelt dat de openbaarmaking van 'relevant bewijs', in de zin van het EU-recht, documenten omvat die een partij alsnog moet maken door het verzamelen of classificeren van informatie op basis van kennis of gegevens waarover zij beschikt. Overeenkomstig het evenredigheidsbeginsel moeten de nationale gerechten echter rekening houden met de gepastheid van de werklast en de kosten die het opstellen van dergelijke documenten met zich mee kan brengen.

Hof: Artikel 5, lid 1, eerste alinea, van richtlijn 2014/104/EU moet aldus worden uitgelegd dat de daarin vervatte vermelding van bewijsmateriaal waarover de verweerder of een derde zeggenschap heeft, ook betrekking heeft op bewijsmateriaal dat de partij tot wie het verzoek tot het verlenen van toegang tot bewijsmateriaal is gericht, ex novo zou moeten vervaardigen door informatie, kennis of gegevens waarover zij beschikt, te compileren of te rubriceren, waarbij artikel 5, leden 2 en 3, van deze richtlijn strikt moeten worden geëerbiedigd, op grond waarvan de nationale rechterlijke instanties waarbij de zaak aanhangig is gemaakt, verplicht zijn het verlenen van toegang tot bewijsmateriaal te beperken tot hetgeen relevant, evenredig en noodzakelijk is, rekening houdend met de rechtmatige belangen en de grondrechten van deze partij.

- E** EU-Hof: relevant bewijsmateriaal omvat ook documenten die een partij mogelijk moet vervaardigen ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-385/21 – Zenith Media Communications – Roemenië – ECLI:EU:C:2022:866 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Kartelverbod – Bestuurlijke boete – Is nationale mededingingsautoriteit verplicht vooraf de boekhouding te controleren?

Verordening (EG) nr. 1/2003. Artikel 4, lid 3, VEU. Artikel 101 VWEU. Richtsnoeren van de Commissie voor de berekening van geldboeten die uit hoofde van artikel 23, lid 2, onder a van verordening (EG) nr. 1/2003 worden opgelegd. De Roemeense Raad voor de Mededinging heeft aan Zenith Media een geldboete opgelegd vanwege het inbreuk maken op het kartelverbod.

De verwijzende rechter stelt vragen over artikel 4, derde lid, VEU en artikel 101 VWEU. De voornaamste vraag is of een mededingingsautoriteit verplicht is de boekhouding van een vennootschap te controleren voordat hij een geldboete wegens overtreding van het kartelverbod vaststelt.

Hof: Artikel 4, lid 3, VEU en artikel 101 VWEU verzetten zich tegen een regeling of een nationale praktijk volgens welke een nationale mededingingsautoriteit voor de berekening van de aan een onderneming wegens schending van artikel 101 VWEU opgelegde geldboete verplicht is in alle omstandigheden rekening te houden met de omzet zoals die blijkt uit de winst- en verliesrekening van die onderneming, zonder de mogelijkheid te hebben om door die onderneming overgelegd bewijsmateriaal te onderzoeken waaruit blijkt dat die omzet niet haar werkelijke economische situatie weergeeft, en dat bijgevolg een ander bedrag, dat deze situatie wél weergeeft, als omzet

in aanmerking moet worden genomen, mits dit bewijsmateriaal nauwkeurig en gedocumenteerd is.

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-655/19 – Ferriera Valsabbia en Valsabbia Investimenti / Commissie – ECLI:EU:T:2022:689 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-656/19 – Alfa Acciai/Commissie – ECLI:EU:T:2022:690 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-657/19 – Feralpi/Commissie – ECLI:EU:T:2022:691 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 9 november 2022 – zaak T-667/19 – Ferriere Nord/Commissie – ECLI:EU:T:2022:692 – [arrest](#)

Kartel op de Italiaanse betonwapeningsmarkt

Verordening (EG) nr. 1/2003. Artikel 65 KS wordt vastgesteld na expiratie van het EGKS-Verdrag. Het Gerecht bevestigt de sancties van 2,2 tot 5,1 miljoen euro die de Commissie aan vier bedrijven had opgelegd wegens hun deelname aan een kartel op de Italiaanse wapeningsmarkt. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 23 november 2022 – zaak T-275/20 – Westfälische Drahtindustrie e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2022:723 – [arrest](#)

Mededinging – Europese markt van spanstaal – Opschorting van verplichting om bankgarantie te stellen – Spreiding van voorlopige betalingen

Artikel 101 en Artikel 266, eerste alinea, VWEU. Artikel 53 van de EER-Overeenkomst. Verzoeksters vorderen primair, ten eerste, nietigverklaring op grond van artikel 263 VWEU van de brief van de Europese Commissie van 2 maart 2020 waarbij zij hen heeft aangemaand tot betaling van een bedrag van 12 236 931,69 EUR, dat volgens de Commissie overeenkomt met het resterende saldo van de hun op 30 september 2010 opgelegde geldboete; ten tweede, vaststelling dat de geldboete op 17 oktober 2019 volledig was betaald met de overdracht van 18 149 636,24 EUR, en, ten derde, veroordeling van de Commissie tot betaling aan WDI van een bedrag van 1 633 085,17 EUR, vermeerderd met rente vanaf laatstgenoemde datum, wegens ongerechtvaardigde verrijking van die instelling. Verzoeksters vorderen subsidiair, op grond van artikel 268 VWEU, veroordeling van de Commissie tot betaling aan hen van het bedrag van 12 236 931,69 EUR dat de Commissie bij WDI heeft ingevorderd, alsmede van het bedrag van 1 633 085,17 EUR dat deze instelling te veel heeft ontvangen, vermeerderd met rente vanaf 17 oktober 2019 tot de volledige terugbetaling van het verschuldigde bedrag. Het Gerecht verwerpt het beroep.

CONSULTATIE

EU-mededingingsregels met betrekking tot overeenkomsten voor technologieoverdracht – evaluatie ([EC](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-278/21 – AquaPri – Denemarken – ECLI:EU:C:2022:864 – conclusie – arrest

Vergunning voor bestaande viskwekerij – Natura 2000-gebieden – Habitatrictlijn – Lozing

Richtlijn 92/43/EEG. De zaak heeft betrekking op de vergunning voor een bestaande viskwekerij. De betreffende viskwekerij ligt in de nabijheid van een Natura 2000-gebied. De milieuvergunning van de viskwekerij ziet op de exploitatie van de viskwekerij en de omvang van de lozingen van stikstof en fosfor en is niet meer aangepast sinds 2006. Van de stoffen die worden geloosd, is bekend dat die het Natura 2000-gebied kunnen aantasten.

Is artikel 6, lid 3, [eerste volzin,] van richtlijn 92/43/EEG van toepassing op een situatie als de onderhavige, waarin een vergunning is aangevraagd om de exploitatie voort te zetten van een bestaande viskwekerij waarvan de activiteit en de lozing van stikstof en andere nutriënten niet zijn gewijzigd ten opzichte van de activiteit en de lozing die in 2006 waren vergund, maar waarin de gehele activiteit en de cumulatieve effecten van alle viskwekerijen in het gebied niet zijn beoordeeld? Volgens het Hof dient, indien de andere projecten bij de eerdere beoordeling niet zijn meegenomen, de beoordeling bij voortzetting van de exploitatie opnieuw te worden gedaan.

Hof: Artikel 6, lid 3, eerste volzin, van richtlijn 92/43/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de voortzetting, onder ongewijzigde voorwaarden, van de exploitatie van een installatie die reeds in de projectfase is vergund, in beginsel niet hoeft te worden onderworpen aan de in die bepaling neergelegde beoordelingsverplichting. Echter, ingeval de aan de afgifte van de vergunning in kwestie voorafgaande beoordeling enkel betrekking had op de gevolgen van het project afzonderlijk – zonder dat in aanmerking werd genomen dat dit project bestond naast andere projecten – en die vergunning de voortzetting van die exploitatie bovendien afhankelijk stelt van de voorwaarde dat een nieuwe vergunning wordt verkregen waarin het nationale recht voorziet, moet aan de afgifte van deze nieuwe vergunning een nieuwe beoordeling voorafgaan die voldoet aan de vereisten van die bepaling.

Artikel 6, lid 3, eerste volzin, van richtlijn 92/43 moet aldus worden uitgelegd dat bij de vaststelling of het nodig is om voor de voortzetting van de exploitatie van een installatie die reeds in de projectfase is vergund na een beoordeling die niet voldeed aan de vereisten van die bepaling, een nieuwe beoordeling moet worden verricht die wel voldoet aan die vereisten, en in voorkomend geval bij het verrichten van deze nieuwe beoordeling, rekening behoort te worden gehouden met de in de tussentijd verrichte beoordelingen, zoals die welke zijn voorafgegaan aan de vaststelling van een nationaal stroomgebiedbeheersplan en een Natura 2000-plan die onder meer betrekking hebben op de zone waarin het gebied gelegen is waarvoor die exploitatie gevolgen kan hebben, indien deze eerdere beoordelingen relevant zijn en de daarin vervatte vaststellingen, inschattingen en conclusies volledig, nauwkeurig en definitief zijn.

- Habitatrictlijn. Stikstof. Passende beoordeling voortgezet project ([omgevingsweb-20-11-2022](#))

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-702/21 P – Laboratoire Pareva/Commissie e.a. – ECLI:EU:C:2022:870 – geen conclusie – arrest

Biocide - Polyhexamethylene biguanide hydrochloride (PHMB)

Samenvatting onder: [Gewasbeschermingsmiddelen](#)

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-238/21 – Porr Bau – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:885 – conclusie – arrest

Gebruik door landbouwers voor egalisering teeltgronden - Afvalstof? - Einde-afvalfase van afvalstoffen

Richtlijn 2008/98/EG. Dit geding betreft een bestuurlijk besluit waarbij is vastgesteld dat afgegraven grond die in Oostenrijk door een aantal landbouwers met het oog op de egalisering en verbetering van hun teeltgronden bij een bouwbedrijf was besteld, als afvalstof moest worden beschouwd en hierover dus een heffing moest worden betaald, hoewel deze grond naar Oostenrijks recht als niet-verontreinigd materiaal van de hoogste kwaliteit was aangemerkt.

De verwijzende rechter betwijfelt of niet-verontreinigd uitgegraven materiaal van een hoge kwaliteitsklasse überhaupt onder de Unierechtelijke definitie van een afvalstof valt. Volgens artikel 3.1 van de afvalstoffenrichtlijn wordt onder het begrip afvalstof verstaan „elke stof of elk voorwerp waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen”. Van het derde geval (afvalstof in objectieve zin) kan in casu geen sprake zijn, aangezien het gebruikte materiaal voor bijna alle doeleinden probleemloos kan worden gebruikt. Derhalve zouden enkel het eerste en het tweede geval (afvalstof in subjectieve zin) zich kunnen voordoen. Voor het geval dat het Hof tot de slotsom zou komen dat het gebruikte materiaal een afvalstof is, moet nog worden nagegaan of intussen de einde-afvalfase is ingetreden.

Hof: Artikel 3, punt 1, en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2008/98/EG moeten aldus worden uitgelegd dat ze zich verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan niet-verontreinigd afgegraven materiaal dat naar nationaal recht tot de hoogste kwaliteitscategorie behoort,

– als „afvalstof” moet worden gekwalificeerd terwijl de houder ervan noch het voornemen noch de verplichting heeft om zich ervan te ontdoen en dat materiaal voldoet aan de in artikel 5, lid 1, van deze richtlijn vastgestelde voorwaarden om als „bijproduct” te worden gekwalificeerd, en

– de einde-afvalfase pas bereikt wanneer het rechtstreeks wordt gebruikt ter vervanging van grondstoffen en de houder ervan heeft voldaan aan formele criteria die niet relevant zijn voor de bescherming van het milieu, indien die criteria het bereiken van de doelstellingen van die richtlijn in gevaar brengen.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 17 november 2022 – zaak C-174/21 – Commissie / Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:903 – conclusie

Niet uitvoeren van HvJ arrest - Luchtkwaliteit

Richtlijn 2008/50/EG. De richtlijn luchtkwaliteit stelt grenswaarden vast voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen in de buitenlucht en verplicht de lidstaten om in geval van overschrijding luchtkwaliteitsplannen vast te stellen om de periode van overschrijding zo kort mogelijk te houden.

In zijn arrest van 5 april 2017, Commissie/Bulgarije in zaak C-488/15 (EU:C:2017:267) heeft het Hof vastgesteld dat de grenswaarden voor fijnstof (PM10, dat wil zeggen deeltjes tot 10 µm groot) in alle gebieden en agglomeraties van Bulgarije stelselmatig en voortdurend werden overschreden en dat de bevoegde autoriteiten ook geen toereikende luchtkwaliteitsplannen hadden opgesteld om een einde te maken aan deze overschrijding.

In de onderhavige procedure vordert de Commissie dat voor recht wordt verklaard dat Bulgarije het arrest niet heeft uitgevoerd. Zij verzoekt om de vaststelling van een forfaitaire som en een dwangsom per dag tot de volledige uitvoering.

Deze zaak doet nieuwe vragen rijzen over de ontvankelijkheid van een dergelijk beroep, aangezien de Commissie in haar verzoek om opmerkingen in te dienen geen kritiek heeft geuit op overschrijdingen van de grenswaarden sinds voornoemd arrest. Bovendien moet worden verduidelijkt in hoeverre de Commissie over de kwaliteit van de Bulgaarse luchtkwaliteitsplannen kan klagen los van het verwijt dat er sinds het arrest grenswaarden zijn overschreden, en aan de

hand van welke maatstaven een dergelijke grief in een procedure op grond van artikel 260 VWEU moet worden beoordeeld.

A-G geeft het Hof in overweging: Op 9 februari 2019 had de Republiek Bulgarije het arrest van 5 april 2017 nog niet volledig uitgevoerd wat betreft de verplichting die op haar rust krachtens artikel 23, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2008/50/EG. Voor het overige wordt het beroep verworpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 24 november 2022 – zaak C-575/21 – WertInvest Hotelbetrieb – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:930 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Milieueffectbeoordeling – UNESCO werelderfgoedlocatie - Drempelwaarde

Richtlijn 2011/92/EU. Vragen worden gesteld over drempelwaarden die bereikt moeten worden alvorens er sprake kan zijn van verplichte milieueffectenbeoordeling, met name waar er sprake is van locaties met bijzonder historisch, cultureel of archeologisch belang. Eveneens worden vragen gesteld over wie er als partij kunnen optreden in bouwprocedures en of er voor afzonderlijke bouwmaatregelen vergunningen kunnen worden afgegeven voordat een milieueffectenbeoordeling plaats heeft gevonden voor het gehele project.

Volgens de A-G kan een milieueffectbeoordeling nodig zijn wanneer een beoogd stadsontwikkelingsproject zich op een UNESCO-werelderfgoedlocatie bevindt. Het feit dat het project een bepaalde in de nationale wetgeving vastgelegde drempelwaarde niet haalt, kan niet uitsluiten dat de noodzaak van een dergelijke beoordeling moet worden onderzocht

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, leden 2 en 3, van richtlijn 2011/92/EU gelezen in samenhang met punt 10, onder b), van bijlage II, en punt 2, onder c), viii), van bijlage III bij die richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling die bepaalt dat stadsontwikkelingsprojecten, ongeacht hun ligging, enkel aan een milieueffectbeoordeling moeten worden onderworpen wanneer zij ten minste 15 ha beslaan en een brutovloeroppervlak van meer dan 150 000 m² hebben, waardoor voor stadsontwikkelingsprojecten op plaatsen van historisch, cultureel of archeologisch belang, zoals Unesco-werelderfgoedsites, niet per geval wordt onderzocht of een milieueffectbeoordeling nodig is.

Artikel 4, lid 3, van richtlijn 2011/92, gelezen in samenhang met bijlage III bij die richtlijn, staat in de weg aan een nationale regeling op grond waarvan bij het bepalen van de noodzaak van een milieueffectbeoordeling wegens de cumulatieve effecten van een stadsontwikkelingsproject met andere projecten, enkel rekening behoort te worden gehouden met soortgelijke stadsontwikkelingsprojecten, met uitsluiting van bestaande projecten, en op voorwaarde dat het voorgenomen stadsontwikkelingsproject goed is voor ten minste 25 % van de betrokken drempelwaarde. Indien er geen administratieve of gerechtelijke procedure aanhangig is, belet richtlijn 2011/92 de lidstaten niet om projecten waarvan de werkzaamheden nog niet zijn gestart en die vanwege de definitieve goedkeuring ervan verstreken tijd waarschijnlijk niet zullen worden uitgevoerd, van dit onderzoek uit te sluiten. Een periode van vijf jaar is in beginsel voldoende om te waarborgen dat aan die vereisten wordt voldaan.

Artikel 2, lid 1, en artikel 4, leden 2 en 3, van richtlijn 2011/92 moeten aldus worden uitgelegd dat de autoriteiten van een lidstaat in omstandigheden waarin zij de hun door die bepalingen toegekende beoordelingsmarge overschrijden, per geval moeten onderzoeken of een milieueffectbeoordeling noodzakelijk is, rekening houdend met alle criteria van bijlage III bij richtlijn 2011/92.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België - 17 oktober 2022 (ECER 30.11.22) - [C-654/22 Triferto Belgium*](#)

REACH-verordening – Registratieplicht – Begrip “importeur”

Verordening 1907/2006. Rust er een registratieplicht op diegene die de stof bij een niet EU-fabrikant bestelt/aankoopt, ook al worden alle regelingen met het oog op het fysiek binnen het

douanegebied van de Unie brengen feitelijk getroffen door een derde partij die ook uitdrukkelijk bevestigt hiervoor verantwoordelijk te zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 16 september 2022 (ECER 22.11.22) – C-626/22 Ilva e.a.*

Milieuvergunning – Staalgieterij – Gezondheidsschade - Emissies

Richtlijn 2010/75/EU. Verzoekers, die in Taranto wonen, hebben een collectieve verbodsactie ingesteld ter bescherming van het recht op gezondheid, op sereniteit en rust in hun leven en op een gezond klimaat, die volgens hen al decennialang ernstig worden aangetast door de productieactiviteit van de staalgieterij waarvan ILVA S.p.A. eigenaar is. Tot staving van hun betoog voeren verzoekers de in 2017, 2018 en 2021 opgestelde evaluaties van de gezondheidsschade aan, waaruit blijkt dat er een causaal verband bestaat tussen de gezondheidstoestand van de inwoners van het gebied Taranto en de emissies van ILVA.

De vraag is o.a. of richtlijn 2010/75/EU aldus kan worden uitgelegd dat een lidstaat in zijn nationale wettelijke regeling kan bepalen dat de evaluatie van de gezondheidsschade een handeling vormt die losstaat van de procedure voor de verlening en herziening van de geïntegreerde milieuvergunning.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Ierland – 16 augustus 2022 (ECER 1.11.22) – C-613/22 - Dublin 8 Residents Association

Vergunning voor bouw woningen - Verdrag van Aarhus – Procesbevoegdheid ngo

Richtlijn 2011/92/EU. Besluit 2005/370/EG. Verzoekster is een ngo die plaatselijke bewoners uit het Dublin 8-gebied vertegenwoordigt. Verzoekster betwist de rechtmatigheid van een besluit van het planbureau waarbij een vergunning is verleend voor de bouw van 492 huurappartementen, 240 huurwooneenheden en andere ruimten voor algemeen gebruik. De vraag gaat over de hoedanigheid en bevoegdheid van de ngo om de procedure in te leiden.

De vraag is o.a. of artikel 11, lid 1, onder a), van richtlijn 2011/92, gelezen in samenhang met artikel 47 van het Handvest en/of artikel 9, leden 2 tot en met 4, van het Verdrag van Aarhus, tot gevolg heeft dat een ngo die voldoet aan de in die bepaling gestelde voorwaarden voor procesbevoegdheid, moet worden geacht bevoegd te zijn om beroep in te stellen, ook al voorziet het nationale recht van de betrokken lidstaat in een algemene regel die eraan in de weg staat dat verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een rechtsvordering instellen.

NOOT – bij EHRM 11 oktober 2022, Pavlov t. Rusland

Pavlov v Russia: Welcoming the Court's proactive shift in its handling of environmental complaints, including their evidentiary challenges*. ([strasbourgobservers](#))

REGELGEVING

Voorstel van de Commissie voor een herziening van de EU-richtlijnen inzake luchtkwaliteit ([ECER](#))

CONSULTATIE

Beginsel dat de vervuiler betaalt — geschiktheidscontrole van de toepassing ervan op het milieu ([EC](#))

OVERIG

- Strafbaarstelling ecocide moet meer zijn dan symboliek ([NRC](#))
- Europese Commissie stelt hernieuwd actieplan vast ter bescherming wilde dieren en planten ([ECER](#))
- Making financial investigations into environmental crimes the norm. ([BS-21-11-2022](#)) Raad geeft groen licht aan richtlijn duurzaamheidsrapportage door ondernemingen ([Raad](#))
- Mensenrechten- en klimaatregels EU voor bedrijven dichterbij ([Europa-nu](#))
- European Green Deal: Putting an end to wasteful packaging, boosting reuse and recycling ([EC](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oekraïne

OVERIG

- Sanctieregelgeving – ‘A clash between the rule of law and the rule of the gun’ ([Bijzonder strafrecht](#))
Naar aanleiding van de invasie van Rusland in Oekraïne heeft de Europese Unie in hoog tempo de grootste sanctiepakketten uit de Europese geschiedenis aangenomen. Deze sancties tegen Rusland hebben gevolgen voor de juridische dienstverlening in Nederland.
- Practical Tool for Guardians: Temporary protection for unaccompanied children fleeing Ukraine ([EUAA](#))

Wiki

- [Wiki Oekraïne](#)

Onderwijs

OVERIG

- Council takes action to boost school success of children across the EU ([Raad](#))
- EU highlights the importance of well-being in digital education ([Raad](#))
- Vooruitgang geboekt met de verwezenlijking van een Europese onderwijsruimte ([ECER](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

EHRM – ARREST - 3 november 2022 - Sanchez-Sanchez t. het VK - [persbericht](#) – [arrest](#) - [22854/20](#) - **Grote Kamer - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD002285420**

Uitlevering naar derde land terwijl uitgeleverde een levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke invrijheidsstelling riskeert – tweefasen benadering voor uitleveringszaken

Artikel 3 EVRM. Klager heeft de Mexicaanse nationaliteit en zal worden uitgeleverd aan de Verenigde Staten (VS) vanuit het Verenigd Koninkrijk (VK). Hij wordt beschuldigd van onder meer drugshandel en stelt dat hij een levenslange gevangenisstraf riskeert zonder mogelijkheid van een voorwaardelijke invrijheidsstelling. De vraag die beantwoord moet worden is of de uitlevering vanuit een lidstaat van Europa aan de VS in strijd is met het EVRM. Het EHRM merkt op dat de in het Vinter-arrest neergelegde beginselen zowel materiële verplichtingen alsook procedurele waarborgen voor de verdragsluitende staten omvatten. Het VK heeft nagelaten om na te gaan of er in de VS een herbeoordeling is voor de levenslange gevangenisstraf.

Toch is er geen sprake van schending omdat het EHRM constateert dat de klager niet heeft voldaan aan de oorspronkelijke bewijslast (aantonen dat er een reëel risico bestaat op een levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke invrijheidsstelling). De klager moet eerst aantonen dat er een reëel risico bestaat dat de drempel van artikel 3 EVRM bereikt zou worden, omdat het voor de verdragsluitende staat moeilijk is om de relevante praktijk van een derde staat te onderzoeken en te beoordelen. EHRM unaniem geen schending.

In dit arrest is een twee fasen benadering gekozen.

1. Beoordeling of de klager het bewijsmateriaal heeft aangevoerd waaruit blijkt dat er gegronde redenen waren om aan te nemen dat er in het geval van een veroordeling een reëel risico bestond op een levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke invrijheidsstelling.
2. Beoordeling of er vanaf het moment van veroordeling een herzieningsmogelijkheid bestaat op grond waarvan de nationale autoriteiten de vorderingen van de gevangene in het kader van rehabilitatie kunnen beoordelen of dat er enige ander grond van vrijlating op basis van zijn of haar gedrag of andere relevante persoonlijke omstandigheden bestaat.

 [Extradition and the Regrettable Influence of Politics upon Law \(verfassungsblog\)](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING– Mc Callum t. Italië – [persbericht 3.11.2022](#) – [beslissing](#) – [20863/21](#) - **Grote Kamer - ECLI:CE:ECHR:2022:0921DEC002086321**

Uitlevering aan de VS - Levenslang

Artikel 3 EVRM. Het Hof verklaart de klacht van mevrouw McCallum niet-ontvankelijk, aangezien de Amerikaanse autoriteiten hebben verklaard dat klaagster niet tot levenslange gevangenisstraf kan worden veroordeeld zonder de mogelijkheid van voorwaardelijke vrijlating. Zij loopt daarom geen risico op een straf die zou neerkomen op een onmenselijke of vernederende straf.

EHRM factsheet

 [Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

[Wiki](#)

[!\[\]\(919a2cb85b99741a73c0c31a427236a8_img.jpg\) Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-350/21 – Spetsializirana prokuratura – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:896 – geen conclusie – arrest

Verwerking persoonsgegevens met oog op opsporing strafbare feiten - Bewaren verkeersgegevens – Bestrijding criminaliteit

Richtlijn (EU) 2016/680. Verordening (EU) 2016/679. Richtlijn 2002/58/EG. Verzoek tot terbeschikkingstelling van verkeersgegevens van meerdere personen in verband met een verdenking van lidmaatschap van of betrokkenheid bij een criminele organisatie die accijnsgoederen verkoopt zonder fiscale zegels. De gegevens zijn reeds voor een periode van zes maanden bewaard.

Vraag is onder andere of een nationale regeling, volgens welke ter bestrijding van zware criminaliteit alle verkeersgegevens gedurende een periode van zes maanden algemeen en ongedifferentieerd kunnen worden bewaard, verenigbaar is met het Unierecht?

Hof: Artikel 15, lid 11 van Richtlijn 2002/58/EG, gelezen in het licht van de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU staat in de weg aan

– nationale wetgeving die, als preventieve maatregel, voorziet in de veralgemeende en ongedifferentieerde bewaring van verkeersgegevens en locatiegegevens, met het oog op de bestrijding van zware criminaliteit en het voorkomen van ernstige bedreigingen van de openbare veiligheid, zelfs als deze wetgeving deze veralgemeende en ongedifferentieerde bewaring beperkt tot een periode van zes maanden en voorziet in een aantal waarborgen op het gebied van bewaring van en toegang tot de betreffende gegevens;

– nationale wetgeving die niet op duidelijke en nauwkeurige wijze bepaalt dat de toegang tot opgeslagen gegevens beperkt is tot wat strikt noodzakelijk is om het doel van deze opslag te bereiken.

Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58, gelezen in het licht van de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, Handvest EU, alsmede de artikelen 13 en 54 van Richtlijn (EU) 2016/680 staat in de weg aan nationale wetgeving die voorziet in toegang voor rechtmatig opgeslagen verkeersgegevens en locatiegegevens voor de nationale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor strafrechtelijk onderzoek, zonder te garanderen dat de personen tot wie de gegevens zijn ingezien door die nationale autoriteiten worden geïnformeerd in de mate waarin het Unierecht voorziet, en zonder dat zij een rechtsmiddel hebben tegen onrechtmatige toegang tot deze gegevens.

HvJ – ARREST – 22 november 2022 – gevoegde zaken C-37/20 en C-601/20 – Luxembourg Business Registers en Sovim – Luxemburg – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:912 – persbericht – conclusie – arrest**

Antiwitwasrichtlijn – Bescherming persoonsgegevens - Openbaarmaking

Samenvatting onder: Terrorisme en witwassen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 12 oktober 2022 (ECER 30.11.22) - C-659/22 Ministerstvo zdravotnictví*

QR-code – AVG - Verificatie van geldigheid - Begrip “geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens”

Verordening (EU) 2016/679. Verordening (EU) 2021/953. Verweerder heeft gelast dat personen die toegang wensen te krijgen tot bepaalde binnen- en buitenruimten of willen deelnemen aan massa-evenementen dienen te voldoen aan de voorwaarden voor infectievrijheid. Om aan te tonen dat klanten (toeschouwers, deelnemers) voldoen aan deze voorwaarden heeft verweerder aan exploitanten van gebouwen, dienstverleners en organisatoren van evenementen de verplichting opgelegd om een controle door middel van verweerdere mobiele applicatie „čTečka”

te verrichten teneinde op betrouwbare wijze de echtheid en de geldigheid van certificaten met een QR-code te verifiëren. Verzoeker heeft een beroep tot nietigverklaring van de noodmaatregel ingesteld, waarbij hij heeft aangevoerd dat deze maatregel onevenredig inbreuk maakt op zijn persoonlijkheidsrechten, met name op zijn recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De controleverplichting wordt namelijk gekoppeld aan de verplichting om aan te tonen dat is voldaan aan de voorwaarden voor infectievrijheid.

Volgens de verwijzende rechter lijkt het geen twijfel dat de in de certificaten opgenomen gegevens persoonsgegevens in de zin van artikel 4, punt 1, AVG zijn. De vraag rijst of verwerking in de zin van de AVG zo ruim moet worden uitgelegd dat daarvan tevens sprake is bij het scannen van een QR-code en de weergave van informatie. In een dergelijk geval zou elke door een elektronisch apparaat uitgevoerde bewerking om een code te lezen en deze op een elektronisch apparaat weer te geven als een verwerking kunnen worden beschouwd.

Is bij de met behulp van de nationale applicatie „čTečka” verrichte verificatie van de geldigheid van de QR-code sprake van geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 4, punt 2, AVG, zodat deze handeling overeenkomstig artikel 2, lid 1, AVG binnen de materiële werkingssfeer van deze verordening valt?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 7 september 2022 (ECER 3.9.22) - [C-604/22](#) - IAB Europe*

AVG – Begrip “persoonsgegeven”- IP-adres – Gebruikersprofielen – Geautomatiseerde veiling voor advertentieruimte op internet

Verordening (EU) 2016/679. De klachten hadden betrekking op de overeenstemming van het zogenaamde Transparency & Consent Framework (TCF) met de AVG. Het TCF, dat door IAB Europe is ontwikkeld, heeft tot doel bij te dragen tot de naleving van de AVG door organisaties die vertrouwen op het OpenRTB-protocol. Het OpenRTB-protocol is een van de meest gebruikte protocollen voor "Real Time Bidding", d.w.z. de ogenblikkelijke, geautomatiseerde online veiling van gebruikersprofielen voor het verkopen en het aankopen van advertentieruimte op het internet

De vraag is o.a. of de TC String al dan niet in combinatie met een IP-adres een persoonsgegeven is voor IAB Europe. Overweging 30 AVG verduidelijkt dat natuurlijke personen ook aan online-identificatoren kunnen worden gekoppeld, zoals deze worden teruggevonden in IP-adressen en identificatiecookies. De tweede vraag is of IAB Europe een gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijke is.

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2022, [C-300/21](#), Österreichische Post

- Can we seek compensation for a GDPR breach if it caused great upset or inner discomfort? The AG Opinion in C-300/21, Österreichische Post ([ECLB](#))
- New limitations on GDPR enforcement? Advocate General's Opinion in UI v Österreichische Post ([European law blog](#))
- Compensation for non-material damages under the GDPR ([Verfassungsblog](#))

OVERIG

- Samenvatting advies wijziging van verdrag over bescherming persoonsgegevens ([RvS](#))
- Nothing new in the west? The executive order on US surveillance activities and the GDPR ([European law blog](#))
- A video of you goes viral without your consent: what does the law say? – Hayleigh Boshier ([Informs](#))
- Twitter and Elon Musk: why free speech absolutism threatens human rights – Sarah Glozer, Emily Jane Godwin and Rita Mota ([Informs](#))

- Google Analytics verboden in Italië ([Privacyweb](#))
Italiaanse websites die Google Analytics gebruiken om het gedrag van bezoekers in kaart te brengen, overtreden daarmee de Europese privacywetgeving. Ze versturen gegevens van gebruikers door de VS, een land dat op dit moment geen passend niveau van gegevensbescherming biedt. Bedrijven krijgen 90 dagen de tijd om de doorgifte van persoonsgegevens aan te passen aan de Europese standaard. Dat laat de Garante per la Protezione dei Dati Personali (GPDP) via een persbericht weten.

Wiki

[Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

[Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
[EHRM Factsheet Personal data protection](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 oktober 2022 – Mas Gavarro t. Spanje – persbericht 10.11.22 – [beslissing](#) - [26111/15](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1018DEC002611115

Door de strafrechtelijke weg te kiezen in plaats van beschikbare civiele procedures heeft klager zichzelf de mogelijkheid van verhaal ontzegd

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en smaad](#)

OVERIG

New Book on Fair Trial Rules of Evidence in ECtHR Case-Law ([ECHR blog](#))

Procesrecht en recht op eerlijk proces – bestuursrecht

EHRM – ARREST - **Grote Kamer - 3 november 2022 – Vegotex International t. België - persbericht – [arrest](#) – [49812/09](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD004981209**

Aftrek vennootschapsbelasting – Toepassing van nieuwe wetgeving gedurende beroepsprocedure – Recht op eerlijk proces - Verjaring

Artikel 6, lid 1 EVRM. Klaagster heeft een geschil met de Belgische belastingdienst over een aftrekpost in het kader van de vennootschapsbelasting. Klaagster tekent bezwaar aan tegen de onder meer met een boete verhoogde aanslag, maar dat wordt op 19 september 2000 verworpen. Vervolgens wordt op 24 oktober 2000 een zogeheten betalingsbevel uitgebracht, teneinde – in overeenstemming met de op dat moment bestaande praktijk in België – de verjaring van de invordering te stuiten. Eind 2000 is klager in beroep gegaan tegen voormelde aanslag.

Op 10 oktober 2002 – nog voordat was beslist op het beroep van klager – wees het Hof van Cassatie echter een arrest waarin voormelde praktijk teniet werd gedaan. Bij wet van 9 juli 2004 maakt de wetgever op haar beurt de gevolgen van dat arrest ongedaan en werd met terugwerkende kracht de daaraan voorafgaande praktijk “herbevestigd”.

Intussen was klager bij vonnis van 8 maart 2004 overwegend in het ongelijk gesteld (vast staat dat klager niet de verjaring van de invordering heeft ingeroepen met een beroep op het arrest van 10 oktober 2002). Bij arrest van 9 februari 2007 oordeelde het hof dat het aan klager uitgebrachte betalingsbevel stuitende werking had: niet op grond van de wet van 8 maart 2004, maar op grond van het Burgerlijk Wetboek. Het bestreden vonnis werd bekrachtigd. Daarvan zijn

zowel klagster als de Staat in cassatie gegaan. Bij arrest van 13 maart 2009 bekrachtigde het Hof van Cassatie het bestreden arrest, daartoe overwegend dat de invordering niet is verjaard met het oog op de wet van 9 juli 2004, zodat het cassatieberoep van klagster faalt bij gebrek aan belang.

Volgens klagster is het verdrag op diverse gronden geschonden: i) er is gaandeweg de beroepsprocedure nieuwe wetgeving toegepast, met terugwerkende kracht, ii) in cassatie zijn gronden aangevuld, waardoor niet alleen het recht op toegang tot de rechter, maar ook het gelijkheidsbeginsel en het recht op hoor- en wederhoor zijn geschonden en iii) de nationale procedure heeft onredelijk lang geduurd.

EHRM Wat betreft de toepassing van “nieuwe” wetgeving stelt het Hof voorop dat wanneer in lopende zaken wetgeving wordt gebruikt om de desbetreffende verdragsstaat als procespartij te bevoordelen, de daarvoor gegeven motieven met de grootste terughoudendheid moeten worden beoordeeld; dat geldt ook in belastingzaken als de onderhavige. In het onderhavige geval echter wordt het voorzienbare ingrijpen door de wetgever gerechtvaardigd door het algemene belang bij de aanpak van grootschalige belastingfraude en het voorkomen van willekeur tussen belastingplichtigen, maar vooral ook door het met het oog op de rechtszekerheid herstellen van de bestendige praktijk zoals die tot het arrest van 10 oktober 2002 bestond. Geen schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

Wat betreft de aanvulling van gronden door het cassatiehof oordeelt het Hof dat van enige schending van het gelijkheidsbeginsel niet is gebleken. Het recht op hoor- en wederhoor is ook niet geschonden, niet alleen omdat in het hoger beroep de desbetreffende grond (namelijk de genoemde wetgeving uit 2004) al aan de orde is gekomen en de Staat daartegen in cassatie was gegaan, waarmee een en ander onderdeel is geworden van de procedure, maar vooral omdat klagster heeft kunnen reageren – en ook heeft gereageerd – op de conclusie van de advocaat-generaal waarin die grond werd aangevoerd. Gelet op het voorgaande is ook het recht op toegang tot de rechter niet geschonden, waarbij bovendien heeft te gelden dat een mogelijke beperking van dat recht is gerechtvaardigd vanuit het oogpunt van de proceseconomie. Geen schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

Wat betreft de lengte van de nationale procedure oordeelt het Hof dat – niettegenstaande de complexiteit van de materie – een behandelingsduur van 13 jaar onredelijk lang is, zodat wat dat betreft sprake is van schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Dahan t. Frankrijk – persbericht – arrest – 32314/14 - [ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD003231414](#)

Ongewenst gedrag – Disciplinaire maatregelen – Integrale toetsing – Proportionaliteit

Artikel 6, lid 1 EVRM. Disciplinaire maatregelen tegen een ambassadeur vanwege ongewenst gedrag jegens vrouwelijke medewerkers, lopen uit op gedwongen pensionering. Het EHRM stelt vast dat noch de interne autoriteit die de zaak heeft beoordeeld, noch degene die verantwoordelijk was voor de tenuitvoerlegging van de straf, een gerechtelijk orgaan was. Daarom is er geen reden om na te gaan of deze bestuursorganen beslist hebben in overeenstemming met artikel 6, lid 1 van het Verdrag. Het Hof heeft zich er echter van willen vergewissen dat klager de zaak vervolgens heeft kunnen laten beoordelen door een gerechtelijk orgaan met volledige beoordelingsbevoegdheid, conform de eisen van artikel 6, lid 1 EVRM. Het Hof stelt vast dat het gerecht in kwestie, de ‘Conseil d’État’, de gedwongen pensionering integraal heeft beoordeeld. In afwijking van eerdere jurisprudentie is zowel geoordeeld over de materiële feiten, als over de juridische kwalificatie van de feiten, als ook over de proportionaliteit van de opgelegde sanctie. Het unaniem oordeel van het Hof is dan dat de zaak is beoordeeld in overeenstemming met de vereisten van artikel 6 lid 1 EVRM.

 La CEDH abdique devant le Conseil d’État (libertés chéries)

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Mamaladze t. Georgië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [9487/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD000948719](#)

Beginsel van openbare zitting - Vermoeden van onschuld

Artikel 6 EVRM. Klager werd verdacht van voorbereiding van moord door middel van het gebruik van cyanide. Zich baserend op artikel 6 lid 1 EVRM (recht op een eerlijk proces) en lid 2 (vermoeden van onschuld), klaagt klager zich erover dat zijn proces oneerlijk is geweest wat betreft het belangrijkste bewijsmateriaal dat tegen hem was gebruikt, maar ook dat het besluit om het publiek de toegang tot zijn proces te ontzeggen niet nodig was geweest en dat de verklaringen van overheidsfunctionarissen en de verspreiding van materiaal uit het dossier er allemaal toe hadden geleid dat hij als schuldig werd afgeschilderd terwijl het strafproces tegen hem nog gaande was.

Volgens het Hof is het eerste lid van artikel 6 EVRM geschonden voor zover het ziet op de beslissing om de behandeling achter gesloten deuren te doen plaatsvinden. Ook oordeelt het Hof dat artikel 6, lid 2 is geschonden. Het Hof overweegt dat de rechtbank onvoldoende is ingegaan op het verweer van de klager om de zitting slechts *deels* voor het publiek af te sluiten. Daarbij heeft het Hof ook betrokken dat bepaalde publieke uitlatingen naar aanleiding van zijn arrestatie, de omstandigheid dat de aanklager dossierstukken had vrijgegeven in combinatie met een verbod op openbaarmaking van stukken, hadden bijgedragen aan de overtuiging van het publiek dat de klager schuldig was, nog vóór dat de rechtbank uitspraak had gedaan.

Het Hof concludeert dat artikel 6, lid 1 niet is geschonden voor wat betreft de wijze waarop het bewijsmateriaal tegen klager is verkregen en gebruikt.

EHRM: Geen schending van artikel 6 § 1 van het Verdrag voor wat betreft de wijze waarop het bewijs is verkregen en gebruikt tegen klager; wel schending van artikel 6 § 1 van het Verdrag wegens het achter gesloten deuren houden van het strafproces en wel schending van artikel 6 § 2 van het Verdrag.

EHRM – ARREST – 3 november 2022 - Mamaladze t. Georgië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [9487/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1103JUD000948719](#)

Beginsel van openbare zitting - Vermoeden van onschuld

Artikel 6 EVRM. Klager werd verdacht van voorbereiding van moord door middel van het gebruik van cyanide. Zich baserend op artikel 6 lid 1 EVRM (recht op een eerlijk proces) en lid 2 (vermoeden van onschuld), klaagt klager zich erover dat zijn proces oneerlijk is geweest wat betreft het belangrijkste bewijsmateriaal dat tegen hem was gebruikt, maar ook dat het besluit om het publiek de toegang tot zijn proces te ontzeggen niet nodig was geweest en dat de verklaringen van overheidsfunctionarissen en de verspreiding van materiaal uit het dossier er allemaal toe hadden geleid dat hij als schuldig werd afgeschilderd terwijl het strafproces tegen hem nog gaande was.

Volgens het Hof is het eerste lid van artikel 6 EVRM geschonden voor zover het ziet op de beslissing om de behandeling achter gesloten deuren te doen plaatsvinden. Ook oordeelt het Hof dat artikel 6, lid 2 is geschonden. Het Hof overweegt daartoe dat de rechtbank onvoldoende is ingegaan op het verweer van de klager om de zitting slechts *deels* voor het publiek af te sluiten. Daarbij heeft het Hof ook betrokken dat bepaalde publieke uitlatingen naar aanleiding van zijn arrestatie, de omstandigheid dat de aanklager dossierstukken had vrijgegeven in combinatie met een verbod op openbaarmaking van stukken, hadden bijgedragen aan de overtuiging van het publiek dat de klager schuldig was, nog vóór dat de rechtbank uitspraak had gedaan.

Het Hof concludeert dat artikel 6, lid 1 niet is geschonden voor wat betreft de wijze waarop het bewijsmateriaal tegen klager is verkregen en gebruikt.

EHRM: Geen schending van artikel 6 § 1 van het Verdrag voor wat betreft de wijze waarop het bewijs is verkregen en gebruikt tegen klager; schending van artikel 6 § 1 van het Verdrag wegens het achter gesloten deuren houden van het strafproces; schending van artikel 6 § 2 van het Verdrag.

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - Gaggl t. Oostenrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) - [63950/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD006395019](#)

Eerlijk proces - Weigering derde deskundige aan te wijzen na tegenstrijdige deskundigenrapporten over toerekeningsvatbaarheid

Artikel 6 EVRM. De destijds 77 jaar oude klagster stak haar destijds 84-jarige echtgenoot vier keer met een mes in een poging hem te doden. Een psychiater stelde in een deskundigenrapport dat zij niet toerekeningsvatbaar was omdat zij had gehandeld vanuit een waanstornis en milde cognitieve beperking. Een tweede deskundige stelde eveneens vast dat zij aan een waanstornis leed, maar meende dat zij wel toerekeningsvatbaar was. Het verzoek van klagster en het openbaar ministerie om een derde deskundigenrapport te laten opmaken, werd afgewezen.

EHRM: Op grond van het nationale recht wordt een andere deskundige geraadpleegd als een deskundigenrapport (innerlijk) tegenstrijdig of anderszins gebrekkig is, of als twee deskundigen op grond van dezelfde feiten tegengesteld concluderen. Volgens de nationale rechter was het eerste deskundigenrapport gebrekkig, omdat het niet 'overtuigend' had aangetoond in welke mate de stoornis het handelen had beïnvloed. Pas achteraf bleek echter dat de rechter het eerste deskundigenrapport gebrekkig achtte, aangezien beide deskundigen op zitting waren ondervraagd. Noch het openbaar ministerie, noch de tweede deskundige leek het eerste deskundigenrapport als gebrekkig te duiden. De uitkomst van de strafzaak hing volledig af van de feitelijke vraag of klagster toerekeningsvatbaar was. Door de afwijzing van het verzoek om een derde deskundige te benoemen, werd klagster de mogelijkheid ontnomen om het bewijs effectief te betwisten. Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM.

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Grosam t. Tsjechië - [persbericht](#)

Vermoeden van onschuld - Onafhankelijk en onpartijdig gerecht

Artikel 6 EVRM. Artikel 2, Zevende Protocol EVRM. Klager is een Tsjechisch staatsburger. Hij was handhavingsambtenaar. De tuchtkamer van het Administratief Hooggerechtshof heeft aan klager een boete opgelegd wegens professioneel wangedrag. Klager is in beroep gegaan. Hij klaagt dat het vermoeden van onschuld in zijn geval niet is gerespecteerd, dat het Grondwettelijk Hof niet is in gegaan op zijn argumenten en dat er geen beroep mogelijk was tegen de beslissing van de hoogste administratieve rechtbank, ondanks het feit dat het gezien zijn samenstelling niet als het "hoogste tribunaal" kon worden beschouwd en het ontbreken van voldoende waarborgen met betrekking tot haar deskundigheid en onafhankelijkheid.

In het [arrest van 23 juni 2022](#) oordeelde het Hof dat de tuchtkamer niet voldeed aan de eisen van een "onafhankelijk en onpartijdig tribunaal" en dat klager daarom een eerlijk proces ontzegd is.

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-203/21 – DELTA STROY 2003 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:865](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Fiscale fraude – Vermoeden van toerekening – Legaliteitsbeginsel - Confiscatie opbrengst misdrijven bij rechtspersoon - Parallele strafprocedure bestuurder

Richtlijn 2014/42/EU. Kaderbesluit 2005/212/JBZ. Kaderbesluit 2006/783/JBZ. Artikelen 48 en 49 EU Handvest. Z.K. is bestuurder van de in Bulgarije gevestigde vennootschap Delta Stroy. Aan Z.K. is ten laste gelegd dat zij, in de vorm van een voortgezet strafbaar feit in die hoedanigheid

voor drie belastingtijdvakken, de vaststelling en betaling van belastingsschulden ten belope van ongeveer 5 808,38 EUR – aan krachtens de Bulgaarse btw-wet verschuldigde btw had ontdoken. Tegen Z.K. is in eerste aanleg een strafzaak ingeleid bij de verwijzende rechter.

De openbare aanklager heeft in een afzonderlijke procedure, gevorderd aan Delta Stroy een geldboete op te leggen wegens verkrijging van een vermogensvoordeel ten gevolge van een feit dat strafbaar is gesteld, gepleegd door Z.K.

De verwijzende rechter betwijfelt of de procedure op grond waarvan hij aan een rechtspersoon een geldelijke sanctie kan opleggen voor een strafbaar feit waarvan het plegen nog niet vaststaat omdat het voorwerp is van een nog niet definitief afgesloten parallelle strafprocedure tegen de natuurlijke persoon die de rechtspersoon vertegenwoordigt, verenigbaar is met kaderbesluit 2005/212/JBZ en het in artikel 49 Handvest EU neergelegde legaliteitsbeginsel ter zake van strafbare feiten en straffen, dat moet worden uitgelegd in het licht van de rechtspraak van het EHRM betreffende artikel 7 van het EVRM.

Hof: Artikel 48 Handvest EU verzet zich tegen een nationale regeling op grond waarvan een nationale rechter aan een rechtspersoon een strafrechtelijke sanctie kan opleggen voor een strafbaar feit waarvoor een natuurlijke persoon die bevoegd is om namens deze rechtspersoon verbintenissen aan te gaan of hem te vertegenwoordigen, aansprakelijk zou zijn, wanneer de rechtspersoon niet de mogelijkheid heeft gekregen te betwisten dat dit strafbaar feit is gepleegd.

- E EU-Hof: geen oplegging van sanctie aan rechtspersoon wegens strafbaar feit dat voorwerp uitmaakt van parallelle strafprocedure tegen vertegenwoordiger ([ECER](#))

PREJUDICIELE VERWIJZING – Polen – 26 augustus 2022 (ECER 15.11.22) – C-603/22 - M.S. e.a.

Procedurele waarborgen voor kinderen - Recht op informatie in strafprocedures - Recht op advocaat – Rechtsstaat – Aanbevelingen minister aan OM

Richtlijn (EU) 2016/800. Richtlijn 2013/48/EU. Richtlijn 2012/13/EU. Richtlijn (EU) 2016/343. Verdachten/beklaagden waren bij het begin van de strafprocedure minderjarig. In de loop van het vooronderzoek zijn de minderjarige verdachten in staat van beschuldiging gesteld zonder dat de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt daarvan in kennis is gesteld en zonder dat de verdachten zelf op de hoogte zijn gebracht van de situatie waarin zij zich bevonden (onder meer van de noodzaak om een raadsman aan te wijzen). De verwijzende rechter merkt daarnaast op dat de openbaar aanklager die partij is in de zaak van de beklaagden M.S., J.W. en M.P., de procureur-generaal is, die tevens minister van Justitie is, en dat de procureur-generaal persoonlijk of via zijn ondergeschikten leiding geeft aan de werkzaamheden van het openbaar ministerie door middel van het geven van bevelen, richtsnoeren en aanbevelingen. De in de onderhavige zaak alleensprekende rechter is in de periode van 9 februari tot en met 8 maart 2022 op bevel van de minister van Justitie uit haar rechtsprekende ambt ontzet.

De verwijzende rechter twijfelt of een uitvoerende autoriteit zoals de minister van Justitie in de fase van het vooronderzoek en tijdens de gerechtelijke procedure mag interveniëren in het proces van rechtstreekse toepassing van het Unierecht door bevoegdheden op het gebied van toezicht op de rechterlijke instanties te verbinden met de bevoegdheden die voortvloeien uit de uitoefening van de functie van procureur-generaal.

De vragen gaan over de uitlegging van het Unierecht op het gebied van de procedurele waarborgen voor kinderen in strafprocedures ter zake van het recht op bijstand door een raadsman en over de verenigbaarheid met het Unierecht van wettelijke bepalingen die aan de minister van Justitie de bevoegdheid verlenen om bindende aanbevelingen te geven aan het openbaar ministerie en om een onderbreking van de uitoefening van het ambt van een rechter te gelasten.

NOOT – bij HvJ 15 september 2022, [C-420/20 H.N.](#) en [C-347/21 D.D.](#)

Procedural rights in criminal proceedings and the European Convention on Human Rights: judgments by the CJEU in the cases of HN and DD ([Johan Callewaert](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Recht op effectieve rechtsbescherming

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-289/21 – Varhoven administrativen sad – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:920](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Recht op doeltreffende voorziening in rechte – Vergoeding schade door schending van Unierecht – Wijziging nationale regeling tijdens aanhangig cassatieberoep

Artikel 47 Handvest EU. Richtlijn 2012/27/EU. Overeenkomstig het Bulgaarse procesrecht raken rechterlijke procedures tegen nationale normatieve handelingen van een lager niveau dan wetgevende handelingen in beginsel zonder voorwerp wanneer de handeling wordt gewijzigd voordat uitspraak is gedaan. In dit geval ging het om een nationale regel die was ingetrokken, nadat daartegen een beroep tot nietigverklaring was ingesteld wegens strijd met het Unierecht.

In het hoofdgeding stelde de persoon op wie deze procedureregeling werd toegepast, nadat zijn beroep naar aanleiding van de wijziging van de normatieve handeling zonder voorwerp was geraakt, een schadevordering wegens niet-contractuele aansprakelijkheid in tegen de staat.

De rechter die zich over die vordering moet uitspreken, wenst in wezen te vernemen of deze procedureregeling verenigbaar is met het recht op een doeltreffende rechterlijke bescherming zoals gewaarborgd bij artikel 47 Handvest EU.

Hof: Het doeltreffendheidsbeginsel, zoals dat is verankerd in artikel 47 van het Handvest, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een procedureregeling van een lidstaat op grond waarvan, wanneer een bepaling van nationaal recht waartegen een beroep tot nietigverklaring is ingesteld wegens strijd met het Unierecht, wordt ingetrokken en dus voor de toekomst geen gevolgen meer heeft, het geding wordt geacht zonder voorwerp te zijn geraakt zodat er geen uitspraak meer over hoeft te worden gedaan, zonder dat de partijen vooraf hun eventuele belang bij voortzetting van het geding hebben kunnen doen gelden en zonder dat daarbij rekening is gehouden met een dergelijk belang.

Recht op leven

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - [Hovhannisyan en Nazaryan t. Armenië](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) - [2169/12](#) - [29887/14](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD000216912](#)

Suicide legerluitenant – Onvoldoende maatregelen – Strijd EVRM

Artikel 2 EVRM. De zaak betreft de dood van de zoon en broer van klagers, terwijl hij in de militaire gevangenis zat, en het daaropvolgende onderzoek.

Het hof stelde vast dat wegens het ontbreken van enig systeem van psychologische bijstand geen steun beschikbaar was voor de zoon van klagers. Bovendien was hij suïcidaal en hadden autoriteiten verzuimd passende en effectieve maatregelen te nemen om te voorkomen dat hij zelfmoord zou plegen. De Staat heeft dus niet voldaan aan zijn verplichting om passende maatregelen te nemen om zijn leven te beschermen. Het hof is ook van mening dat het onderzoek in de zaak niet voldoende is geweest. Daarnaast is verzuimd de belangen van klagers te beschermen en zijn zij ook niet in staat gesteld naar behoren hun rechten uit te oefenen.

Het hof oordeelt unaniem dat artikel 2 EVRM (het recht op leven) is geschonden.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

PREJUDICIELE VERWIJZING – Polen – 26 augustus 2022 (ECER 15.11.22) – C-603/22 - M.S. e.a.

Procedurale waarborgen voor kinderen - Recht op informatie in strafprocedures - Recht op advocaat - Rechtsstaat

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces strafrecht

NOOT – bij EHRM 6 oktober 2022, Juszczyszyn t. Polen

Juszczyszyn v. Poland: Article 18 ECHR's Conservative Contribution to the Polish Rule of Law Crisis. (strasbourgobservers)

OVERIG

- Sanctieregelgeving – ‘A clash between the rule of law and the rule of the gun’ (Bijzonder strafrecht)
Naar aanleiding van de invasie van Rusland in Oekraïne heeft de Europese Unie in hoog tempo de grootste sanctiepakketten uit de Europese geschiedenis aangenomen. Deze sancties tegen Rusland hebben gevolgen voor de juridische dienstverlening in Nederland.
- Secretary General's Article 52 ECHR Report on Poland (ECHRblog)
- Commissie keurt Hongaars herstelplan goed, maar blokkeert uitbetalen EU-gelden (Europa-nu)
- EU 2.0 Revisited: Between Vetocracy and Rule of Law Concerns (European law blog)
- Reforming judicial review with respect for democracy (Leiden law blog)
- The post-Brexit Breakdown of the Rule of Law in the UK (Verfassungsblog)

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

Rijbewijs

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland - ABRvS - 16 november 2022 - ECLI:NL:RVS:2022:3273

Rijbewijs – Medische aandoening – Geschiktheid om te rijden – Gezondheidsverklaring CBR – Medisch deskundigen

Richtlijn 2006/126/EG. De ABRvS wil van het Europese Hof weten of de minimumnormen in de richtlijn over het horizontale gezichtsveld strikt moeten worden toegepast bij het verlenen of verlengen van een rijbewijs. De vraag is of iemand die in medisch opzicht niet voldoet aan deze norm, maar volgens verschillende medisch deskundigen wél feitelijk geschikt is om een vrachtwagen te rijden, toch aan de norm kan voldoen.

[🔗](#) Afdeling bestuursrechtspraak wil uitleg van Europees Hof over Rijbewijsrichtlijn ([ABRvS](#))

Staatssteun

HvJ – ARREST – 8 november 2022 – zaak C-885/19 P en C-898/19 P – Fiat Chrysler Finance Europe / Commissie en Ierland / Commissie e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:859 – persbericht – conclusie (C-885/19 P) – conclusie (C-898/19 P) – arrest

Tax rulings - Staatssteun

Besluit (EU) 2016/2326. In 2015 stelde de Europese Commissie een besluit vast waarin zij vaststelde dat Luxemburg illegale staatssteun had verleend aan Fiat Chrysler bij wijze van een gunstige fiscale afspraak (tax ruling). Het Gerecht van de EU heeft het beroep dat was ingesteld door Luxemburg en Fiat Chrysler (ondersteund door Ierland), afgewezen. Een tax ruling is een gangbare praktijk waarbij ondernemingen de belastingadministratie om een voorafgaande beslissing kunnen verzoeken betreffende de belasting die zij verschuldigd zullen zijn. De belastingplichtigen trachten dus om, met betrekking tot de fiscale behandeling van hun transacties, waarborgen te verkrijgen die voor de administratie bindend zijn. In 2014 is de Europese Commissie een reeks onderzoeken gestart om na te gaan of de praktijken van de belastingautoriteiten van verschillende lidstaten ten aanzien van multinationale ondernemingen in overeenstemming waren met de Verdragsbepalingen betreffende staatssteun. Een van die onderzoeken heeft geleid tot de vaststelling dat de Luxemburgse Staat illegale staatssteun had verleend aan het Fiat-concern.

Volgens het Hof heeft het Gerecht het door de Commissie gehanteerde referentiekader voor de toepassing van het zakelijkheidsbeginsel op Luxemburgse geïntegreerde ondernemingen ten onrechte bevestigd, doordat het geen rekening heeft gehouden met de specifieke regels waarmee in die lidstaat uitvoering wordt gegeven aan dit beginsel. Het Hof vernietigt bijgevolg het litigieuze besluit van de Commissie, omdat haar analyse van het referentiestelsel en, bij uitbreiding, van het bestaan van een aan Fiat Chrysler Finance Europe verleend selectief voordeel onjuist is.

Hof: De zaken C-885/19 P en C-898/19 P worden gevoegd voor het arrest. Het arrest van het Gerecht in zaak T-755/15 en T-759/15 wordt vernietigd.

Besluit (EU) 2016/2326 van de Commissie van 21 oktober 2015 betreffende steunmaatregel SA.38375 (2014/C) (ex 2014/NN) door Luxemburg ten gunste van Fiat ten uitvoer gelegd, wordt nietig verklaard. Er hoeft geen uitspraak te worden gedaan op de hogere voorziening in zaak C-885/19 P.

- [📌](#) Oordeel Gerecht in Fiat-zaak over Luxemburgse ruling wordt vernietigd ([VN-Vandaag-2022/2742](#))
- [📌](#) EU-hof vernietigt straf Europese Commissie in belastingzaak Fiat ([Europa-nu](#))

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-211/20 P – Commissie/Valencia Club de Fútbol – ECLI:EU:C:2022:862 – persbericht – conclusie – arrest

Steun aan voetbalclub - Bewijslast – Zorgplicht Europese Commissie

Besluit (EU) 2017/365. Artikel 107 VWEU. De Europese Commissie heeft een hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van 12 maart 2020, Valencia Club de Fútbol/Commissie (T 732/16), waarbij het Gerecht van de EU het Commissiebesluit van 4 juli 2016 betreffende illegale staatssteun aan Valencia nietig heeft verklaard. Het Hof krijgt in deze zaak de gelegenheid om de reikwijdte van zijn rechtspraak over de bewijslast en de zorgplicht van de Commissie om vast te stellen of er sprake is van een voordeel nader te verduidelijken, met name in het kader van de toekenning van een ad hoc overheidsgarantie. Het Hof verwerpt het beroep van de Commissie. Het Gerecht heeft de Commissie geen buitensporige bewijslast opgelegd en enkel vastgesteld dat de Commissie niet had voldaan aan de eisen die zij zichzelf had opgelegd door de vaststelling van de garantiemededeling.

HvJ – ARREST – 10 november 2022 – zaak C-442/21 P – ITD en Danske Fragtmænd / Commissie – ECLI:EU:C:2022:872 – geen conclusie – arrest

Staatssteun – Postsector – Universeledienstverplichting – Berekening kosten

Verordening (EU) 2015/1589. Artikel 108 VWEU. ITD en Danske Fragtmænd A/S verzoeken om gedeeltelijke vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-561/18 voor zover daarbij hun verzoek om nietigverklaring van besluit C(2018) 3169 final (Aan PostNord toegekende staatsvergoedingen voor de levering van de universele postdienst) is afgewezen. Het Hof verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 16 november 2022 – zaak T-469/20 – Nederland / Commissie – ECLI:EU:T:2022:713 – persbericht – arrest

Staatssteun – Verbod op kolen – Hemwegcentrale - Sluitingswet – Bevoegdheid Commissie

Verordening (EU) 2015/1589. Op 11 december 2019 heeft Nederland het gebruik van kolen voor de elektriciteitsproductie verboden, uiterlijk op 1 januari 2030 (de zogenaamde sluitingswet). De sluitingswet voorziet in een overgangperiode van vijf tot tien jaar, maar niet voor Hemweg (in handen van Vattenfall) dat op 1 januari 2020 moest sluiten. Om haar op gelijke voet te plaatsen met de andere kolengestookte elektriciteitscentrales heeft de regering een compensatie van 52,3 miljoen euro uitgekeerd aan Vattenfall. De Europese Commissie heeft deze compensatie goedgekeurd. De Nederlandse regering komt desalniettemin op tegen het besluit van de Europese Commissie. Zij voert onder meer aan dat het niet gaat om steun en de Commissie niet bevoegd was om zich uit te spreken.

Het Gerecht verklaart het besluit nietig waarbij de Europese Commissie de compensatie voor de sluiting van steenkoolcentrales in Nederland heeft bekrachtigd. De Commissie kon zich niet uitspreken over de verenigbaarheid van een nationale maatregel met de interne markt zonder eerst te hebben vastgesteld dat deze maatregel staatssteun vormde.

Gerecht: Besluit C(2020) 2998 final van de Commissie van 12 mei 2020 betreffende steunmaatregel SA.54537 (2020/NN) – Nederland, Verbod op kolen voor de elektriciteitsproductie in Nederland, wordt nietig verklaard.

- E** EU-Gerecht: over de verenigbaarheid van een nationale maatregel met de interne markt kan alleen geoordeeld worden nadat is vastgesteld dat sprake is van steunmaatregel (ECER)
- E** Nederland wint EU-zaak over compensatie voor Hemwegcentrale ([Europa-nu](#))

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – gevoegde zaken C-331/20 P en C-343/20 P – Volotea / Commissie en easyJet Airline / Commissie – ECLI:EU:C:2022:886 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Staatssteun van Italië aan Sardijnse luchthavens

Artikel 107, lid 1, VWEU. Om in het laagseizoen het toerisme te bevorderen heeft Sardinië een regeling ingevoerd om vluchten naar luchthavens op het eiland Sardinië aan te trekken. De Europese Commissie heeft vastgesteld dat die regeling onverenigbare staatssteun ten gunste van diverse luchtvaartmaatschappijen behelst. De luchtvaartmaatschappijen die de staatssteun moeten terugbetalen, zijn onder andere Volotea en EasyJet. Die partijen hebben tevergeefs het besluit van de Commissie aangevochten voor het Gerecht. Beide luchtvaartmaatschappijen hebben tegen de arresten van het Gerecht een hogere voorziening ingesteld.

Het Hof van Justitie vernietigt de twee arresten van het Gerecht waarbij de beroepen van Volotea en easyJet tegen het besluit van de Commissie inzake staatssteun van Italië aan Sardijnse luchthavens zijn verworpen. Dit besluit wordt eveneens nietig verklaard, voor zover het betrekking heeft op Volotea en easyJet, aangezien de Commissie niet heeft aangetoond dat er sprake was van een aan deze twee luchtvaartmaatschappijen verleend voordeel.

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-578/21 P – Irish Wind Farmers' Association e.a./Commissie – ECLI:EU:C:2022:898 – geen conclusie – [arrest](#)

Belasting op zakelijk onroerend goed – Klacht van exploitanten van windmolenparken – Besluit waarbij wordt vastgesteld dat er geen sprake is van staatssteun

Artikel 107 VWEU. Artikel 108 VWEU. Verordening (EU) 2015/1589. Met hun beroep verzoeken Irish Wind Farmers' Association Clg ("de IWFA"), Carrons Windfarm Ltd, Foyle Windfarm Ltd en Greenoge Windfarm Ltd om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-680/19 waarbij het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van besluit C(2019) van de Commissie heeft afgewezen 5257 final van 9 juli 2019 betreffende staatssteun SA.44671 (2019/NN) – Ierland waarvan producenten van fossiele brandstoffen hebben geprofiteerd in de vorm van een bedrijfstarief dat lager is dan dat van andere elektriciteitsproducenten. Het Hof verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 12 november 2022 – zaak T-101/18 – Oostenrijk / Commissie – ECLI:EU:T:2022:728 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Bouw van nieuwe kernreactoren - Investeringssteun

Besluit (EU) 2017/2112. Artikel 192, eerste alinea, van het Euratom-Verdrag. Het Gerecht verwerpt het beroep van Oostenrijk tegen de door de Commissie goedgekeurde Hongaarse investeringssteun.

CONSULTATIE

Staatssteunregels voor de beoordeling van staatsgaranties op leningen – evaluatie ([EC](#))

Strafrecht

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - Aygun t. België – [persbericht](#) – [arrest](#) – [28336/12](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD002833612

Geen mogelijkheid tot herziening van het verbod op het begraven van de zonen van klagers tijdens het strafrechtelijk onderzoek is in strijd met het EVRM.

Samenvatting onder: [Familieleven](#)

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-350/21 – Spetsializirana prokuratura – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:896 – geen conclusie – [arrest](#)

Verwerking persoonsgegevens met oog op opsporing strafbare feiten - Bewaren verkeersgegevens – Bestrijding criminaliteit

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- French Court rules that refusing to disclose a mobile passcode to law enforcement is a criminal offence ([fair trials](#))
- Le téléphone passe aux aveux ([Libertés chéries](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Tabak

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Rotterdam - 4 november 2022 – Stichting Rookpreventie Jeugd e.a.- na prejudiciële verwijzing [ECLI:NL:RBROT:2020:2382](#) – na HvJ [C-160/20](#) - [ECLI:NL:RBROT:2022:9297](#)

Tabaksrichtlijn – Meetmethode - Sjoemelsigaretten - Drempelwaarde schadelijke stoffen – ISO

Richtlijn 2014/40/EU. De zaak is bij de Nederlandse rechter aanhangig gemaakt door een aantal medische organisaties en ook het College van burgemeester en wethouders van Amsterdam. Die baseren zich onder meer op een studie van het RIVM uit 2018 waaruit zou blijken dat sigaretten in Nederland de drempelwaarden voor schadelijke stoffen overschrijden. De rechtbank Rotterdam heeft de Stichting Rookpreventie Jeugd in het gelijk gesteld in de procedure die zij voerde tegen de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De Stichting had de NVWA gevraagd om handhavend op te treden tegen de zogenoemde sjoemelsigaretten. Zij voert aan dat rokers van filtersigaretten veel meer van de schadelijke stoffen teer, nicotine en koolmonoxide binnenkrijgen dan op grond van de Europese Tabaksrichtlijn is toegestaan. De NVWA had het handhavingsverzoek van de Stichting Rookpreventie Jeugd afgewezen en ten aanzien van de overige rechtspersonen en de gemeente Amsterdam overwogen dat zij geen rechtstreeks belang hebben bij hun handhavingsverzoek.

De rechtbank stelde in de beroepszaak tegen die beslissing prejudiciële vragen over de meetmethode. Het Hof oordeelde dat de door de ISO vastgestelde methode voor de vaststelling van de maximumemissieniveaus voor teer, nicotine en koolmonoxide, waarnaar het Unierecht verwijst, geldig is en aan sigarettenfabrikanten kan worden tegengeworpen. Aangezien deze methode echter niet is bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Unie, kan zij niet

worden tegengeworpen aan particulieren in het algemeen, zoals verenigingen voor consumentenbescherming.

De rechtbank verklaart vervolgens het beroep voor zover ingediend door de Stichting Rookpreventie Jeugd gegrond, vernietigt het bestreden besluit en verklaart het beroep voor zover ingediend door de overige eisers ongegrond.

Terrorisme en witwassen

HvJ – ARREST – 17 november 2022 – zaak C-562/20 – Rodl & Partner – Letland – ECLI:EU:C:2022:883 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Anti-witwasinspectie - Onderzoeksmaatregelen door boekhouders

Richtlijn (EU) 2015/849. Verzoekster is een Letse vennootschap die accountancy-, boekhoud- en belastingadvies-diensten verricht. Verzoekster valt onder de Letse preventiewet. Verweerder (de belastingdienst) heeft bij verzoekster een anti-witwasinspectie uitgevoerd. Verzoekster heeft geen beoordeling van het witwasrisico en het risico van terrorismefinanciering uitgevoerd en gedocumenteerd in de zin van de preventiewet. Met name bestaat er onenigheid over de risicobeoordeling van sommige cliënten van verzoekster. De vragen hebben betrekking op de verscherpte cliëntenonderzoeksmaatregelen en wanneer deze door boekhouders moeten worden uitgevoerd.

Hof: Artikel 18, leden 1 en 3, van richtlijn (EU) 2015/849, gelezen in samenhang met artikel 5 van en bijlage III, punt 3, onder b), bij deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het een meldingsplichtige entiteit niet verplicht om een cliënt automatisch een hoog risiconiveau toe te wijzen, en dus om ten aanzien van die cliënt verscherpte cliëntenonderzoeksmaatregelen toe te passen, op de enkele grond dat die cliënt een niet-gouvernementele organisatie is, een van de werknemers van die cliënt staatsburger is van een derde land met een hoog corruptierisico of een handelspartner van diezelfde cliënt, maar niet de cliënt zelf, banden heeft met een dergelijk derde land. Een lidstaat kan evenwel in zijn nationaal recht dergelijke omstandigheden identificeren als aanwijzingen van een potentieel hoger risico van witwaspraktijken en terrorismefinanciering, waarmee de meldingsplichtige entiteiten bij hun risicobeoordeling ten aanzien van cliënten rekening moeten houden, voor zover deze factoren in overeenstemming zijn met het Unierecht en inzonderheid met het evenredigheidsbeginsel en het non-discriminatiebeginsel.

Artikel 13, lid 1, onder c) en d), van richtlijn 2015/849, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 2, artikel 13, lid 4, en artikel 40, lid 1, eerste alinea, onder a), van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het de meldingsplichtige entiteit niet verplicht om bij de toepassing van cliëntenonderzoeksmaatregelen van de betrokken cliënt een afschrift van de tussen deze cliënt en een derde gesloten overeenkomst te verkrijgen, voor zover deze entiteit de bevoegde nationale autoriteit andere passende documenten kan verstrekken waarmee wordt aangetoond dat zij, ten eerste, de transactie en de handelsrelatie tussen deze cliënt en deze derde heeft geanalyseerd en, ten tweede, daarmee naar behoren rekening heeft gehouden met het oog op de toepassing van de cliëntenonderzoeksmaatregelen die noodzakelijk waren gelet op de geïdentificeerde risico's van witwaspraktijken en terrorismefinanciering.

Artikel 14, lid 5, van richtlijn 2015/849, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 2, van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de meldingsplichtige entiteiten verplicht zijn om op basis van een actueel gehouden risicobeoordeling ten aanzien van een bestaande cliënt te gepasten tijde – bijvoorbeeld wanneer de relevante omstandigheden van deze cliënt veranderen –, in voorkomend geval verscherpte, cliëntenonderzoeksmaatregelen toe te passen, ongeacht het feit dat de naar nationaal recht geldende maximumtermijn voor een nieuwe risicobeoordeling ten aanzien van deze cliënt nog niet is verstreken. Deze verplichting geldt niet alleen voor cliënten die een hoog risico van witwaspraktijken en terrorismefinanciering opleveren.

Artikel 60, leden 1 en 2, van richtlijn 2015/849 moet aldus worden uitgelegd dat bij de bekendmaking van een beslissing tot oplegging van een sanctie wegens een inbreuk op de nationale bepalingen tot omzetting van deze richtlijn de bevoegde nationale autoriteit zich ervan moet vergewissen dat de bekendgemaakte informatie precies overeenstemt met de in die beslissing vervatte informatie.

HvJ – ARREST – 22 november 2022 – gevoegde zaken C-37/20 en C-601/20 – Luxembourg Business Registers en Sovim – Luxemburg – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:912 – persbericht – conclusie – arrest

Antiwitwasrichtlijn – Bescherming persoonsgegevens - Openbaarmaking

Richtlijn (EU) 2015/849. Richtlijn (EU) 2018/843. Artikelen 7 en 8 Handvest EU. Verordening (EU) 2016/679. Richtlijn 2018/843 geeft publieke toegang tot de registers van uiteindelijk begunstigen van vennootschappen en andere juridische entiteiten in de EU. Daarbij hoeft geen belang te worden aangetoond. Een Luxemburgse rechter stelt het Hof vragen over die transparantie. Deze regelgeving speelt een belangrijke rol bij de voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering, maar de vraag is of het recht op privéleven en bescherming van persoonsgegevens worden geschonden.

Hof: Artikel 1, punt 15, onder c), van richtlijn (EU) 2018/843 is ongeldig voor zover deze bepaling artikel 30, lid 5, eerste alinea, onder c), van richtlijn (EU) 2015/849 zo heeft gewijzigd dat in de aldus gewijzigde versie van dit artikel 30, lid 5, eerste alinea, onder c), is bepaald dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat de informatie over de uiteindelijk begunstigen van binnen hun grondgebied opgerichte vennootschappen en andere juridische entiteiten in alle gevallen voor elk lid van de bevolking toegankelijk is.

- HvJ EU: Luxembourg Business Registers. (IT4160)
- Hof van Justitie legt bom onder UBO-register. (BS-22-11-2022)
- Tijdelijk geen informatieverstrekkingen uit het UBO-register naar aanleiding van uitspraak EU Hof. (BS-24-11-2022)
- EU-richtlijn over UBO-register deels ongeldig. (VN-Vandaag-2022/2865)
- EU-Hof: EU-regeling voor onbeperkte toegang van het publiek tot informatie over de uiteindelijk begunstigen van vennootschappen is ongeldig (ECER)
- Kamer vraagt om opheldering over uitspraak Hof over UBO-register (Privacyweb)

CONSULTATIE

Preventie van terrorisme — nieuwe regels voor het op de markt brengen en gebruiken van chemische stoffen met een hoog risico (EC)

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

Toegang tot documenten

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - Saure t. Duitsland - persbericht – arrest – 8819/16 - ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD000881916

Journalist vraagt toegang tot documenten mbt de dood voormalig premier – Afwijzing verzoek - Nationale veiligheid

Artikel 10 EVRM. Klager is journalist en verzoekt de Duitse inlichtingendienst om fysieke toegang te krijgen tot documenten die betrekking hebben op de dood van een voormalig premier van een deelstaat. De premier was onder verdachte omstandigheden gestorven en zou banden hebben gehad met de geheime dienst van een Oost-Europees land. Klager heeft geen redenen opgegeven voor zijn verzoek. Het verzoek wordt afgewezen, omdat alleen documenten van meer dan 30 jaar oud worden vrijgegeven. Procedures in bezwaar en beroep worden afgewezen. Uiteindelijk heeft klager wel informatie over de inhoud van de documenten ontvangen van de inlichtingendienst.

Bij het EHRM betoogt klager dat artikel 10 EVRM is geschonden vanwege het niet verstrekken van de documenten.

Het EHRM overweegt als volgt. Artikel 10 EVRM houdt geen absoluut recht op toegang tot informatie in die in bezit is van een overheidsorgaan.

De inlichtingendienst heeft het verzoek van klager niet geheel afgewezen, maar heeft hem geïnformeerd over de inhoud van de documenten. De weigering om hem fysieke toegang te verlenen tot de documenten was bij nationale wet voorzien en had een legitiem doel, te weten het belang van de nationale veiligheid (genoemd in artikel 10, lid 2 EVRM).

Staten hebben een grote beoordelingsruimte betreffende zaken die de nationale veiligheid raken, maar documenten moeten met terughoudendheid onder die categorie geschaard worden. Autoriteiten dienen er rekening mee te houden dat fysieke toegang tot zulke documenten informatie kan onthullen over het functioneren van de inlichtingendiensten en de door hen gebruikte methodes.

Klager heeft echter onvoldoende aangevoerd waarom fysieke toegang tot de documenten essentieel was voor zijn recht op vrijheid van meningsuiting. Het is de autoriteiten dus niet aan te rekenen dat zij de strijdige belangen in deze zaak niet hebben afgewogen.

Het EHRM concludeert dat de binnenlandse autoriteiten met het afwijzen van het verzoek van klager binnen hun beoordelingsruimte hebben gehandeld, waardoor artikel 10 EVRM niet is geschonden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – ABRvS – 16 november 2022 – ECLI:NL:RVS:2022:3318

Toegang tot documenten – Wob - Verzoek van TV programma - Veiligheid Schiphol – Begrip “bijzonderheden over voorvallen”

Verordening nr. 376/2014 (verordening Voorvallen). Het AVROTROS programma EenVandaag doet onderzoek naar de veiligheid van het vliegverkeer op Schiphol. In een Wob-verzoek heeft AVROTROS verzocht om de documenten die daarop betrekking hebben. De minister heeft een deel van de documenten openbaar gemaakt. Van 4.164 documenten heeft hij openbaarmaking (gedeeltelijk) geweigerd. Hij stelt dat niet de Wob, maar de verordening op een van deze documenten van toepassing is. In artikel 15 van de verordening staat dat de lidstaten de nodige maatregelen moeten nemen om een ‘passende vertrouwelijkheid’ te waarborgen van de ‘bijzonderheden over voorvallen’ die zij ontvangen. Daardoor kan de minister het document niet openbaar maken, zegt hij.

Deze verwijzingsuitspraak borduurt voort op de verwijzingsuitspraak van de Afdeling van 29 juni 2022, in [zaak C-451/22](#). Ook in deze zaak is het de vraag in hoeverre een nieuwsorganisatie op grond van een nationale openbaarmakingsregeling informatie kan ontvangen uit een op de verordening gebaseerde gegevensbank, en zo ja, in welke vorm. Het verschil met de verwijzingsuitspraak van 29 juni 2022 is dat de minister geaggregeerde informatie geheim wil houden.

De Afdeling twijfelt in deze zaak, net als in zaak C-451/22, of de verordening ertoe verplicht dat alle gegevens over voorvallen buiten de openbaarheid moeten worden gehouden. Ook in deze zaak is het de vraag wat onder "bijzonderheden over voorvallen" als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de verordening moet worden verstaan.

De Afdeling herhaalt de volgende prejudiciële vragen uit de verwijzingsuitspraak van 29 juni 2022 en stelt de volgende twee aanvullende prejudiciële vragen.

1. In aanvulling op vraag 1 van de verwijzingsuitspraak van 29 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1814, C-451/22: Valt geaggregeerde informatie onder "bijzonderheden over voorvallen" als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Verordening Voorvallen?

2. In aanvulling op vraag 2 van die verwijzingsuitspraak: Geldt dit ook voor geaggregeerde gegevens over gemelde voorvallen?

Verzocht wordt deze zaak te voegen met zaak C-451/22.

- Aanvullende prejudiciële vragen aan Hof van Justitie over Europese Verordening Voorvallen (RvS)

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ARREST – 10 november 2022 – Bakirdzi en E.C. t. Hongarije – persbericht – arrest - [49636/14](#) - [65678/14](#) - ECLI:CE:ECHR:2022:1110JUD004963614

Verkiezingen – Systeem voor participatie van erkende minderheidsgroepen – Voorwaarden vrije en geheime verkiezingen – Ongelijkheid tussen kiezers

Artikel 3 van het Eerste Protocol bij het EVRM in combinatie met artikel 14 EVRM. Klagers zijn woonachtig in Hongarije en behoren tot de (erkende) Griekse en Armeense minderheden in het land. In de Hongaarse wetgeving worden minderheidsgroepen erkend en is ook bepaald dat minderheden moeten kunnen participeren in het werk van het parlement. In 2014 is een systeem voor de representatie van erkende minderheden ingevoerd. Mensen behorend tot een minderheidsgroep kunnen zich registreren als kiezer die tot een minderheidsgroep behoort. Kiezers die niet tot een minderheid behoren, kunnen stemmen op een lijst van een politieke partij. De leden van de minderheidsgroep hebben alleen de mogelijkheid om wel of niet een stem uit te brengen op de lijst van de minderheidsgroep en hebben verder geen invloed op de volgorde van plaatsing van de kandidaten op de kandidatenlijst. Ten aanzien van de kieslijsten voor minderheden geldt ook een voorkeursdrempel, die bestaat uit 25% van het aantal stemmen dat nodig is om te worden verkozen. Bij de verkiezingen van 2014 hadden alle dertien erkende minderheden een kandidatenlijst ingediend, maar geen van de lijsten van de minderheden behaalde genoeg stemmen om een zetel in het parlement te verkrijgen.

Geklaagd wordt over schending van artikel 3 van het Eerste Protocol bij het EVRM in combinatie met artikel 14 EVRM. Klagers klagen over drie verschillende aspecten van het kiessysteem voor minderheidsgroepen. Het betreft het aspect van de voorkeursdrempel, het gebrek aan een vrije keuze voor leden van een minderheid en over schending van het stemgeheim.

Ten aanzien van het verkrijgen van voldoende stemmen voor het behalen van de voorkeursdrempel van kandidaten van een minderheidsgroepering, constateert het Hof dat de kandidaten van een minderheidsgroep alleen stemmen krijgen van de leden van hun eigen minderheidsgroep. Hun situatie is daarmee ook anders dan andere kandidaten, die kunnen worden gekozen door een groter deel van het electoraat. Ook kunnen de minderheidskiezers zich door hun stem slechts verenigen met de minderheidsgroep waartoe zij behoren, terwijl andere leden van het electoraat zich kunnen verenigen met andere kiezers met dezelfde politieke opvattingen. Het systeem is geen systeem op basis van vrijwilligheid en, hoewel de voorkeursdrempel is ingevoerd om de gevolgen van het systeem te verzachten, kan alleen worden geconstateerd dat het aantal kiezers van een minderheidsgroep niet hoog genoeg zal zijn om de voorkeursdrempel te behalen. In 2014 zijn er namelijk slechts tussen de honderd en tweehonderd kiezers van de Griekse en Armeense minderheden geregistreerd, terwijl de voorkeursdrempel voor een kandidaat van een minderheidsgroep op ruim 22.000 stemmen lag.

Ook hebben de klagers aangegeven dat ze alleen de mogelijkheid hebben om op een kandidatenlijst van een minderheidsgroep te kunnen stemmen en daardoor worden beperkt om een stem van betekenis uit te brengen. De kiezers van minderheidsgroepen kunnen geen keuze maken om te stemmen op kandidatenlijsten van verschillende partijen en hebben ook geen invloed op de volgorde van kandidaten op een lijst. De kiezers van minderheden worden hierdoor beperkt in hun keuze, waardoor ze hun politieke overtuiging niet kunnen uitdragen door hun stem uit te brengen. De enige manier waarop ze vertegenwoordigers kunnen kiezen is door het stemmen op een minderheidslijst. Het is de vraag of dit systeem een passende voorwaarde is die de vrije meningsuiting van het volk bij het kiezen van de wetgevende macht waarborgt.

Tenslotte hebben de klagers aangegeven dat hun stemgeheim niet is gewaarborgd. In de situatie dat een kiezer van een minderheidsgroep een stem wil uitbrengen, krijgt hij een stembiljet met daarop alleen de stemmen van de minderheidskandidaten in plaats van het 'reguliere' stembiljet

met de kandidaten van de partijen. Dat betekent dat alle aanwezigen van het stembureau weten dat de kiezer een stem uitbrengt op een lijst van een minderheidsgroep. Ook is het voor anderen daardoor makkelijker om te zien wie de stem heeft uitgebracht, waardoor het stemgeheim niet voldoende kan worden gewaarborgd.

Geconcludeerd wordt dat de verschillende aspecten tot gevolg hebben dat kiezers worden beperkt in hun keuze, dat hun stemgeheim niet is gewaarborgd en dat er sprake is van ongelijkheid van kiezers. De combinatie van deze factoren zorgt voor een schending van artikel 3 van het Eerste Protocol bij het EVRM in combinatie met artikel 14 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

[Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer en reizen

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 24 november 2022 – zaak C-666/21 – Åklagarmyndigheterna – Zweden – ECLI:EU:C:2022:932 – [conclusie](#)

Tachograaf – Begrip wegvervoer van goederen - Tijdelijke woonruimte in zwaar voertuig

Verordening (EG) nr. 561/2006. Verordening (EU) nr. 165/2014. Verzoeker bestuurde een voertuig met een gewicht van meer dan 17 ton dat was toegerust om hem en zijn gezin tijdelijke woonruimte te bieden tijdens hun reizen en dat een laadruimte had die groot genoeg was voor ten minste twee sneeuwscooters.

De vraag staat centraal of verzoeker de in zijn voertuig geïnstalleerde tachograaf moest laten inspecteren overeenkomstig de vereisten van verordening (EU) nr. 165/2014. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moet eerst worden opgehelderd of het voertuig binnen de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 561/2006 valt, aangezien de verschillende verplichtingen die in eerstgenoemde verordening zijn neergelegd met betrekking tot tachografen, waaronder de verplichting om deze apparaten naar behoren te laten inspecteren, enkel gelden voor voertuigen die onder laatstgenoemde verordening vallen.

De vraag is o.a. of het vervoer met een voertuig waarvan de totale massa meer dan 3,5 ton bedraagt en dat hoofdzakelijk wordt gebruikt als tijdelijke woonruimte voor privégebruik, valt onder het begrip „wegvervoer van goederen”. Is in dergelijke omstandigheden van belang wat het laadvermogen van het voertuig is of hoe het voertuig in het nationale wegenverkeersregister is ingeschreven?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 561/2006 gelezen in het licht van het eerste streepje van artikel 4, onder b), en artikel 3, van deze verordening, dient aldus te worden uitgelegd dat een voertuig waarmee de vervoersactiviteit wordt verricht, ‚gewoonlijk’ moet worden gebruikt voor het vervoer van goederen. De categorie waaronder een voertuig is geregistreerd in het nationale wegenverkeersregister, is in zoverre niet doorslaggevend. Dat goederen voor niet-commerciële in plaats van commerciële doeleinden worden vervoerd, staat er niet aan in de weg dat de vervoersactiviteit onder die bepaling en binnen de werkingssfeer van die verordening valt.

Artikel 2, lid 1, onder a), van verordening nr. 561/2006, gelezen in het licht van het eerste streepje van artikel 4, onder b), van deze verordening, dient aldus te worden uitgelegd dat een voertuig voor gemengd gebruik dat zowel een woongedeelte voor de inzittenden als een laadruimte voor het vervoer van goederen heeft, zal worden geacht ‚gewoonlijk’ te worden gebruikt voor het vervoer van goederen en dus onder artikel 2, lid 1, onder a) van verordening nr. 561/2006 te vallen, mits de laadruimte ten eerste gescheiden of anderszins fysiek te onderscheiden is van de leefruimte (en daarin dus niet geïntegreerd is), ten tweede redelijkerwijs niet blijkt te zijn ontworpen om enkel de bagage van de inzittenden van het voertuig op te slaan, en ten derde een permanent kenmerk van het voertuig is in die zin dat het voertuig is gebouwd of permanent is toegerust om deze bergingruimte te omvatten.

CONSULTATIE

Reizen – betere bescherming van passagiers en hun rechten ([EC](#))

OVERIG

Europese Commissie doet voorstel ter vermindering van uitstoot van motorvoertuigen ([ECER](#))

Verzekeringen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 10 oktober 2022 (ECER 21.11.22) – [C-646/22](#) - [Compass Banca*](#)

Ooneerlijke handelspraktijken – Verzekeringen - Begrip “gemiddelde consument”

Samenvatting onder: [consumenten](#)

Vrij verkeer

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 15 september 2022 (ECER 25.11.22) - [C-598/22](#) - [Società Italiana Imprese Balneari*](#)

Bouwwerken op openbare grond - Concessie – Overdracht bouwwerk zonder vergoeding

Artikelen 49 VWEU en 56 VWEU. SIIB is sinds 1928 eigenaar van een strandpaviljoen dat grotendeels gelegen is op een terrein dat deel uitmaakt van het maritiem domein. Tijdens de looptijd van de opeenvolgende concessies heeft SIIB een aantal bouwwerken verwezenlijkt. De gemeente heeft in 2007 andere bouwwerken op het grondgebied van het openbaar domein die als moeilijk te verwijderen werden beschouwd, geherkwalificeerd als onderdeel van het openbaar domein, aangezien deze volgens haar van rechtswege in het domein waren opgenomen na het verstrijken van concessie nr. 36, die geldig was tot 2002 en werd vernieuwd bij concessie nr. 27/2003. Appellante betoogt dat de opname in het openbaar domein van de moeilijk te verwijderen bouwwerken die tijdens de looptijd van een concessie op het openbaar grondgebied zijn aangelegd (in geval van vernieuwing van de concessie) en zonder vergoeding, in strijd is met het Unierecht, en in het bijzonder met het beginsel van evenredigheid van de beperking van de door de artikelen 49 VWEU en 56 VWEU gewaarborgde vrijheden ten opzichte van de verwezenlijking van de nagestreefde doelstellingen van algemeen belang.

De vraag is o.a. of de artikelen 49 en 56 VWEU eraan in de weg staan dat een nationale bepaling aldus wordt uitgelegd dat op grond daarvan de op het grondgebied van het openbaar domein uitgevoerde bouwwerken die deel uitmaken van een geheel van goederen dat is ingericht voor de exploitatie van het strandpaviljoen, na het verstrijken van de concessie, indien die concessie zonder onderbreking wordt vernieuwd, ook op grond van een nieuw besluit, om niet en zonder vergoeding door de concessiehouder worden overgedragen.

Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en smaad

EHRM – ARREST – 8 november 2022 - Saure t. Duitsland - [persbericht](#) – [arrest](#) – [8819/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1108JUD000881916](#)

Journalist vraagt toegang tot documenten mbt de dood voormalig premier – Afwijzing verzoek - Nationale veiligheid

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 oktober 2022 – Mas Gavarro t. Spanje – persbericht 10.11.22 – beslissing - 26111/15 - ECLI:CE:ECHR:2022:1018DEC002611115

Door de strafrechtelijke weg te kiezen in plaats van beschikbare civiele procedures heeft klager zichzelf de mogelijkheid van verhaal ontzegd

Artikel 8 EVRM. Klager was van december 2010 tot januari 2016 voorzitter van de regering van de autonome gemeenschap van Catalonië. Op 16 november 2012, tijdens de verkiezingscampagne voor het presidentschap van de Generalitat de Catalunya publiceerde het dagblad El Mundo een artikel waarin werd beweerd dat klager bankrekeningen in het buitenland had waarop steekpenningen werden betaald. Klager diende een strafrechtelijke klacht in wegens beledigingen en bedrog tegen de journalisten die het artikel hadden geschreven en tegen de uitgever van de krant. Na een gerechtelijk onderzoek besloot de nationale rechter om de zaak stop te zetten, welke stopzetting in beroep is bevestigd. Een beroep van de klager bij het grondwettelijk hof is niet ontvankelijk verklaard. Met een beroep op artikel 8 EVRM klaagt klager over de passiviteit van de politie, het Openbaar Ministerie en de nationale gerechten die geen onderzoek hebben ingesteld tegen de vermeende inmenging van het recht van de klager op bescherming van zijn persoonlijke reputatie.

Het doel van de strafrechtelijke procedure was om vast te stellen of het gedrag van de journalisten en de uitgever van El Mundo ernstig genoeg was om te komen tot bewezenverklaring van belediging of bedrog. Toen de procedure eenmaal was stopgezet was de nationale rechter niet meer bevoegd om uitspraak te doen over het bestaan van enige civielrechtelijke aansprakelijkheid die voortvloeit uit een misdrijf. Naar het oordeel van het Hof blijkt niet dat de klager een civiele procedure heeft aangespannen waarin hij heeft beweerd dat de publicaties inbreuk hebben gemaakt op zijn recht op bescherming van zijn goede naam. Een dergelijke procedure had ervoor kunnen zorgen dat zijn goede reputatie werd hersteld. Klager had een vordering kunnen doen tot publicatie van een correctie of een procedure kunnen starten om genoegdoening te verkrijgen voor de mogelijke inbreuk op zijn recht op bescherming van zijn reputatie. Door de reikwijdte van zijn verzoek te beperken en ervoor te kiezen alleen de strafrechtelijke weg te bewandelen heeft klager zichzelf het recht tot de mogelijkheid om verhaal te halen via civiele procedures die hem ter beschikking stonden ontnomen. Gelet daarop is het hof van oordeel dat de klager niet-ontvankelijk is in zijn verzoek.

EHRM – ARREST – 29 november 2022 - Godenau t Duitsland - persbericht – arrest - 80450/17 - ECLI:CE:ECHR:2022:1129JUD008045017

Extreem rechts – Geen herbenoeming vanwege politieke uitlatingen van docent - Vrijheid van meningsuiting

Artikel 10 EVRM. Klaagster was lerares op een middelbare school tot ze in 2006 werd ontslagen vanwege grote twijfels over haar loyaliteit aan de grondwet. Zij is actief voor een met extreemrechts geassocieerde organisatie en verkondigt actief haar mening in diverse media. Zij is daarom op een lijst geplaatst van docenten die ongeschikt voor herbenoeming worden geacht. Haar klacht gaat over het feit dat zij is opgenomen op deze lijst. Het Hof oordeelt dat er geen sprake is van schending van artikel 10 EVRM.

B CEDH : La loyauté envers la Constitution, ou le fichage des profs (libertés chéries)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 28 september 2022 (ECER 28.11.22) – C-633/22 - Real Madrid Club de Fútbol*

Krantenartikel – Aantasting eer – Schadevergoeding - Tenuitvoerlegging uitspraak Spaanse rechter in Frankrijk - Vrijheid van meningsuiting – Openbare orde

Samenvatting onder: IPR

NOOT – bij EHRM 20 september 2022, Mc Cann en Healy t. Portugal

Case Law, Strasbourg: McCann and Healy v Portugal, Article 8 claim by McCanns dismissed – Catherine Arnold ([Informm](#))

BNC fiche

Fiche: Richtlijn en aanbeveling strategische rechtszaken tegen publieke participatie ([22112, nr. 3457](#))

OVERIG

- The EU Commission's proposal on Media Freedom Regulation ([European law analysis](#))
- European Media Freedom Act and the protection of journalistic sources: still some way to go – Dirk Voorhoof ([Informs](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – ARREST – 15 november 2022 - Marcinkevičius t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [24919/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1115JUD002491920](#)

Bevel om verklaringen over de oprichter van Vilniaus Prekyba in te trekken is een overtreding

Artikel 10 EVRM. De zaak betreft een gerechtelijk bevel aan klager om een verklaring in een interview over de medeoprichter van Vilniaus Prekyba, N.N., de rijkste persoon van Litouwen, in te trekken, nadat de rechtbank had vastgesteld dat deze verklaring lasterlijk is.

Het hof constateert met name dat de nationale rechtbanken niet correct hebben beoordeeld of de verklaring van klager neerkwam op een feitelijke verklaring. Het hof is van oordeel dat de verklaring van klager binnen de aanvaardbare grenzen van kritiek op een publieke figuur ligt.

Het hof stelt unaniem vast dat het bevel om de verklaring in te trekken een schending oplevert van het recht op vrijheid van meningsuiting.

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Wapens

HvJ – ARREST – 24 november 2022 – zaak C-296/21 – A – Finland – [ECLI:EU:C:2022:918](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vuurwapens – Vergunning – Onbruikbaarmaking - Bevoegde entiteit

Richtlijn 91/477/EEG. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2403. Verzoeker heeft onbruikbaar gemaakte vuurwapens van Oostenrijk naar Finland overgebracht. Verzoeker heeft aan de Finse

autoriteiten een certificaat van onbruikbaarmaking overgelegd dat in Oostenrijk is afgegeven en waarin wordt verwezen naar de vuurwapenrichtlijn en verordening 2015/2403. De Finse politie heeft het certificaat niet erkend en de onbruikbaarmaking opnieuw gecontroleerd, omdat de verstrekker van het certificaat geen autoriteit was zoals door de wettelijke norm wordt vereist en evenmin voorkwam op de in verordening 2015/2403 genoemde lijst van de Commissie. De verwijzende rechter moet in het geding antwoord geven op de vraag of het certificaat in overeenstemming was met artikel 3 van verordening 2015/2403 en of dit certificaat op grond van artikel 7, lid 2 van die verordening in Finland erkend had moeten worden.

Hof: Bijlage I, deel III, van richtlijn 91/477/EEG en artikel 3 van uitvoeringsverordening (EU) 2015/2403 moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich er niet tegen verzetten dat een privaatrechtelijke rechtspersoon zoals een handelsvennootschap onder het begrip „controlerende entiteit” als bedoeld in lid 1 van laatstgenoemde bepaling valt, wanneer die persoon is opgenomen in de door de Europese Commissie krachtens artikel 3, lid 3, van die uitvoeringsverordening gepubliceerde lijst.

Bijlage I, deel III, van richtlijn 91/477, en artikel 7, lid 2, van uitvoeringsverordening 2015/2403, moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer een certificaat van onbruikbaarmaking van een vuurwapen is afgegeven door een door een lidstaat aangewezen controlerende entiteit, de lidstaat waarnaar het onbruikbaar gemaakte vuurwapen wordt overgebracht, dat certificaat moet erkennen, tenzij de bevoegde autoriteiten van die lidstaat bij een summiere controle van het wapen in kwestie vaststellen dat dit certificaat kennelijk niet voldoet aan de voorschriften van deze uitvoeringsverordening.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 24 november 2022 – zaak C-234/21 – Défense Active des Amateurs d’Armes e.a. – België – ECLI:EU:C:2022:929 – conclusie

Vuurwapenbezitters – Eigendomsrecht – Ongelijke behandeling

Richtlijn 2017/853. Richtlijn 91/477. Artikelen 17, 20 en 21 EU Handvest. Richtlijn 91/477 biedt de lidstaten de mogelijkheid om een overgangsregeling in te voeren, maar uitsluitend voor bezitters van semiautomatische wapens en niet voor bezitters van wapens die zijn omgebouwd om er uitsluitend losse patronen mee af te vuren. De kopers van de wapens voor het afvuren van projectielen zijn nu eigenaar van een verboden wapen of een wapen dat, indien het niet over de thans vereiste vergunning beschikt, niet kan worden geregulariseerd, aangezien deze vergunning in beginsel moet worden verkregen vóór de aankoop van het wapen. Verzoekers stellen dat hier sprake is van een ongerechtvaardigde inmenging in het eigendomsrecht en zij hekelen de strafrechtelijke sancties die zij in dit verband riskeren. Zij bekritisieren met name het ontbreken van een overgangsregeling zoals die is neergelegd voor semiautomatische vuurwapens en protesteren tegen deze ongelijke behandeling.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, lid 4 bis, van richtlijn 91/477/EEG is in strijd met de artikelen 17 en 20 van het Handvest EU, voor zover die bepaling:

- *de lidstaten niet toestaat om de daarin vastgestelde overgangsregeling voor semiautomatische vuurwapens die zijn ingedeeld in de categorieën A.6 tot en met A.8 van bijlage I, punt II, uit te breiden naar semiautomatische wapens die, omdat zij zijn omgebouwd tot wapens voor het afvuren van losse patronen, behoren tot categorie A.9 van bijlage I, punt II, bij die richtlijn, of om voor die wapens een soortgelijke regeling in te voeren;*
- *niet voorziet in schadeloosstelling bij ontneming van de eigendom en het gebruik van rechtmatig verworven wapens en de houders ervan geen gebruik kunnen maken van de uitzonderlijke vergunningsmogelijkheid die is vervat in artikel 6 van richtlijn 91/477.*

REGELGEVING

Europese Commissie doet voorstel voor aangepaste EU-Vuurwapenverordening (ECER)

CONSULTATIE

Vuurwapens – evaluatie van invoer-, uitvoer- en doorvoermaatregelen (EC)

Deel II – Algemeen

- Europese Commissie brengt mededeling uit over de handhaving van het EU-recht. ([BS-25-10-2022](#)) COM (2022) 518)
- Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie; Brief regering; Fiche: Mededeling handhaving EU-recht ([222112](#), nr. 3550)

Cursus en opleiding

Inschrijving Europese studiebezoeken 2023 gestart ([Intro](#))

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

Introduction to the European Convention on Human Rights", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht (Bijzonder Strafrecht)

Dit overzicht staat ook op de Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht

Datum	Onderwerp	Titel
15 dec 2022 (deadline)	Studiebezoeken	EJTN Europese studiebezoeken 2023 (EHRM, HvJ, FRA, MPI, Eurojust) Nieuwsbericht Intro
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht

Datum	Onderwerp	Titel
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
7-9 dec 2022	Artificial intelligence	The European Approach Towards Artificial Intelligence , ERA (online)
8 dec 2022	strafrecht	ECER seminar: Europees Openbaar Ministerie (EOM) , 13.30 – 16.30 uur in Den Haag
16 feb 2023 13 april 2023 22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip
9-10 juni 2023	IPR	Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023 Bonn, Duitsland

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)
[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)
[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)
[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL](#) – European database of asylum law)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC](#) (EHRM)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
4.11.22	C-160/20	Stichting Rookpreventie Jeugd e.a.	ECLI:NL:RBR OT:2020:2382			ECLI:NL:RBROT:2022:9297	Tabaksrichtlijn – Meetmethode - Sjoemelsigaretten
8.11.22 14.11.22	C-704/20 en C-39/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RVS:2020:3034 ECLI:NL:RBD HA:2021:466		ECLI:EU:C:2022:858	ECLI:NL:RBDHA:2022:11952 (C-39/21)	Asiel; vreemdelingenbewaring
10.11.22	C-631/21	Taxi Horn Tours BV	ECLI:NL:GHS HE:2021:3019		ECLI:EU:C:2022:869		
17.11.22	C-338/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RVS:2021:1124	ECLI:EU:C:2022:900			Asiel; Dublinverordening; overdrachtstermijn
17.11.22	C-556/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RVS:2021:1929	ECLI:EU:C:2022:901			Asiel; Dublinverordening; overdrachtstermijn
22.11.22	C-69/21	Staatssecretaris van J&V	ECLI:NL:RBD HA:2021:800		ECLI:EU:C:2022:913		Asiel; medische redenen; cannabis

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
16-11-22	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2022:3273	Rijbewijs; geschiktheid; medische aandoening
16-11-22	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2022:3318	Toegang tot documenten – Wob - Verzoek van TV programma - Veiligheid Schiphol

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	Naam	nummer	Onderwerp
18.10.22	ontvankelijkheidsbeslissing	Aboubaker	<u>46534/14</u>	vreemdelingenbewaring

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', *Human Rights Law Review*, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
10.10.22	Finland	Familie recht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 Persbericht 2.6.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	P16-2021-001 Persbericht 12.5.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	persbericht 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlements lid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 Persbericht 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 persbericht
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020 persbericht
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 Menneson t. Frankrijk